

“เราก็คือแค่ของเล่นเขา”

การละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหาร
เกณฑ์ในกองทัพไทย

AMNESTY
INTERNATIONAL

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเป็นขบวนการขับเคลื่อนรณรงค์
ระดับสากลที่มีผู้ร่วมรณรงค์กว่าเจ็ดล้านคน
เพื่อให้ทุกคนในโลกได้รับการคุ้มครองด้านสิทธิมนุษยชน
วิสัยทัศน์ของเราคือทุกคนควรได้รับสิทธิทุกประการตามที่
กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน
และมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอื่น ๆ
เราเป็นหน่วยงานอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาล อุดมการณ์การเมือง
ไม่มีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือศาสนา
และได้รับการสนับสนุนจากค่าสมาชิกและเงินบริจาคสาธารณะ

© Amnesty International 2020

เว้นแต่มีการระบุไว้ เนื้อหาใดๆ ในเอกสารนี้มีลิขสิทธิ์ตามหลักการอนุญาต Creative Commons

(อ้างอิงแหล่งที่มา, ห้ามนำไปใช้เพื่อการค้า, ห้ามดัดแปลงภาพหรือข้อมูล, สัญญาอนุญาต

สากล 4.0)

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>

ข้อมูลเพิ่มเติมโปรดดูเว็บไซต์ www.amnesty.org

กรณีที่มีการระบุว่าผู้ทรงสิทธิในเนื้อหาส่วนใดเป็นบุคคลอื่นนอกเหนือจากแอมเนสตี้

อินเตอร์เนชั่นแนล เนื้อหาส่วนนั้นย่อมไม่ใช่หลักการอนุญาต Creative Commons

ตีพิมพ์ครั้งแรกเดือนมีนาคม 2563

โดย Amnesty International Ltd

Peter Benenson House, 1 Easton Street
London WC1X 0DW, UK

Index: ASA 39/1995/2020

ภาษาต้นฉบับ: อังกฤษ

amnesty.org

ภาพปก: ท่า "ปักหัว" เป็นรูปแบบการลงโทษที่ละเมิดสิทธิที่ทหารเกณฑ์มักถูกบังคับให้ทำ ทหารเกณฑ์ถูก
สั่งให้ทำท่านี้ด้วยหัวเปลี่ยนบนพื้นคอนกรีตหรือพื้นยางมะตอย บางครั้งเป็นระยะเวลาดังกล่าวซ้ำๆ

© วณะ วรลยางกูร

AMNESTY
INTERNATIONAL

สารบัญ

สารบัญ	3
อภิธานศัพท์	5
1. บทสรุปผู้บริหาร	6
วิธีวิจัย	8
2. ข้อมูลพื้นฐาน	11
ระบบการเกษตรไทย	11
ประสบการณ์การจัดการกับการละเมิดต่อทหารเกณฑ์ในประเทศอื่น	13
3. การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ	14
ความรุนแรงทางร่างกายโดยตรง	14
การละเมิดทางเพศ	19
การข่มขืน การพยายามข่มขืน และการทำเหมือนว่าข่มขืน	20
บังคับให้ทหารเกณฑ์หมอบทับกันขณะไม่ใส่เสื้อผ้า	22
“รถไฟ”	24
บังคับให้ทหารเกณฑ์ช่วยตัวเองและสำเร็จความใคร่ในที่สาธารณะ	26
บังคับให้ทหารเกณฑ์จูบและสูดดมบนท้ายของทหารเกณฑ์อื่น	27
การละเมิดทางเพศรูปแบบอื่น	28
การลงโทษโดยการออกกำลังกายที่เป็นอันตรายหรือเกินกำลัง	29
การทำให้อับอายและการละเมิดทางจิตใจ	34
ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นเป้าหมายในการโดนละเมิดสิทธิ	39
การละเมิดทางวาจา	40
การบังคับให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเต้นและสร้างความสนุกสนานแก่ทหารอื่น	40
การบังคับให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศนวดผู้บังคับบัญชา	41
การสัมผัสที่มีนัยยะทางเพศ	42
4. สอบทสัมภาษณ์ละเอียด	44
เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา	
การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย	
แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล	

5. กลไกการให้ข้อมูล สืบสวน และร้องเรียน	49
6. กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ	53
การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น: ข้อห้ามเด็ดขาด	54
ความเสมอภาคและเสรีภาพจากการเลือกปฏิบัติ	57
7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	58
ข้อเสนอแนะหลัก: จัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบ	59
ข้อเสนอแนะอื่น ๆ	59
มาตรการเร่งด่วน	59
การลงข้อสันนิษฐาน กฎหมาย และสถาบัน	60
มาตรการระยะยาว	61
ภาคผนวก: คณะกรรมการการตรวจสอบ	63
องค์ประกอบ	63
หลักการพื้นฐาน	63
อำนาจหน้าที่	63
อำนาจ	64
ทรัพยากร	64
การคุ้มครองพยาน	65

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

อภิธานศัพท์

คำศัพท์	คำอธิบาย
การฝึกขั้นพื้นฐาน	ในรายงานฉบับนี้ หมายถึงการฝึกทหารเกณฑ์ใหม่เบื้องต้นในระยะเวลาประมาณ 10 สัปดาห์แรกของการรับราชการ ทหารเกณฑ์ใหม่ทุกคนต้องผ่านการฝึกนี้ก่อนจะได้รับมอบหมายให้เข้าประจำการกองร้อยใดหรือรับการฝึกอบรมพิเศษภายใต้สังกัดกองร้อยที่เข้าประจำการ
ทหารเกณฑ์	ชายที่รับราชการทหารในกองทัพไทยตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร เรียกว่าเป็นทางการว่าทหารกองประจำการ ในรายงานฉบับนี้ หมายความว่าเฉพาะถึงชายไทยที่ผ่านการฝึกขั้นพื้นฐาน
ผู้บังคับบัญชา	เจ้าหน้าที่ทหารทั้งหมดที่อยู่ในตำแหน่งที่มีอำนาจสั่งการทหารเกณฑ์ใหม่ ได้แก่ ครูฝึกทหาร นายทหารชั้นประทวน หรือนายทหารสัญญาบัตร
กองทัพ	หมายถึงเหล่าทัพภายใต้กองทัพไทยทั้งหมด ได้แก่ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ
นายทหารชั้นประทวน/จ่า	เจ้าหน้าที่ทหารชั้นประทวนที่ดำรงตำแหน่งตั้งสิบตรีถึงจ่าสิบเอก ทหารเกณฑ์ที่ได้รับสัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมักใช้คำว่า “จ่า” สลับไปมากับ “นายทหารชั้นประทวน”
เจ้าหน้าที่ทหาร	นายทหารชั้นสัญญาบัตรที่ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ร้อยตรีถึงตำแหน่งสูงสุดในเหล่าทัพ
ครูฝึก	ทหารเกณฑ์ที่ได้รับการฝึกหนึ่งเดือนหลังจากสำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐาน มีอำนาจสั่งการและควบคุมในระหว่างการฝึกทหารเกณฑ์ใหม่รุ่นต่อมา ดำรงตำแหน่งพลทหารหรือสิบตรีของประจำการแต่มียศสูงกว่า พร้อมทั้งมีอำนาจสั่งการทหารเกณฑ์ใหม่ นับเป็น “พนักงาน” ภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายระหว่างประเทศ ทหารเกณฑ์มักเรียกครูฝึกว่า “รุ่นพี่”

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

1. บทสรุปผู้บริหาร

ทุกปี เกือบหนึ่งในสามของชายไทยที่อายุถึงเกณฑ์ต้องเข้ารับราชการทหารตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร

นักการเมืองไทยได้ประกาศให้ความสนับสนุนกองทัพไทยและทหารอย่างต่อเนื่อง นายกรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชาแถลงว่า “รักทหารเหมือนลูกหลาน”¹ ขณะที่รองเสนาธิการทหาร พลอากาศเอก เฉลิมชัย ศรีสาขายุทธชี้แจงในจดหมายที่เขียนตอบแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่ากองทัพไทย “ดูแลทหารกองประจำการ (ทหารเกณฑ์) ด้วยความดีในครอบครัว”² แต่ข้อความเชิงบวกเหล่านี้ถูกท้าทายโดยการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในโลกความเป็นจริง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลพบหลักฐานที่น่าเชื่อถือได้ว่า ในทางปฏิบัติจริง ทหารเกณฑ์จำนวนมากเผชิญกับความรุนแรง ความอับอาย และการละเมิดทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศมักเป็นเป้าหมายของการละเมิดเนื่องมาจากวิถีทางเพศและการแสดงออกทางอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขา

ระหว่างผ่านการฝึกขั้นพื้นฐาน ผู้บังคับบัญชาอาจตบ ตี เตะ กระแทก และซ้อมทหารเกณฑ์ใหม่ ทหารเกณฑ์ยังเผชิญกับการลงโทษแบบกลุ่มอื่นๆ พร้อมทั้งถูกสั่งให้ออกกำลังกายเกินกำลังความอดทน ซึ่งส่งผลให้เกิดอาการหน้ามืดหรือบาดเจ็บ ในบางกรณี พวกเขาจะถูกผู้บังคับบัญชาบังคับให้เอาตัวลงไปนอนบ่อเกรอะ ทานอาหารโดยใช้แค่ปาก “เหมือนหมา” ในห้องอาบน้ำ พวกเขาอาจถูกผู้บังคับบัญชาบังคับให้นอนเปลือยหรือนอนทับกัน เดินเป็น “รถไฟ” ในขณะที่มือจับอวัยวะเพศเพื่อนทหารไว้ ให้สูดดมและจิบน้ำยาของเพื่อนทหาร โดยสั่งให้ทำโดยไม่ใส่เสื้อผ้าสักชิ้น ในบางกรณี ทหารเกณฑ์ถูกบังคับให้ช่วยตัวเองจนสำเร็จความใคร่พร้อมกัน

นอกจากนี้ยังมีกรณีร้ายแรงที่ทหารเกณฑ์ถูกซ้อมขึ้นโดยผู้บังคับบัญชา ระหว่างการวิจัยนี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเก็บข้อมูลสี่กรณีซ้อมขึ้น ได้แก่ การบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วยและในอีกสองกรณีที่ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศโดยบังคับให้ “ตอบสนองความใคร่” แก่ผู้บังคับบัญชาในสภาพแวดล้อมที่นับได้ว่าเป็นการซ้อมขึ้น งานวิจัยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังปรากฏให้เห็นว่าทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศต้องทนกับการถูกเลือกปฏิบัติเป็นประจำ พร้อมทั้งเผชิญกับการคุกคามและการละเมิดสิทธิทางวาจา รวมถึงการ

¹ “2010 military operation against red-shirt was lawful: junta head,” *ประชาไท* อังกฤษ, 26 เมษายน 2559, <https://prachatai.com/english/node/6081>. See also “บี๊นคู่สี่สลายมือเสื้อแดง ปี53 เมื่อเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายก็ต้องทำ,” *มติชน*, 25 เมษายน 2559, https://www.matichon.co.th/politics/news_117104.

² จดหมายจากพลอากาศเอก เฉลิมชัย ศรีสาขายุทธ รองเสนาธิการทหาร กองทัพไทย ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 7 มกราคม 2563.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ถูกบังคับให้เล่นตลกให้เพื่อนทหารและนวดผู้บังคับบัญชา ในบางสถานการณ์ยังรวมถึงการละเมิดทางเพศอีกด้วย

ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รูปแบบการละเมิดทางเพศและการปฏิบัติที่โหดร้ายถือเป็นข้อห้ามในทุกกรณี การละเมิดเหล่านี้มักเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมที่บีบบังคับ โดยที่ทหารเกณฑ์แทบไม่มีหรือไม่มีอำนาจในการควบคุมสถานการณ์ และมักทำให้ทหารเกณฑ์รู้สึกอับอายและละอายใจ การละเมิดเหล่านี้ถือเป็นการทรมานอย่างหนึ่ง มีข้อห้ามการทรมานอย่างเด็ดขาดและไม่มีข้อยกเว้น

ตามข้อมูลในรายงานฉบับนี้ ปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิอย่างต่อเนื่อง คือการขาดมาตรการการร้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้ทหารเกณฑ์ไม่สามารถร้องเรียนการละเมิดสิทธิเหล่านี้ได้ จากเหตุการณ์กราดยิงโดยเจ้าหน้าที่ทหารในเดือนกุมภาพันธ์ 2563 ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ให้คำมั่นว่าจะ “เปิดช่องทางการร้องเรียนโดยตรง” เพื่อรับฟังความเห็นของทหารที่ถูกเอาเปรียบ³

กฎหมายระหว่างประเทศระบุให้รัฐบาลไทยต้องใช้มาตรการใดๆ เพื่อยุติการละเมิดเหล่านี้ทันที แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้จัดทำข้อเสนอแนะโดยละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูป ที่สำคัญที่สุดคือให้รัฐสภาไทยจัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบเพื่อสอบสวนการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทยอย่างครอบคลุม คณะกรรมการการตรวจปฏิบัติดังนี้

- เป็นอิสระ มีอาชีพ มีงบประมาณที่เพียงพอ
- มีอำนาจในการสัมภาษณ์บุคคลใดที่เห็นว่าจำเป็นต่อการตรวจสอบ รวมถึงทหารเกณฑ์และผู้บังคับบัญชาที่เคยรับราชการหรือกำลังรับราชการ พร้อมทั้งสามารถเข้าถึงเอกสารใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การตรวจสอบ
- ใช้หลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในการปฏิบัติงาน รวมถึงมาตรฐานที่ใช้ตรวจสอบ พร้อมทั้งในการจัดทำข้อค้นพบและข้อเสนอแนะ
- จัดทำข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมถึงการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ระเบียบ นโยบาย การปฏิบัติงาน การฝึกอบรม และวัฒนธรรมองค์กรโดยทั่วไปที่มีลักษณะลดทอนความเป็นมนุษย์ของกองทัพไทย เพื่อยุติการละเมิดสิทธิของทหารโดยสิ้นเชิง

สำหรับมาตรการเร่งด่วน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้กองทัพใช้มาตรการป้องกัน รวมถึงมีคำสั่งห้ามการละเมิดสิทธิตามที่ระบุไว้ในรายงานฉบับนี้อย่างสิ้นเชิง พร้อมทั้งรับประกันให้ผู้บังคับบัญชาที่ดำรงตำแหน่งสูงควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของครูฝึก รวมถึงให้เจ้าหน้าที่ทหารจับตาตรวจสอบการปฏิบัติงานในช่วงกลางคืน

³ Pravit Rojanapruk, “Army chief vows to hear grievances, refuse to quit over mass shooting,” *Khaosod English*, 11 February 2563, <https://www.khaosodenglish.com/politics/2020/02/11/army-chief-vows-to-hear-grievances-refuse-to-quit-over-mass-shooting/>. See also “จี ฌบ.ทบ.ลาขอรับผิดชอบเหตุทหารกราดยิง ‘อภิรัชต์’ แกล้งทั้งน้ำตา ยันไม่ยอมและจะไม่ยอมแพ้,” *ประชาไท*, 11 กุมภาพันธ์ 2563, <https://prachatai.com/journal/2020/02/86290>. See also “‘อภิรัชต์’ หลั่งน้ำตาขอโทษ ตอบคำถามกระแสวิพากษ์,” *Youtube*, 10 กุมภาพันธ์ 2563, <https://www.youtube.com/watch?v=fJa14H-Yaac>.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

วิธีวิจัย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลได้สัมภาษณ์ทหารเกณฑ์ที่เคยรับราชการหรือกำลังรับราชการ พร้อมทั้งผู้บังคับบัญชา ทั้งหมด 26 คน ระหว่างการทำวิจัยในประเทศไทยในเดือนกันยายนและตุลาคม 2562 เราได้สัมภาษณ์อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการทั้งหมด 24 คนจากทุกเหล่าทัพ การสัมภาษณ์มุ่งศึกษาการฝึกขั้นพื้นฐาน ซึ่งทหารเกณฑ์ทุกคนต้องเข้ารับฝึกในช่วง 10 ถึง 12 สัปดาห์ของการเข้ารับราชการทหาร การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่เป็นการสัมภาษณ์แบบพูดคุยต่อหน้า ในบางกรณีมีการสัมภาษณ์ผ่านช่องทางอื่นทั้งในช่วงก่อนและหลังการเก็บข้อมูลในประเทศไทย แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้สัมภาษณ์ผู้บังคับบัญชาสามคน (ซึ่งกำลังรับราชการอยู่ ณ ช่วงที่สัมภาษณ์) และอดีตผู้บังคับบัญชาอีกคนหนึ่ง นอกจากนี้ เรายังสัมภาษณ์อดีตครูฝึก (ซึ่งเราเรียกว่า “สิน”) เจ้าหน้าที่ทหารชั้นประทวนซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ (“ใหม่”) เจ้าหน้าที่ทหารหนุ่ม (“ยุทธ”) และเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงที่รับราชการมานาน⁴

รายงานฉบับนี้มีพื้นฐานหลักมาจากประสบการณ์ของทหารเกณฑ์ 19 คนที่เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2559 และกรกฎาคม 2562 ทหารเกณฑ์อีกห้าคนที่เราสัมภาษณ์เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2557 และกรกฎาคม 2559 คำให้การของพวกเขาถูกใช้เพื่อพิจารณารูปแบบ

⁴ นอกเหนือจากการสัมภาษณ์อดีตครูฝึก “สิน” และนายทหารชั้นประทวน “ใหม่” เกี่ยวกับประสบการณ์ของพวกเขาในฐานะผู้บังคับบัญชา เรายังสัมภาษณ์ประสบการณ์ของพวกเขาในฐานะทหารเกณฑ์เช่นกัน ตัวเลขผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดจึงอยู่ที่ 26 ไม่ใช่ 28.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การละเมิดสิทธิในระยะยาว รายงานฉบับนี้มุ่งศึกษาการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในช่วงการฝึกขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ได้ตรวจสอบการฝึกทักษะทางการทหารใดๆ ที่ถูกรวมอยู่ในการฝึกขั้นพื้นฐาน

ทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่ที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลเข้ารับราชการในกองทัพบก ทั้งในหน่วยทหารราบปืนใหญ่ ทหารสื่อสาร ขนส่ง อากาศยาน และอาวุธยุทโธปกรณ์

ในการจัดทำรายงานฉบับนี้ แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลได้พูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญหลายคน รวมถึงนักวิชาการที่ศึกษาการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศโดยกองทัพไทย นักวิชาการด้านจิตเวชและผู้เชี่ยวชาญด้านการรักษาผู้รอดชีวิตจากการทรมาน และเจ้าหน้าที่ทหารที่เคยรับราชการหรือกำลังรับราชการ ได้แก่ “ยุทธ” ซึ่งได้กล่าวถึงก่อนหน้านี้ เป็นเจ้าหน้าที่ที่มีประสบการณ์การฝึกทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศอย่างกว้างขวาง อดีตนายพลระดับสามดาวจากแคนาดา และนายร้อยจากกองทัพบกนอร์เวย์

เพื่อให้ได้ภาพรวมของสถานการณ์ แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลได้เขียนจดหมายถึงทางการไทย รวมถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก พรพิพัฒน์ เบญญศรี เพื่อขอให้ชี้แจงข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ใหม่และขอความอนุเคราะห์เข้าพบปะหารือในประเด็นดังกล่าว⁵ แม้เราจะได้รับจดหมายตอบกลับในเดือนมกราคม 2563 แต่จดหมายดังกล่าวไม่มีคำชี้แจงต่อประเด็นคำถามของเรา⁶

แม้ว่าการละเมิดสิทธิในกองทัพไม่นับว่าเป็นความลับในสังคมไทย แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลกลับพบอุปสรรคอย่างมากในการขอสัมภาษณ์อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการ ทั้งผู้ที่ตัดสินใจเล่าประสบการณ์ให้เราฟังและผู้ที่ปฏิเสธไม่ให้สัมภาษณ์ต่างแสดงความหวาดกลัวต่อการโดนโต้ตอบโดยกองทัพ ในกรณีที่กองทัพทราบดีว่าพวกเขาวิพากษ์วิจารณ์หรือเล่าประสบการณ์ของตนในฐานะทหารเกณฑ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนไทยทุกคนที่เคยรับราชการทหาร หรือที่กำลังรับราชการทหาร ตั้งแต่ยศพลทหารถึงชั้นสัญญาบัตรต่างขอให้เราไม่เผยแพร่รายละเอียดใดๆ ที่อาจทำให้ทางการไทยสามารถระบุตัวตนของพวกเขาเหล่านี้ได้ เราจึงกำหนดชื่อเล่นภาษาไทยให้แก่ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยชื่อเล่นเหล่านี้ไม่มีความเกี่ยวข้องใดๆ กับชื่อจริงของพวกเขา พร้อมกันนี้ เราได้ตัดทอนข้อมูลวันที่สัมภาษณ์ สถานที่ให้สัมภาษณ์ และค่ายทหารที่ผู้ให้สัมภาษณ์เคยรับราชการ

แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลขอขอบคุณในความช่วยเหลือในการทำวิจัยนี้ รวมถึง มูลนิธิผสานวัฒนธรรม มูลนิธิพัฒนาศักยภาพชุมชน อดีตนายพลระดับสามดาวจากแคนาดา (ผู้ไม่ประสงค์จะออกนาม) อดีตนายร้อย อักเซล สติน-นิลสัน เจ้าหน้าที่ทหารไทยสองคน ได้แก่ นายทหารชั้นประทวน “ใหม่” และครูฝึก “สิน” ศาสตราจารย์ เมติน บาโซลู และ ซีเจ อินก์

⁵ จดหมายจากแอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลถึงพลเอก พรพิพัฒน์ เบญญศรี, ASA 39/1281/2019, 29 ตุลาคม 2562.

⁶ จดหมายจากพลอากาศเอก เจริญชัย ศรีสายหยุด รองเสนาธิการทหาร กองทัพบก ถึงแอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนล, 7 มกราคม 2563.

ที่สำคัญ เราขอขอบคุณอดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการในกองทัพไทยทุกท่านเป็นอย่างสูง สำหรับการแบ่งปันประสบการณ์ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลส่วนตัวและเรื่องราวที่บันทึกจนจิตใจ พร้อมทั้งเล่าประสบการณ์เหล่านี้ให้เราฟังแม้จะกลัวการโต้ตอบจากภาครัฐ

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

2. ข้อมูลพื้นฐาน

ระบบการเกณฑ์ทหารไทย

รัฐธรรมนูญไทยกำหนดให้การรับราชการทหารเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย⁷ ภายใต้พระราชบัญญัติรับราชการทหาร ชายไทยทุกคนที่อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ต้องเข้ารับราชการทหารในกองทัพไทย แต่จะไม่ต้องรับหมายเรียกตัวจนจนถึงอายุ 21 ปีบริบูรณ์⁸ ทั้งนี้ประเทศไทยไม่ยอมให้สิทธิในการคัดค้านโดยมโนธรรมต่อการเกณฑ์ทหาร

นอกจากหญิงไทยที่ไม่ต้องรับราชการทหารแล้ว ยังมีชายไทยที่ได้รับข้อยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหารประเภทอื่นๆ อีก⁹

การคัดเลือกทหารเกณฑ์จัดขึ้นทุกเดือนเมษายนที่ศูนย์ปฏิบัติการกองทัพบกทั่วประเทศ ชายหนุ่มไทยต้องเข้ารับการตรวจสภาพร่างกายและสภาพจิตใจก่อนเข้ารับคัดเลือก บุคคลที่ศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยหรือสถานศึกษาชั้นสูงสามารถเลื่อนการเข้ารับราชการทหารได้กระทั่งจบการศึกษา

โดยพื้นฐานแล้วการเข้ารับราชการทหารมีกำหนดสองปี อย่างไรก็ตาม ผู้ที่จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยสามารถเข้ารับราชการทหารเป็นระยะเวลาหนึ่งปี ภายใต้ระเบียบของกระทรวงกลาโหม ชายไทยที่ “อาสาสมัคร” เข้ารับราชการทหารด้วยตนเองมีกำหนดเข้ารับราชการเป็นเวลาครึ่งหนึ่งของระยะเวลาที่ต้องรับราชการจริง (กล่าวคือ อาสาสมัครส่วนใหญ่รับราชการทหารเป็นเวลาหนึ่งปี แต่ผู้ที่จบการศึกษาระดับ

⁷ มาตรา 50(5) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ระบุว่า “การรับราชการทหาร ตามที่กฎหมายบัญญัติ เป็นหน้าที่ที่ ‘ปวงชนชาวไทย’ ต้องปฏิบัติ. ดูข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบและประวัติการรับราชการทหารในประเทศไทยได้ที่ Siwach Sripokangkul, John Draper and CJ Hinke, “Case Study: The Military Draft in Thailand,” ใน CJ Hinke, *Free Radicals: War Resisters in Prison* (Waterville, OR, USA: TrineDay, จะตีพิมพ์ในรูปแบบออนไลน์, 2563). แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลขอขอบคุณผู้เขียนบทความชิ้นนี้เป็นอย่างสูงสำหรับคำแนะนำเหล่านี้

⁸ พระราชบัญญัติรับราชการทหาร พ.ศ. 2497.

⁹ ในเชิงนโยบาย บุคคลที่เข้ารับการฝึกในฐานะนักศึกษาวิชาทหารเป็นระยะเวลามากกว่าหนึ่งปี หรือจบการศึกษาจากโรงเรียนเตรียมทหารซึ่งได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร พระภิกษุ นักบวชพระพุทธศาสนาแห่งนิกายจีนหรือญวน ผู้มีความพิการซึ่งรัฐพิจารณาว่าไม่สามารถเป็นทหารได้พึงได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร เช่นเดียวกันกับบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศซึ่งได้รับ “วินิจฉัย” ว่า “ภาวะเพศสภาพไม่ตรงกับเพศกำเนิด” ขั้นตอนในการรับรองรวมถึง ต้องได้รับวินิจฉัยจากจิตแพทย์สามคนและต้องทำแบบทดสอบทางจิตวิทยาว่า 800 ข้อ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของประเทศไทยต่ออัตลักษณ์ ประสิทธิภาพ และการแสดงออกทางเพศที่ล้ำสมัยและเลือกปฏิบัติ

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

มหาวิทยาลัยรับราชการเพียงหกเดือน)¹⁰ บุคคลที่ผ่านการตรวจสภาพร่างกายและเลือกไม่อาสาเข้ารับราชการ ต้องจับฉลาก จำนวนของผู้ที่เข้ารับราชการทหารจากการจับฉลากแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยขึ้นอยู่กับ โควตาที่กำหนดตามแต่ละศูนย์การคัดเลือก และจำนวนของบุคคลที่อาสาสมัครเข้ารับราชการในพื้นที่นั้น บุคคล ที่จับฉลากได้ใบสีแดงต้องเข้ารับราชการ ขณะที่บุคคลที่จับฉลากได้ใบสีดำได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการ ทหาร

ในปี 2561 ชายไทยจำนวน 104,734 ถูกคัดเลือกให้เข้ารับราชการทหาร จากชายทั้งหมด 356,978 คน ที่ถูกเรียกในวันคัดเลือกทหารเกณฑ์¹¹

ทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่ถูกคัดเลือกเข้าสังกัดกองทัพบก มีช่วงเริ่มเข้ารับราชการหรือนัดเข้ากองสองผลัด ต่อปี ในเดือนพฤษภาคม และเดือนพฤศจิกายน¹² ทหารเกณฑ์ที่ถูกคัดเลือกทุกคนต้องเข้าร่วมการฝึกขั้นพื้นฐาน เป็นระยะเวลาสิบสัปดาห์ถึงสามเดือน ก่อนที่จะได้รับมอบหมายให้ประจำกองร้อยหรือหน่วยงานอื่นๆ ต่อไป ทั้งนี้การเข้าประจำในบางกองร้อยกำหนดให้มีการฝึกเพิ่มเติม

๕๕ ↑ ชายไทยจับฉลากในวันคัดเลือกทหารเกณฑ์ บุคคลที่ผ่านการตรวจสภาพร่างกายและเลือกไม่อาสาเข้ารับราชการต้องจับฉลาก บุคคลที่จับฉลากได้ ใบสีแดงต้องเข้ารับราชการ ขณะที่บุคคลที่จับฉลากได้ใบสีดำได้รับการยกเว้นไม่ต้องเข้ารับราชการทหาร © วนะ วรลยางกร

¹⁰ ดูเพิ่มเติม คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิเด็ก, Initial reports under Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the involvement of children in armed conflict: Thailand, UN Doc. CRC/C/OPAC/THA/1, 19 กรกฎาคม 2554, ย่อหน้า 31; ธีรวัฒน์ สินธุรส, *Situation of Tut and Gay Conscripts in the Thai Military*, MA dissertation in gender studies, Asian Institute of Technology, เลขที่ 28 สิงหาคม 2561.

¹¹ สินธุรส, *Situation of Tut and Gay Conscripts in the Thai Military* (2561).

¹² กองทัพอากาศนัดเข้ากองสองผลัดต่อปี กองทัพเรือมีนัดเข้ากองสี่ผลัดต่อปี วันเข้ากองแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ประสบการณ์การจัดการกับการละเมิดต่อทหารเกณฑ์ในประเทศอื่น

ปัญหาความรุนแรง การกลั่นแกล้งรังแก การทำให้อับอาย หรือการละเมิดทางเพศต่อทหารเกณฑ์ไม่ได้มีเฉพาะแค่ในประเทศไทยเท่านั้น มีบันทึกการละเมิดดังกล่าว ซึ่งหลายครั้งเรียกว่าการ “กิจกรรมหรือพิธีการรับน้อง” ในกองทัพของหลายประเทศทั่วโลก รวมถึงออสเตรเลีย ฝรั่งเศส รัสเซีย ฟิลิปปินส์ สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา¹³

รัฐบาลหลายแห่งต่างใช้มาตรการเข้มงวดในการต่อสู้กับปัญหาเหล่านี้ ในกรณีของสหราชอาณาจักร รัฐบาลจัดตั้งผู้ตรวจการร้องเรียนซึ่งเป็นหน่วยงานพลเรือนในปี 2558¹⁴ ในปี 2549 กองทัพสหรัฐอเมริกาจัดตั้งโครงการเพื่อป้องกันและตอบสนองต่อการละเมิดทางเพศในกองทัพ¹⁵ ที่สำคัญคือ ระบบของสหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกาจัดให้มีช่องทางสื่อสารโดยตรง ที่ปลอดภัยและเป็นความลับ แก่บุคคลที่ต้องการสื่อสารถึงข้อกังวลใจหรือแจ้งข้อร้องเรียน แม้ว่าทั้งสองประเทศจะไม่สามารถจัดการปฏิบัติที่ละเมิดเหล่านี้ได้ทั้งหมด ความพยายามในการจัดการกับอุปสรรคและปัญหาที่ยากลำบากนี้ควรส่งเสริมให้ประเทศไทยปฏิรูประบบเช่นกัน

หากรัฐสภาไทยจัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบเพื่อสอบสวนการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์ ตามข้อเรียกร้องของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล คณะกรรมการการตรวจสอบพึงพิจารณาบททวนแนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดซึ่งถูกพัฒนาโดยกองทัพของประเทศอื่นๆ

¹³ โปรดดูเพิ่มเติม United States Government Accountability Office Report to Congressional Committees, *DOD and Coast Guard: Actions Needed to Increase Oversight and Management Information on Hazing Incidents Involving Servicemembers*, กุมภาพันธ์ 2559, <https://www.gao.gov/assets/680/675040.pdf>; ลิว เมนไรท์ วอเทอร์, *Russia: Systematic 'Hazing' a Serious Abuse, Officers' Corps and Government Fail to Act*, 4 ตุลาคม 2547, <https://www.hrw.org/news/2004/10/19/russia-systematic-hazing-serious-abuse>; Angelique Chrisafis, "Legionnaires on defensive: Legendary force faces claims recruits were abused," *The Guardian*, 24 กุมภาพันธ์ 2552, <https://www.theguardian.com/world/2009/feb/24/french-legion-abuse>; Dan Warburton and Sean Rayment, "Over 100 British Army instructors accused of abusing recruits, drugs and porn," *The Mirror*, 22 มิถุนายน 2562, <https://www.mirror.co.uk/news/uk-news/over-100-british-army-instructors-16783649>; Alfred W. McCoy, "'Same Banana': Hazing and Honor at the Philippine Military Academy," *The Journal of Asian Studies*, สิงหาคม 2538; Hazing in the ADF: A culture of denial? *Australian Army Journal*, 2556, <https://search.informit.com.au/documentSummary;dn=245909138300331;res=IELAPA>.

¹⁴ Armed Forces (Service Complaints and Financial Assistance) Act 2015. สำหรับรายงานประจำปีดูเพิ่มเติมที่เว็บไซต์ของผู้ตรวจการ <https://www.scoaf.org.uk/annual-reports/>.

¹⁵ ดูโครงการเพิ่มเติมได้ที่เว็บไซต์ <https://www.sexualassault.army.mil/>.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

3. การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ

ความรุนแรงทางร่างกายโดยตรง

ทหารเกณฑ์หลายคนเล่าให้แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่าพวกเขาต้องเผชิญกับการใช้ความรุนแรงทางร่างกายโดยผู้บังคับบัญชาในช่วงการฝึกขั้นพื้นฐาน ความรุนแรงทางร่างกายต่อทหารเกณฑ์เกิดขึ้นในรูปแบบของการตบ การเตะ กระทุ้ง และการตีและซ้อมรูปแบบอื่นๆ โดยผู้บังคับบัญชาใช้มือ ไม้หน้าสาม รองเท้าบูททหาร หมวกกันน็อก หรือบางครั้งใช้ด้ามปืน แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่ได้เก็บข้อมูลกรณีใดๆ ที่เป็นผลให้ทหารเกณฑ์เสียชีวิต ทั้งนี้สื่อหลายแห่งได้รายงานข่าวเกี่ยวกับกรณีการเสียชีวิตที่น่าสงสัยของทหารเกณฑ์ องค์การด้านสิทธิมนุษยชนยังได้เก็บข้อมูลรายงานกรณีเหล่านี้ด้วย¹⁶

เจ้าหน้าที่ระดับสูงที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลระบุว่า ภายใต้คำสั่งทางทหาร ผู้บังคับบัญชาที่สั่งลงโทษทหาร “ไม่ได้รับอนุญาตให้จับเนื้อต้องตัวทหาร”¹⁷ คำสั่งให้หลีกเลี่ยงการสัมผัสทางกายในการลงโทษได้รับการยืนยันโดยเจ้าหน้าที่ “ใหม่” และอดีตครูฝึก “สิน” พร้อมทั้งทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์หลายท่าน อย่างไรก็ตาม ทหารเกณฑ์ทั้ง 19 คนที่เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2559 ถึงกรกฎาคม 2562 บอกกับแอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าตนเองเคยถูกตีหรือซ้อมโดยผู้บังคับบัญชา หรือเคยเห็นทหารเกณฑ์คนอื่นถูกตีหรือซ้อมโดยผู้บังคับบัญชาทั้งสิ้น เจ้าหน้าที่ “ใหม่” และเจ้าหน้าที่ทหารหนุ่มระบุว่า ครูฝึกหรือเจ้าหน้าที่ทหารก็ถูกซ้อมโดยผู้บังคับบัญชาระหว่างการฝึกทางทหารอื่นเช่นกัน

¹⁶ ดูเพิ่มเติม Sripokangkul, Draper and Hinke, “Case Study: The Military Draft in Thailand” (ตีพิมพ์ในปี 2563). บทความในหนังสือกล่าวถึงกรณี 12 กรณีของทหารในกองทัพไทยที่เสียชีวิตในสถานการณ์ที่น่าสงสัยในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา กรณีแรกเกิดขึ้นในเดือนเมษายน 2552 และกรณีสุดท้ายในเดือนพฤษภาคม 2562 ดูเพิ่มเติม “Beaten conscript dies after 24-day coma,” *Bangkok Post*, 14 กันยายน 2561 (รายงานข่าวเกี่ยวกับทหารเกณฑ์สังกัดกองทัพบกที่เสียชีวิตจากการบาดเจ็บ ซึ่งอ้างว่าเกิดขึ้นระหว่างการลงโทษทางวินัยที่สั่งการโดยทหารเกณฑ์รุ่นพี่) เจ้าหน้าที่ในกองทัพไทยต่างปฏิเสธว่าเหตุที่เสียชีวิตเกิดจากการปฏิบัติที่โหดร้ายหรือการละเลยจากการปฏิบัติหน้าที่ ในบางกรณี เจ้าหน้าที่อ้างว่าปฏิบัติตามขั้นตอนเพื่อพยายามหยุดยั้งการเสียชีวิตดังกล่าว ดูเพิ่มเติม Wassana Nanuam, “Army orders end to conscript deaths,” *Bangkok Post*, 15 พฤษภาคม 2561. ในช่วงแรก แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนลพยายามสืบสวนกรณีการเสียชีวิตของทหารเกณฑ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานนี้ อย่างไรก็ตาม เราไม่สามารถตรวจสอบกรณีดังกล่าวได้ เนื่องจากสมาชิกครอบครัวของทหารเกณฑ์ที่เสียชีวิตต่างระบุว่า กล่าวหาตัวตนอาจถูกเบียดเบียนและอาจต้องเผชิญกับการโต้ตอบจากกองทัพไทย แม้ว่าสมาชิกครอบครัวคนหนึ่งได้เล่าถึงการเสียชีวิตของญาติให้เขาฟัง เราไม่สามารถนำเสนอเหตุการณ์ดังกล่าวได้อย่างละเอียด โดยไม่ให้อายุของตัวตนของเหยื่อผู้เสียชีวิตและครอบครัวของเขา พวกเขาจึงตัดสินใจไม่นำเสนอข้อมูลของกรณีนี้ในรายงาน

¹⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี๋ อินเตอร์เนชั่นแนล

ในหลายกรณี การซ้อมเหล่านี้เป็นรูปแบบการลงโทษทหารเกณฑ์เนื่องจากผู้บังคับบัญชาเห็นว่าปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ขี้เกียจ หรือไม่ให้ความร่วมมือ ยกตัวอย่างเช่นกรณีของ “กฤษณ์” เขาบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “ทหารเกณฑ์ที่อยู่อีกกองร้อยหนึ่งเคยโดนจับได้ว่าดื่ม [เหล้า] เขาเลยโดนซ้อมหนักมาก ผมเห็นเลือดตกปากเขาเลย”¹⁸

การตีเป็นรูปแบบการปฏิบัติชอบทางร่างกายที่พบเห็นทั่วไป เช่นในกรณีของ “อิทธิ” ซึ่งบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าผู้บังคับบัญชาตีเขาและทหารเกณฑ์คนอื่น

“บางทีก็โดนกระแทกโดนตบ คือเขาตบหน้าแบบสุดแรงมากๆ เหนียวแขนไปข้างหลังแล้วก็ตบ [พวกเรา] เต็มแรงจนเห็นรอยนิ้วมือบนหน้าเพื่อนเลย บางทีเขาอาจจะมีปัญหาที่บ้านหรือเขาอารมณ์ไม่ดีมั้ง

ผมเคยโดนตบครั้งหนึ่ง ตอนที่ไปเข้าห้องน้ำโดยไม่ได้รับอนุญาต ครูฝึกคนหนึ่งลงโทษผมให้ทำท่าออกกำลังกาย วิดพื้น ฟุงหลัง อะไรแบบนี้ พอ 15 นาทีผ่านไปมันเริ่มหนักมาก ผมก็เลยบอกว่าผมทำไม่ได้แล้ว แบบผมจะเป็นลมแล้ว เขาก็ยังบอกให้ผมทำต่อ แต่ผมทำไม่ได้ผมก็เลยไม่ได้ทำต่อ เขาก็บอกให้ผมยืนขึ้นแล้วก็ตบหน้าผมขาดเลย คนนี้เป็นจำครับ”¹⁹

ทหารเกณฑ์ที่โดนหาว่ามีความผิดทางวินัยร้ายแรง เช่น การสูบบุหรี่ ทหารเกณฑ์เหล่านี้มักจะถูกลงโทษเตะ หรือตบ

ทหารเกณฑ์ที่เคยรับราชการหรือกำลังรับราชการกล่าวว่า บางครั้งผู้บังคับบัญชาใช้หมวกกันน็อกฟาดพวกเขา ในกรณีของ “อ็อฟ” ซึ่งบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

“ตอนฝึกอาวุธ มีสองรอบที่ฝึกแบบไม่มีกระสุนปืน ก่อนจะฝึกแบบมีกระสุนจริง ครูฝึกเขาถามว่ามีใครมีคำถามอะไรไหม ก็ไม่มีใครพูดอะไร แต่พอทุกคนอยู่ในท่าเตรียมพร้อมแล้ว ครูฝึกเห็นว่าทหารบางคนไม่เข้าใจขั้นตอนการฝึก เขาเลยหยิบหมวกกันน็อกแล้วฟาดไปที่หัวทหาร... ทหารประมาณสามถึงสี่คนโดนฟาดตอนฝึกครั้งนี้”²⁰

¹⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

²⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ความรุนแรงทางร่างกายโดยตรง

ทหารเกณฑ์เผชิญกับการถูกตบ ตี เตะ และซ้อมทรมานเนื่องจากผู้บังคับบัญชาเห็นปฏิบัติตัวไม่เหมาะสม ขี้เกียจ หรือไม่ให้ความร่วมมือ

© วณะ วรลยางกูร

ในช่วงกลางคืน ความมืดกลายเป็นเครื่องอำพรางการซ้อมที่รุนแรงและเป็นระบบขึ้น “แดง” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังถึงเหตุการณ์หนึ่ง

“ครั้งหนึ่ง ทหารเกณฑ์สามหรือสี่คนหนีค่ายแล้วถูกจับได้ มีจำห่า หรือน่าจะหกคน กับผู้บังคับบัญชาคนอื่นเรียกพวกนี้ไปตอนกลางคืนแล้วก็ซ้อมละเลย เช้าวันต่อมา พวกนี้มีรอยเต็มตัว ตรงหน้าอก หลัง แต่ไม่มีตรงหน้า เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นช่วงเริ่มฝึกใหม่ๆ หลังจากนั้น ถ้าทหารไม่ทำตามคำสั่งหรือฝึกไม่ดีพอ จำจะบอกเลยว่า “เดี๋ยวคืนนี้มึงเจอ” วันต่อมาก็จะเห็นรอยบนตัวคนที่โดนซ้อม ไม่ได้ส่งใครไปโรงพยาบาลเลย แค่ไปห้องพยาบาลที่ค่าย เขาพยายามให้เรื่องมันเงียบ พอเช้าวันต่อมา เขาจะบอกว่า “ทหารคนนี้มีไข้เกิน 37 องศา” หรือ “ทหารคนนี้ล้ม” แล้วเขาก็จะเอาตัวไปห้องพยาบาล มีครั้งหนึ่งมีทหารไปอยู่ห้องพยาบาลอาทิตย์หนึ่งได้ เรื่องซ้อมตอนกลางคืนนี้จะมีทหารสองหรือสามคนโดนทุกๆ เดือน”²¹

“รักษ์” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่าเขาเคยมีประสบการณ์โดนซ้อมและทำให้อับอายตอนกลางคืน โดยเกิดขึ้นในบริเวณที่ปกติใช้เป็นสนามฟุตบอล

“ทหาร [ถูกสั่ง] ให้ถอดเสื้อผ้าออกหมด ถ้าปิดไฟปั๊บตรงนี้จะมืดมากแล้วเขาจะใช้เป็นที่ไว้ซ้อมคน บางทีเขาก็ให้เราซ้อมทำออกกำลังกายทั้งที่ปั๊วะ แบบนั้นแหละ เขาก็จะกระแทบเรามั่ง ต่อยเรามั่ง ฏวข้อแรกของเขาเลยคือ ไม่ให้โดนหน้าหรือแขนขา ได้แค่เฉพาะช่วงตัว เขาไม่ยอมให้เราให้ใครเห็นรอย ทั้งจ่าทั้งครูฝึกเลยที่ทำแบบนี้กับพวกเรา... ส่วนตัวผัวเคยโดนซ้อมแบบนี้ตอนที่ไปอยู่ บ่อยอยู่ครับ

หน้าผมมันดูเหมือนหาเรื่องหน่อยๆ ผมเลยโดนซ้อมบ่อย”²²

²¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

²² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

บางครั้ง กิ่งไม้ ไม้หน้าสาม รองเท้าบูททหาร หรือด้ามปืนมักถูกใช้ในการซ้อมทหารเกณฑ์ “ฟง” เล่าว่า

“มีครั้งหนึ่ง ทหารสามคนโดนจับได้ว่าสูบบุหรี่ในห้องน้ำ ครูฝึกก็เรียกเขาออกมายืนด้านหน้าทหารทั้งหมดแล้วก็ใช้ไม้หน้าสามฟาดก้นเขา เขาดีแต่ละคนห้าหกทีได้ ทุกคนร้องไห้เลย”²³

“สาโรช” เล่าว่า

“ตอนฝึกอาวุธเราจะได้ออกกับปืนเก่า ทหารที่ไม่ทำตามคำสั่งจะโดนสั่งให้กระโดด แล้วพอกระโดดหัวก็จะชนกับด้ามปืนของจำ พวกนี้ไม่ได้ใส่หมวกกันน็อกครับ ในกองร้อยผม ไม่มีใครเจ็บหนักมาก ตอนโดดแบบนี้ มีแค่คนเดียวที่ปวดหัวมากแล้วต้องเข้าโรงพยาบาล”²⁴

“ไอ้ค” และ “ต่อ” อธิบายวิธีการหลากหลายที่ทหารเกณฑ์โดนซ้อม “ไอ้ค” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

“วันหนึ่งตอนที่ฝึกปืน บางคนไม่ทำตามคำสั่ง เราเอานิ้วหนึ่งคาไว้ที่ไกปืน แต่ปืนไม่ได้ใส่กระสุน เราโดนตบแล้วก็เตะ เราก็ทำผิดแหละ แต่การลงโทษมันมากเกินไป

ผมเห็นโดนตีโดนเตะทุกวัน ผลัดๆ กันไปไม่ใช่คนเดียว ผมก็โดน เจ็บสิครับ แต่ไม่มีใครเจ็บหนัก มันอายุมากกว่า บางทีเขาก็ใช้ไม้หน้าสามหรือหมวกกันน็อก บางทีเขาก็ใช้ด้ามปืนตีคุณ ส่วนใหญ่ตอนที่เราฝึกยิง ตอนที่ยืนอยู่บนพื้นครับ บางทีเขาจะฟาดหัวเราตอนที่เราใส่หมวกกันน็อกอยู่”²⁵

“ต่อ” เล่าว่า

“บางทีเขาก็ตบหัวทหาร (ไม่ใช่หน้า) แรงๆ แต่ไม่แรงพอให้สลบ เขาจะตบรอบหรือสองรอบ ส่วนใหญ่จะเป็นตอนที่มีการทำผิดร้ายแรง ถ้าเขาเห็นใครสูบบุหรี่หรืออยู่หลังห้องน้ำเขาก็จะเข้าไปตบ... บางคนที่เล่นยา [ในค่าย] ก็โดนลงโทษแบบนี้ ส่วนใหญ่จะโดนกระแทก ถ้านั่งอยู่จะโดนเตะที่คอ ก็แรงจนล้มเลย... ตอนฝึกอาวุธ บางทีครูฝึกก็ฟาดหมวกกันน็อกใส่ ส่วนใหญ่คนที่ทำไม่ถูก แบบซึ้นไปทางคนอื่นหรือไม่ล็อกปืนไว้ ตอนนี้จะไม่มีกระสุน

ถ้าทำอะไรผิดตอนฝึกอาวุธส่วนมากครูฝึกเขาก็จะตบเรา บางทีก็ฟาดที่ก้น บางทีก็ใช้ปืนหรือไม้ฟาด”²⁶

“อัน” เล่ารายละเอียดเพิ่มเติมว่าไม้หน้าสาม ท่อน้ำ หรือวัตถุที่ไม่มีคมอื่นๆ ถูกใช้ในการซ้อมทหารเกณฑ์เช่นกัน

²³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

²⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

²⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

²⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“ครั้งหนึ่งมีคนหนีค่ายแล้วโดนจับได้ ก็โดนสอบสวนตรงสนามฝึก เขาพยายามให้ยอมรับให้ได้ว่าหนีค่าย (ซึ่งเขายอมรับ) รุ่นพี่ซ้อมเขาด้วยไม้หน้าสาม มีท่อน้ำ แล้วก็แทงอะไรอย่างอื่น เขาไม่ได้ตั้งใจให้เจ็บหนักหรอกครับ แต่มันก็โหดอยู่ แล้วก็มีความเจ็บปวดไปหมด มีซ้อมแบบนี้มากกว่าหนึ่งครั้งครับ”²⁷

เห็นได้ชัดว่า บางครั้งการซ้อมกลายเป็นไปเพื่อสร้างความบันเทิงให้รุ่นพี่ทหาร แต่แลกมาด้วยการบาดเจ็บของทหารเกณฑ์ ตามที่ “อัน” เล่า

“บางที่รุ่นพี่เขาจะทำแรงๆ เหมือนเขาเล่นเกมอยู่ มีครั้งหนึ่งเขาแจกเสื้อยืด รุ่นพี่ถามว่ามีใครอยากได้เสื้อยืดไหม มีคนยกมือแล้วก็เดินออกไปเอา แล้วรุ่นพี่ก็ค่อยเข้าไปที่หน้าอกเขาเลย ใช้กำปั้นตอยผ่านเสื้อยืดนี้แหละ คนนั้นก็ล้มไปเลย ผมช็อคมาก เหมือนไม่ใช่เรื่องจริง ยังดีที่สุดท้ายเขาอาการดีขึ้น”²⁸

แม้ว่าการซ้อมที่เราจัดบันทึกไว้จะไม่ได้ก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่รุนแรง ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ การกระทำเช่นนี้และการลงโทษทางร่างกายรูปแบบอื่นๆ ถือเป็นข้อห้ามทุกกรณี เนื่องจากเป็นการละเมิดข้อห้ามการทรมานและการปฏิบัติอย่างโหดร้าย ซึ่งเป็นข้อห้ามเด็ดขาด²⁹

²⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

²⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

²⁹ ดูเพิ่มเติม แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Combating torture and other ill-treatment: a manual for action*, หน้า 84 -88. Index: POL 30/4036/2016, ได้ที่ www.amnesty.org/ctm.

ระบบการพึ่งพารุ่นพี่หรือครูฝึกในการสอดส่องดูแลทหารเกณฑ์

การควบคุมดูแลและการฝึกสอนทหารเกณฑ์ รวมถึงการดูแลด้านอื่นๆ ในชีวิตประจำวันระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่แล้วเป็นภาระของครูฝึกหรือรุ่นพี่ทหารเกณฑ์ ซึ่งมีหน้าที่อย่างเป็นทางการในการสนับสนุนจำและผู้บังคับบัญชาตำแหน่งสูงกว่าอื่นๆ

ตามที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงได้บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ครูฝึกคือทหารเกณฑ์ที่ผ่านการฝึกเสริมอีกหนึ่งเดือนหลังจากที่สำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐานแล้ว หลังจากนั้นเขาจะปฏิบัติหน้าที่ในฐานะครูฝึกของทหารเกณฑ์ใหม่³⁰ เขากล่าวเพิ่มเติมว่า ระหว่างการฝึกเสริม “จะได้เรียนเรื่องการฝึกวินัย มีการฝึกจิตวิทยา จิตวิทยาสังคม ครูฝึกก็เป็นเหมือนครู ต้องรู้ว่าจะสอนยังไง จะดูแลนักเรียนยังไง”³¹

อย่างไรก็ตาม บทเรียนด้าน “จิตวิทยา” และ “จิตวิทยาสังคม” ซึ่งถูกสอนในระยะเวลาหนึ่งเดือนย่อมมีข้อจำกัดจากบทสัมภาษณ์ของทหารเกณฑ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล เห็นได้ชัดว่ามีครูฝึกน้อยคนที่ปฏิบัติตน “เหมือนครู” งานวิจัยของเราพบว่าในหลายกรณี ครูฝึกเหล่านี้เป็นผู้กระทำหรือเข้าร่วมในการละเมิดต่างๆ ที่ได้ให้รายละเอียดในรายงานฉบับนี้ อดีตนายร้อยสตีเวน-นิลเซน ผู้เชี่ยวชาญทางทหารชาวนอร์เวย์ ให้ความเห็นโดยตรงต่อระบบนี้ว่า

“ระบบอาวุโสในกองทัพไทยซึ่งให้ทหารเกณฑ์เลื่อนขั้นเป็นครูฝึกหลังจากสำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐานและการฝึกอบรมพิเศษอีกหนึ่งเดือน ถือเป็นระบบที่แย่มาก กองทัพนอร์เวย์เคยใช้ระบบเดียวกันในช่วงที่ผมยังเป็นทหารหนุ่ม และเกิดการละเมิดสิทธิ ต่อมาผมพบว่าการละเมิดสิทธิที่พวกเขาเจอคือประสบการณ์เดียวกับที่ครูฝึกของพวกเขาเคยเจอ พวกเขาคิดว่าการทำแบบนี้ถูกแล้ว ว่าเป็นวิธีการฝึกทหารแบบเดียว”³²

การละเมิดทางเพศ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลพบข้อมูลว่าทหารเกณฑ์ใหม่จำนวนมากมักต้องเผชิญความทรมานจากการละเมิดทางเพศที่รุนแรงและเป็นกิจวัตรโดยผู้บังคับบัญชา³³ ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์ 17 จาก 19 คนบอกว่าพวกเขามีประสบการณ์หรือเป็นพยานพบเห็นการละเมิดทางเพศ หรือได้ฟังประสบการณ์จากเหยื่อ มีเพียงสองคนเท่านั้นที่บอกว่าพวกเขาไม่มีประสบการณ์ดังกล่าว³⁴ ทหารเกณฑ์เป็นเป้าหมายการละเมิดทางเพศแบบกลุ่มและรายบุคคล การละเมิดทางเพศอย่างร้ายแรงหลายรูปแบบเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในหลายกองร้อย ค่ายทหาร และผลการรักษาการ โดยนายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน และครูฝึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทหารเกณฑ์ที่ระบุหรือถูกมองว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศมักเป็นเป้าหมายการละเมิดทางเพศเนื่องมาจากวิถีทางเพศและอัตลักษณ์และการแสดงออกทางเพศ

³⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

³¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

³² บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, พฤศจิกายน 2562.

³³ ในการใช้คำว่า “การละเมิดทางเพศ” แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลให้ความหมายกว้างถึงพฤติกรรมทางเพศที่มีลักษณะละเมิดสิทธิ กระทำโดยบุคคลเดียวหรือมากกว่ากับอีกบุคคลหนึ่ง องค์การไม่ได้ใช้คำดังกล่าวเพื่อให้ความหมายเฉพาะอาชญากรรมทางเพศภายใต้กฎหมายในประเทศใดๆ

³⁴ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลขอขอบคุณนายหนุมไทยกุลหาญที่แบ่งปันประสบการณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ เห็นได้ชัดว่าพวกเขาเผชิญอุปสรรคในการทำความเข้าใจเหตุการณ์เหล่านี้เช่นกัน อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการบางคนหัวเราะอย่างประหม่าขณะที่เล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นให้ฟัง บางคนร้องไห้ บางคนหายใจไม่ออกและต้องหยุดพักเป็นระยะ แต่ไม่มีใครเลยที่ยุติการให้สัมภาษณ์ตามที่เราได้เสนอแนะ มีผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดห้าคนที่เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานก่อนพฤศจิกายน 2559 เล่าถึงการละเมิดทางเพศ

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การข่มขืน การพยายามข่มขืน และการทำเหมือนว่าข่มขืน

ทหารเกณฑ์ห้าคนเล่าถึงเหตุการณ์การข่มขืนกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ทหารเกณฑ์คนหนึ่งที่เคยฝึกก่อนช่วงเวลาศึกษาของรายงานฉบับนี้เล่าว่าเขาไม่ประสบการณณ์เกือบโดนข่มขืน ผู้รอดชีวิตจากการข่มขืนโดยส่วนใหญ่แต่ไม่ใช่ทั้งหมด ระบุว่าตนเองเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศหรืออธิบายว่าบุคคลที่มีประสบการณ์ข่มขืนเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ทหารเกณฑ์บางคนเลือกเล่าเหตุการณ์การข่มขืนและรูปแบบการละเมิดทางเพศอื่นที่พวกเขาเผชิญเพียงสั้นๆ โดยไม่ให้รายละเอียด ยกตัวอย่างเช่น “อัน” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “รุ่นพี่บางคนจะขอทหารที่เป็นเกย์ให้มีช่วย[สนองความใคร่]เขาหน่อย บางทีพวกนั้นอาจจะทำๆ ไปรุ่นพี่จะได้เลิกกังวล”³⁵

ทหารเกณฑ์คนอื่นเล่าเหตุการณ์อย่างละเอียด เช่น “ฟง” ผู้เปิดเผยตัวตนว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศระหว่างเกณฑ์ทหาร เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังถึงเหตุการณ์ที่เขาโดนคุกคามทางเพศโดยผู้บังคับบัญชา

“คืนหนึ่งผมนอนอยู่ที่เตียง แล้วครูฝึกห้าถึงหกคนก็มุดเข้ามาในมุ้งแล้วก็นอนข้างๆ ผม อีกคนเอาอวัยวะเพศออกมาแล้วพยายามจะยัดใส่ปากผม คนที่นอนอยู่ข้างๆ ผม... [บอกว่า] “เป็นไง น้องน้ำหวาน”

ครูฝึกเขาสั่งให้ผมโก้งโค้งแล้วจับเท้าตัวเอง แล้วเขาก็ให้ครูฝึกอีกคนทำท่าเหมือนกำลังมีเพศสัมพันธ์กับผมทางด้านหลัง ตอนนั้นเขาใส่กางเกงอยู่แต่ผมรู้สึกถึงอวัยวะเพศเขาได้ แล้วเขาก็หัวเราะใส่ผม ผมยังจำภาพตอนที่เขาหัวเราะใส่ผมได้อยู่เลย ยังหลอกลอนผมอยู่ เป็นจุดที่ผมไม่เคยคิดว่าจะต้องเจอ ขนาดผมเตรียมใจมาตั้งแต่ก่อนเข้าค่ายแล้วนะว่าต้องเจอทำอะไรแน่นอน ตอนนั้นรู้เลยว่าจากนี้ไปแย่กว่าเดิมแน่ๆ”³⁶

“ฟง” เล่าให้ฟังว่าเขาหลีกเลี่ยงการโดนละเมิดเพิ่มเติมได้เพราะสมาชิกครอบครัวติดต่อนายทหารระดับสูงที่รู้จัก และนายทหารคนนั้นแทรกแซงจนการละเมิดยุติ

คำบอกเล่าของ “แดง”

“แดง” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่าเขาเคยเห็นเหตุการณ์ที่นายทหารข่มขืนทหารเกณฑ์หลายครั้ง

“[ประมาณ]หกโมง ตอนี่...[ทหารเกณฑ์]ต้องไปอาบน้ำ มีนายร้อยคนหนึ่ง... เขาจะบอกให้ทหารอาบน้ำให้เสร็จเร็วๆ ภายในหกโมงครึ่ง แล้วเขาก็จะบังคับให้ทหารคนหนึ่งมีอะไรกับเขาในห้องน้ำนั่นแหละ เกิดขึ้น

³⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

³⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

หลายครั้งเลยครับ น่าจะช่วง[วันเดือนปีที่เฉพาะเจาะจง] นายร้อยคนนั้นทำแบบนี้กับ[ทหารเกณฑ์]ทุกผลัด
ครับ ยังโอเคอยู่ถ้ามีผลัดใหม่เข้ามาเขาก็จะเลิกมายุ่งกับเรา

เราต้องยื่นเคารพธงชาติตอนหกโมงแล้วหลังจากนั้นค่อยไปอาบน้ำ บางที่ผมได้อาบน้ำตอนที่เขามีอะไรกันนี้
แหละ แล้วนายร้อยเขาก็จะพูดว่า "ปิดปากไว้นะ รู้ใช่ไหมว่าจะเจออะไรถ้าเอาไปพูด" แต่เขาไม่ได้สั่งข่ม
นะ มีสองคนที่ผมรู้จักที่เขาเคยบังคับให้มีอะไรด้วย เป็นผู้ชายแต่ทั้งสองคนเลย ช่วงฝึกตอนแรกนายร้อย
เขาจะเลือกทหารมาก่อนสามคน แล้วเขาจะให้หนวด เขาชอบคนไหนที่สุดเขาก็จะมีอะไรกับคนนั้นแหละ

ตอนแรกๆ ก็เริ่มจากแค่ทางปากครับ แล้วมันจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จนเป็นการสอดใส่ ตอนที่ผมเห็นคือเป็นทาง
ปาก คนที่โดนเรียกเขาก็กลัวไม่กล้าบอกใครหรอก เขาเป็นนายทหารตำแหน่งสูง มีคนหนึ่งที่เขาแบบนี้มีลูกมี
เมียแล้วแต่ก็ต้องทำ เขานั่งไม่ได้ ก็ต้องทนๆ ไป เขารู้สึกว่าพอมีผลัดใหม่เข้ามาเขาก็จะรอด"³⁷

“รักษ์” เห็นเหตุการณ์ก่อนการข่มขืนทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศอีกคนหนึ่ง

เขาแจกกล่องถุงยางเล็กๆ ให้ทหารทุกคน เอาไว้กันโรคติดต่อ มีคนหนึ่งรุ่นพี่มาถามคำถามผมตอนที่
ผมเฝ้ายามอยู่... แล้วเขาก็เอาถุงยางผมไป... หลังจากนั้นเขาก็พาทหารคนหนึ่งที่คุณคนรู้ว่าเป็น
'กะเทย' เข้าห้องไป แล้วก็มีเซ็กส์กัน

...ดูออกเลยว่าอำนาจมันไม่เท่ากัน ถึงครูฝึกหรือจำขอให้มีเซ็กส์ด้วย แต่มันตอบปฏิเสธไม่ได้เลย เขา
สั่งให้ทำอะไรเราก็ต้องทำ"³⁸

คำอธิบายของ “รักษ์” ถึง “อำนาจไม่เท่ากัน” ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์นี้อธิบายได้ชัดเจนถึง
เหตุผลที่การกระทำทางเพศดังกล่าวนี้ถือเป็นการข่มขืน แม้ว่าเหยื่อไม่ได้ปฏิเสธจะมีเพศสัมพันธ์หรือแลดู
เหมือนว่าเหยื่อให้ความยินยอม ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศและระบบกฎหมายภายในประเทศหลายระบบ
อาชญากรรมกรรมการข่มขืนไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นโดยการใช้กำลัง ยกตัวอย่างเช่น ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญา
ระหว่างประเทศระบุว่าอาชญากรรมกรรมการข่มขืนคือการล่วงละเมิดทางเพศต่อร่างกายของบุคคลที่ “กระทำโดย
กำลัง หรือโดยการข่มขู่ว่าจะใช้กำลัง หรือการบังคับขู่เข็ญ ดังเช่นที่ทำให้กลัวต่อความรุนแรง การข่มขู่ว่าจะทำ
ร้าย การกักขังหน่วงเหนี่ยว การกดขี่ทางจิตใจ หรือการใช้อำนาจในทางที่ผิด... หรือโดยการใช้ประโยชน์จาก
สภาพแวดล้อมที่บีบบังคับหรือ... กระทำการต่อบุคคลที่ไม่สามารถให้ความยินยอมได้อย่างแท้จริง”³⁹ ตามที่
ทหารเกณฑ์ได้นัยว่าสภาพแวดล้อมระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐานในกองทัพไทยมักมีลักษณะบีบบังคับ กดขี่

³⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

³⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562. คำอธิบายเพิ่มเติมด้านบน

³⁹ International Criminal Court, Elements of Crimes, UN Doc. PCNICC/2000/1/Add.2 (2000), Article 8 (2) (e) (vi)-1. คำอธิบายเฉพาะของการข่มขืนในฐานะอาชญากรรมสงคราม แต่อาจประกอบของอาชญากรรมเหล่านี้ไม่เฉพาะเจาะจงในช่วงสงครามเท่านั้น ดูเพิ่มเติม แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, *Rape and sexual violence: human rights law and standards in the International Criminal Court*, Index: IOR 53/001/2011 (2554), <https://www.amnesty.org/download/Documents/32000/ior530012011en.pdf>. ดูเพิ่มเติม CEDAW General Recommendation 35, ซึ่งเรียกร้องให้รัฐ “รับประกันว่าค่านิยมของอาชญากรรมทางเพศ... มีพื้นฐานมาจากการขาดความยินยอมซึ่งได้รับอย่างเป็นอิสระ และคำนึงถึงสถานการณ์ที่บีบบังคับ” CEDAW General Recommendation No. 35 เรื่องความรุนแรงทางเพศต่อผู้หญิง (14 กรกฎาคม 2560), ย่อหน้า 33.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

อาจมีการใช้ความรุนแรง หรือมีลักษณะกักขังหน่วงเหนี่ยว ในสภาพแวดล้อมดังกล่าวดังกล่าวและด้วยอำนาจที่ไม่เท่าเทียม การปฏิเสธผู้บังคับบัญชาที่ขอมีเพศสัมพันธ์ยอมไม่ใช่ตัวเลือกที่แท้จริง ดังนั้น เมื่อผู้บังคับบัญชาร้องขอใดๆ ทางเพศ เกินถึงการกระทำใดๆ ทางเพศ หรือแม้แต่ “คำร้องขอ” มีเพศสัมพันธ์กับทหารเกณฑ์ ถือเป็นคำสั่งโดยธรรมชาติทั้งสิ้น เพศสัมพันธ์ในสภาพแวดล้อมเช่นนี้ถือเป็นการบีบบังคับ เมื่อเพศสัมพันธ์รวมถึง “การล่วงละเมิดทางเพศ” เช่นนี้ย่อมถือเป็นการข่มขืนภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ⁴⁰

การกระทำที่เป็นการข่มขืนทั้งหมดโดยเจ้าพนักงานของรัฐถือเป็นการทรมานภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ⁴¹ ในที่นี้รวมถึงผู้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานของรัฐ ที่ข่มขืนทหารเกณฑ์ภายใต้คำสั่ง

บังคับให้ทหารเกณฑ์หมอบทับกันขณะไม่ใส่เสื้อผ้า

ทหารเกณฑ์เจ็ดคนจากสี่ผลัดในค่ายห้าค่าย รวมถึงทหารเกณฑ์ที่ฝึกก่อนช่วงเวลาศึกษาของรายงานฉบับนี้ บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าผู้บังคับบัญชาบังคับให้พวกเขาหมอบทับกันขณะไม่ใส่เสื้อผ้า

การละเมิดสิทธิลักษณะนี้ เช่นเดียวกับการละเมิดทางเพศแบบกลุ่มรูปแบบอื่น เกิดขึ้นบริเวณห้องอาบน้ำขณะที่ทหารเกณฑ์อาบน้ำร่วมกันหลังจากฝึกแต่ละวัน⁴² “อิทธิ” อธิบายพื้นที่ว่าเป็น “พื้นที่เปิด มีอ่างน้ำสองอ่าง มีทางเดิน แล้วก็มีห้องน้ำในนั้นแต่มีประตู”⁴³ “ปิยะ” อธิบายพื้นที่ในค่ายของเขาว่า “แต่ละคนจะมีชั้นของตัวเอง แล้วมีอ่างอาบน้ำใหญ่ตรงกลาง ก็ตักน้ำราดตัว”⁴⁴

“วิทย์” อธิบายขั้นตอนการอาบน้ำดังนี้

“ห้องอาบน้ำนี้เป็นแบบรวม ไม่มีความเป็นส่วนตัวหรือใครมีชั้นอันหนึ่ง แชมพู สบู่ แล้วก็ผ้าขามหนู ต้องถือไว้กับตัวตอนเข้าไปห้องอาบน้ำ เขาให้เวลาแค่ห้านาที แล้วจะมีรุ่นพี่คุณอยู่ในกองมีประมาณสี่สิบคน ก็ค่อนข้างแน่นพอสมควร เขาจะสั่งให้ทำตาม บอกให้แบ่งฟันได้ หรือตอนนี้เหลือเวลา [อาบน้ำ]แค่ห้านาทีแล้วนะ... [โดน]ข่มถ้าไม่ทำตามที่เขาสั่งเป๊ยะ”⁴⁵

“อีฟ” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังถึงกรณีที่เขาโดนบังคับให้หมอบบนพื้นกับทหารเกณฑ์คนอื่น

⁴⁰ การ “คุกคาม” ในที่นี้หมายถึงการสอดใส่ทางทวารหนัก หรือการบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ทางปาก หรือการสอดใส่โดยใช้สิ่งของ ดูเพิ่มเติม *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T, International Tribunal for Rwanda, Judgment of 2 กันยายน 2541, ย่อหน้า 10A.

⁴¹ ดูเพิ่มเติม *Prosecutor v. Jean-Paul Akayesu*, Case No. ICTR-96-4-T, International Tribunal for Rwanda, Judgment of 2 กันยายน 2541, ย่อหน้า 687; *Prosecutor v. Zejnil Delalic*, Case No. IT-96-21, International Tribunal for Former Yugoslavia, Trial Chamber II, Judgment of 16 พฤศจิกายน 2541, ย่อหน้า 475 - 496, 943, 965; ธันวาคม 2541, ย่อหน้า 264 - 9; *Aydin v. Turkey*, European Court of Human Rights, Reports 1997-VI (57/1996/676/866), Judgment of 25 กันยายน 2540, ย่อหน้า 86; *Fernando and Raquel Mejia v. Peru*, Inter-American Commission on Human Rights, Report No. 5/96, Case No. 10.970, 1 มีนาคม 2539; ย่อหน้า B(3)(a).

⁴² อดีตทหารเกณฑ์บางคนเรียกพื้นที่บริเวณนี้ว่า “ห้องอาบน้ำ”

⁴³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁴⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁴⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“[เรา]ต้องถอดเสื้อผ้าน้ำก่อนเข้าห้องอาบน้ำ... พวกเรามักจะทำเสียงดังในห้องอาบน้ำ เพราะมันมีตั้ง 70 ในกอง รุ่นพี่หรือครูฝึกคนอื่นเขาก็จะสั่งให้หมอบ ต้องหมอบลงไปทันทีเลย แบบตรงนั้นเลย ห้องอาบน้ำใหญ่ประมาณ 7 x 10 ตารางเมตรได้แล้วมีประมาณ 70 คนในห้อง เราก็ต้องนอนทับตัวคนอื่น ครูฝึกเขาไม่ได้กำหนดเวลาว่าให้หมอบกี่นาที เราก็ออยู่ในท่านั้นแหละ ประมาณสองสามนาทีได้”⁴⁶

“กฤษฎณ์” เล่าถึงเหตุการณ์คล้ายๆ กัน

“บางทีเขาก็สั่งให้เราหมอบ แต่ไม่มีที่พอทุกคน ส่วนใหญ่เราก็เลยได้หมอบตรงดิน พอที่ไม่พอแล้วเราต้อง[หมอบ]ทันทีเลย เราก็กลายเป็นนอนทับกันอยู่

มันไม่ใช่การซ้อมอะ เขาแค่จะแกล้งเรา แค่ว่าทำให้มันตลกเฉยๆ สำหรับเรามันไม่ตลกไง เพราะผมรู้สึกว่าเราก็คือเป็นแค่ของเล่นเขา ไม่ใช่มนุษย์”⁴⁷

แม้ว่าพื้นที่จำกัดในห้องอาบน้ำมีบทบาทที่ทำให้ทหารเกณฑ์ต้องหมอบทับกัน ผู้บังคับบัญชาตระหนักดีว่าคำสั่งดังกล่าวบังคับให้ทหารเกณฑ์ต้องสัมผัสผืนเนื้อตัวอย่างใกล้ชิดและไม่พึงประสงค์โดยไม่จำเป็น แต่ผู้บังคับบัญชาก็ยังคงออกคำสั่งดังกล่าวซ้ำๆ

การละเมิดรูปแบบนี้มีในหลายลักษณะ เช่น บังคับให้ทหารเกณฑ์คลานหรือไถลตัวไปบนร่างกายเปลือยของทหารเกณฑ์อื่นขณะที่ตัวเองเปลือยอยู่ การละเมิดลักษณะนี้เกิดขึ้นกับทหารเกณฑ์สองจากเจ็ดคนที่เล่าถึงประสบการณ์หมอบทับกัน รวมถึงทหารเกณฑ์ที่ฝึกก่อนช่วงเวลาศึกษาของรายงานฉบับนี้ “อัน” เล่าเหตุการณ์ให้ฟังว่า “เขาสั่งให้นอนหงายหน้าแล้วก็ให้คนหนึ่งไถลตัวไปรอบๆ คนนั้นเขาเลือกมั่วๆ มันทุเรศมากครับ แบบมันน่าอายมากๆ แต่เราก็ต้องทำตามที่เขาบอกให้ทำ”⁴⁸

⁴⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

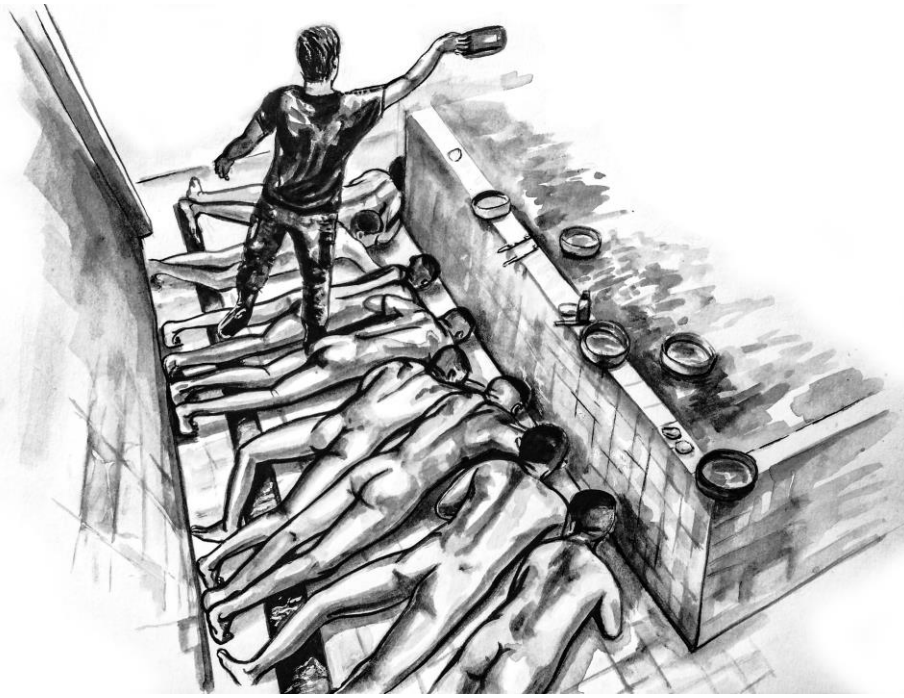
⁴⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁴⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็คือเป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

๕๑ ↑ ทหารเกณฑ์เล่าว่าถูกบังคับบัญชาบังคับให้หมอบทับกันขณะเปลี่ยน © วนะ วรรณยางกูร

“รถไฟ”

ทหารเกณฑ์ที่ทั้งเก้าคนที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลต้องเผชิญกับรูปแบบการละเมิดทางเพศแบบกลุ่มลักษณะนี้ ทหารเกณฑ์เหล่านี้มาจากค่ายเก่าค่ายและห้าผัด ทั้ง “สิน” ผู้มีตำแหน่งครูฝึกระหว่างช่วงเวลาดังกล่าว และเจ้าหน้าที่ทหาร “ยุทธ” รับทราบว่ามีกรปฏิบัติในลักษณะนี้ โดยทั่วไปแล้วการละเมิดสิทธิลักษณะนี้เกิดขึ้นในบริเวณห้องอาบน้ำ ทหารเกณฑ์ถูกบังคับให้จับอวัยวะเพศของเพื่อนทหารขณะไม่ใส่เสื้อผ้า การละเมิดลักษณะนี้มีคำเรียกหลายชื่อ แต่ “รถไฟ” เป็นคำเรียกที่ทหารเกณฑ์ให้สัมภาษณ์กล่าวถึงบ่อยที่สุด คำเรียกนี้มาจากการที่ทหารเกณฑ์ถูกบังคับให้ยืน หรือบางครั้งเดิน เป็นแถวหรือเป็นวงกลมรอบอ่างน้ำ ขณะที่จับอวัยวะเพศของทหารเกณฑ์อื่น

“เหม” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

“บางที่เขาให้เราจับอวัยวะเพศคนอื่น เขาไม่ให้มีมือเปล่าเลย ก็คือมือต้องจับอวัยวะเพศของเพื่อนสองคน[ด้านหน้ากับด้านหลัง]แล้วก็ยืนเป็นแถว มีแบบนี้สามถึงสี่ครั้ง”⁴⁹

“อั้น” เล่าว่า

“มีอ่างอาบน้ำใหญ่ๆ ตรงกลางแล้วทุกคนก็ยืนเป็นวงกลมรอบๆ รุ่นที่เขาบอกให้เราจับอวัยวะเพศคนอื่นข้างๆ แล้วยืนเป็นวงกลม เขาจะบอกว่า “จับ[เข้าไป] เล่นกับ[มัน]ด้วย” เราก็ต้องทำตามที่เขาบอก”⁵⁰

⁴⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁵⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

จากประสบการณ์ของ “ปิยะ”

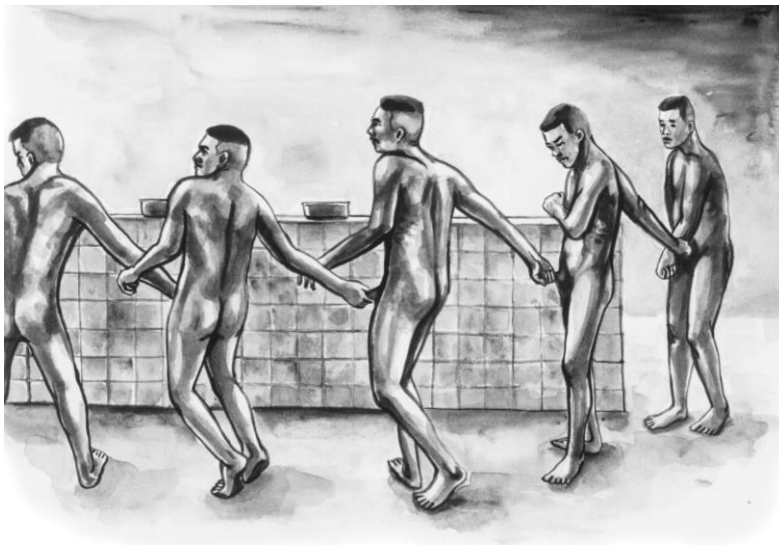
“มีครั้งหนึ่งเขาอยากให้เราขายหน้า ก่อนเข้าห้องอาบน้ำเขาเลยสั่งให้จับอวัยวะเพศของคนข้างหน้ากับข้างหลัง ต้องเอามือสอดใต้ตัวคนข้างหน้าเราแล้วจับอวัยวะเพศเขา แล้วก็เดินท่านั้นเข้าห้องอาบน้ำ

ผมไม่รู้จะอธิบายความรู้สึกตัวเองยังไงเลย เราไม่ควรโดนทำแบบนี้”

ขณะที่เกิดเหตุการณ์นี้ขึ้นกับ “ปิยะ” แค่ครั้งเดียว “อิทธิ” และ “รักษ” กล่าวว่าการละเมิดแบบนี้เกิดขึ้น “เกือบทุกวัน”⁵¹

แม้จะรับทราบว่ามีรูปแบบการละเมิดสิทธิแบบนี้เกิดขึ้น ครูฝึก “สิน” ไม่ได้แสดงท่าทีกังวลที่ทหารเกณฑ์ต้องอับอายและทรมานจากการละเมิดดังกล่าว “ให้ทหารจับอวัยวะเพศกันในห้องน้ำนี่เป็นเรื่องธรรมดาครับ แค่ทำให้ตลกเฉยๆ ไม่ได้เป็นการลงโทษ...แค่เล่นสนุกครับ”⁵²

เจ้าหน้าที่ทหาร “ยุทธ” รับทราบว่ามีกรกระทำเช่นนั้นเกิดขึ้น และยังบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเขาเผชิญกับประสบการณ์เดียวกัน “นายทหารประทวนเขาฝึกที่โรงเรียนเดียวกันก่อนที่จะแยกไปประจำตามค่าย เพราะฉะนั้นประเพณีแบบนี้ก็จะเกิดขึ้นอีก แล้วครูฝึกก็ทำตามด้วย เราต้องทำอะไรสักอย่างกับเรื่องนี้”⁵³

ปกติทำ “รถไฟ” ถูกส่งในห้องอาบน้ำ เป็นการบังคับให้ทหารเกณฑ์จับอวัยวะเพศเพื่อนทหาร © วณะ วรรณยางกูร

⁵¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562. ตามที่ “รักษ” เล่า เหตุการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นทุกวันในช่วงท้ายของการฝึกขั้นพื้นฐาน บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁵² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁵³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

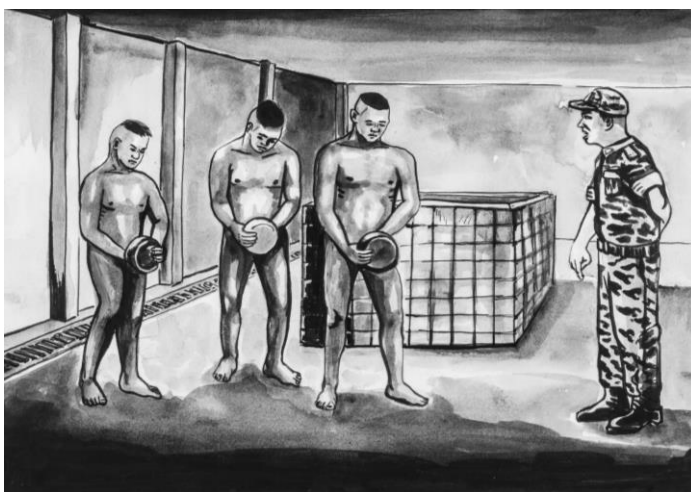
แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

บังคับให้ทหารเกณฑ์ช่วยเหลือตัวเองและสำเร็จความใคร่ในที่สาธารณะ

ทหารเกณฑ์แปดคนจากสี่ผัดในค่ายแปดค่าย เล่าให้แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลฟังว่า ผู้บังคับบัญชาสั่งให้พวกเขาช่วยเหลือตัวเองและสำเร็จความใคร่ในที่สาธารณะ⁵⁴ สื่อไทยมีรายงานการละเมิดทางเพศที่ทำให้อับอายในลักษณะนี้บ้าง⁵⁵

“ไอ้ค” บอกแอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลว่าการละเมิดลักษณะเกิดขึ้นอย่างไร “บางที่เขาบังคับให้เราช่วยเหลือตัวเองต่อหน้าเพื่อน ทุกคนก็อับอาย เอะอะ ทำให้มันจบบๆ ไปจะได้ไปนอน ก็ทำให้มันเสร็จแล้วต้องเอาน้ำให้เขาดู”⁵⁶

การช่วยเหลือตัวเองและสำเร็จความใคร่ในที่สาธารณะ

ทหารเกณฑ์เล่าว่าถูกผู้บังคับบัญชามอบให้
ช่วยเหลือตัวเองและสำเร็จความใคร่ในที่สาธารณะ
© วณะ วรธยางกูร

“กร” เล่าว่า

“วันหนึ่งครูเขาสั่งให้เราช่วยเหลือตัวเอง อันนี้เป็นตอนหลังจากวันเยี่ยม เขาบอกว่าเราจะได้ผ่อนคลาย ต้องเอาน้ำ[อสุจิ]ให้เขาดู ผมรู้สึกว่ามันไม่จำเป็นอะไร ไม่ใช่เรื่องอะไรที่ต้องมาทำด้วยกัน พวกผมรู้สึกอายนะเพราะเราต้องทำแบบนี้ต่อหน้าทุกคน แล้วมันเป็นเรื่องส่วนตัวมากๆ”⁵⁷

จากประสบการณ์ของ “อิทธิ”

“เขาสั่งให้เราช่วยเหลือตัวเองใส่ขัน ตอนนั้นคือแย่มาก มีประมาณสามสี่สิบคนในกอง มีครูฝึกกับเจ้าหน้าที่ยศต่ำกว่าคนอื่นอยู่ด้วย เขาบอกว่าช่วยให้[เรา]ผ่อนคลาย ไม่ใช่การข่ม เราต้องสำเร็จ

⁵⁴ นอกจากนี้ หนึ่งในอดีตทหารเกณฑ์ซึ่งเข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานในช่วงก่อนช่วงที่แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลศึกษา ยังเล่าถึงการปฏิบัติแบบเดียวกัน.

⁵⁵ ดูพิศักดิ์ เกิดโสภา, “คุยกับ 4 ทหารเกณฑ์เมื่อหน้าที่หลักของชาติคือการตัดหญ้า”, *ประชาไท*, 24 สิงหาคม 2558, <https://prachatai.com/journal/2015/08/61005>.

⁵⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล, ตุลาคม 2562.

⁵⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล

ความใคร่]ใส่ชั้นแล้วเอาน้ำ[อสุจิ]ให้เขาดูไม่จำเป็นเขาไม่ให้ออก[จากห้องอาบน้ำ] ผมเจอแบบนี้สองสามรอบตอนฝึก⁵⁸

“ปิยะ” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

“ก่อนเข้าห้องอาบน้ำเขาสั่งให้เราช่วยตัวเอง พอเสร็จแล้วเขาถึงจะให้เข้าไปอาบน้ำได้ ต้อง[สำเร็จความใคร่]ในชั้นแล้วเอาให้รุ่นพี่ดูเขาถึงจะให้เข้า เราต้องทำเพราะเขาสั่งให้เราทำ ถ้าไม่ทำก็คือขัดคำสั่ง ก็จะมีเจตนาหมิ่นมากกว่าเดิมอีก พวกเราเป็นแค่ตัวตลกให้เขาเอาไว้มองให้เขาหัวเราะใส่เฉยๆ

ตอนแรกผมซื่อมาก ไม่อยากเชื่อว่ามีเรื่องแบบนี้ แต่เราก็ต้องทำๆ ไป เราต้องทำแบบนี้ทุกอาทิตย์ มันไม่ได้ดีขึ้นเลย มันกลายเป็นเรื่องธรรมดาไปเลย

บางทีเขาแบ่งเราเป็นกลุ่ม แต่ละกลุ่มมีตัวแทนหนึ่งคนแล้วคนนั้นก็ต้องช่วยตัวเองต่อหน้าทุกคน ใคร[สำเร็จความใคร่]ก่อน กลุ่มนั้นจะได้อาบน้ำก่อน... มีแบบนี้ประมาณ[สัปดาห์]ละครึ่งครั้ง ส่วนใหญ่จะเป็นรุ่นพี่ที่สั่งให้ทำ

เราก็คุยกันเรื่องนี้อยู่ว่า “ทำไมเราต้องมาเจออะไรแบบนี้ เราจะทำอะไรที่นี่”⁵⁹

บังคับให้ทหารเกณฑ์จูบและสูดดมบันทึกท้ายของทหารเกณฑ์อื่น

ทหารเกณฑ์สองคนจากคนละค่ายและคนละผลัด เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่าพวกเขาถูกบังคับให้จูบและสูดดมบันทึกท้ายของทหารเกณฑ์อื่น⁶⁰ ประสบการณ์ของพวกเขาเป็นที่น่าอัศจรรย์อย่างมาก

⁵⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁵⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁶⁰ มีการรายงานการละเมิดสิทธิรูปแบบนี้พร้อมภาพถ่ายในปี 2559 ดูเพิ่มเติม “Thai army thugs,” *Amazing Thailand website*, 5 เมษายน 2559 [รูปมีเนื้อหารุนแรง], <http://zway2go.com/thai-army-thugs/>.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“เหม” เล่าว่า

“บางที่ครูฝึกเขาสั่งให้เราหมอบบนพื้น
ห้องน้ำ หมอบเป็นแถวต่อหลังกันไป แล้ว
ให้เอาน้ำไปตรงกันคนข้างหน้า แล้วให้จับ
กับให้สุดหายใจ มีแบบนี้ประมาณสามสี่
รอบ
รู้สึกอึดอัดครับ มันไม่ใช่เรื่องที่เราต้องทำ”⁶¹

“รักษ” เล่าประสบการณ์คล้ายคลึงกัน

“ในห้องอาบน้ำ ก่อนจะอาบน้ำจะสั่งให้
หมอบต่อหลังกัน ให้เอามืออยู่ระหว่างกัน
ของคนด้านหน้า ทุกคนไปครับ แล้วครูฝึก
เขาจะให้เราหายใจเข้าทางจมูกตามที่เขา
สั่ง แล้วก็สั่งให้ทำอีกหลายรอบ มันเป็น
เรื่องซ้ำๆ สำหรับเขครับ พอเลย[สัปดาห์]ที่
สอง เขาสั่งให้ทำแบบนี้บ่อยมาก เฉพาะช่วง
ก่อนจะอาบน้ำ”⁶²

↑ ทหารเกณฑ์สองคนเล่าว่าพวกเขาถูกบังคับให้จับและสุดดมบนท้าย
ของเพื่อนทหาร © วณะ วรรณยางกูร

การละเมิดทางเพศรูปแบบอื่น

นอกเหนือจากการปฏิบัติตามที่ให้รายละเอียดข้างต้น แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนลยังบันทึกข้อมูลการ
ละเมิดทางเพศรูปแบบอื่น ยกตัวอย่างเช่น ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารเกณฑ์ออกกำลังกายขณะเปลือย สั่งให้ก้ม
ในห้องอาบน้ำและบริเวณด้านนอก พร้อมทั้งสั่งให้ทหารเกณฑ์สองคนที่มีเหตุทะเลาะกันต้องจับและสัมผัส
กัน⁶³

⁶¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนล, กันยายน 2562.

⁶² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนล, ตุลาคม 2562.

⁶³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนล, กันยายนและตุลาคม 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี อินเตอร์เนชันแนล

การลงโทษโดยการออกกำลังกายที่เป็น อันตรายหรือเกินกำลัง

เมื่อไหร่ที่ทหารเกณฑ์ถูกลงโทษ

“ไม่มีวันไหนที่ไม่โดนซ้อม” “อีฟ” บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล⁶⁴ ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลอธิบายว่าพวกเขาโดนลงโทษเพราะประพฤติตัวไม่เหมาะสมหรือถูกเข้าใจว่าประพฤติตัวไม่เหมาะสม

“กร” อธิบายว่า

“ครูฝึกเขามีเหตุผลจะซ้อมเราทุกครั้ง บางทีก็บอกว่าตอบไม่ดังพอ อาบน้ำเข้าเกินไป ไม่ทำตามคำสั่งเปะๆ สิบนุหรี เคยโดนสั่งซ้อมเพราะกอดคนที่มาเยี่ยมแน่นเกินไป คือเขาอนุญาตแค่กอดกันหลวมๆ แป๊บเดียว”⁶⁵

“สาโรช” เล่าประสบการณ์คล้ายคลึงกันว่า “เหตุผลที่เราโดนซ้อมก็มี ตั้งแถวช้า ยืนไม่นิ่ง ประพฤติตัวไม่ดี ไม่ยืนเจียงๆ บางทีก็จริงนะ แต่ส่วนใหญ่เขาแค่หาข้ออ้างมาซ้อมเราเฉยๆ”⁶⁶

ทหารเกณฑ์และผู้บังคับบัญชาที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทุกคนระบุว่าส่วนใหญ่การลงโทษเป็นไปในรูปแบบการออกกำลังกาย (ทหารเกณฑ์ที่เข้าฝึกก่อนและระหว่างช่วงเวลาศึกษาพูดถึงทำออกกำลังกายเหล่านี้) ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์เกือบทุกคน (เว้นเพียงคนเดียว) บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าทำออกกำลังกายมักเป็นช่องทางในการก่อให้เกิดความเจ็บปวด บาดแผล และ/หรือหมดสติ⁶⁷ ทำออกกำลังกายเหล่านี้รวมถึงวิดพื้น ลูกนั่ง ทำยืน และกระโดดตบ แต่ทำออกกำลังกายถูกใช้เป็นทำลงโทษแพร่หลายที่สุดคือทำฟุ้งหลัง ตามที่ “เบญ” อธิบายไว้

“ทำฟุ้งหลังคือต้องยืนแล้วนั่งยองเร็วๆ เอามือไว้บนพื้นแล้วยืดขาเหมือนวิดพื้น แล้วขึ้นมาทำนั่งยองอีกรอบ แล้วยืนขึ้น ทำซ้ำแบบนี้”⁶⁸

แม้ว่าทำฟุ้งหลังจะเป็นทำออกกำลังกายที่ไม่เป็นอันตรายสำหรับบุคคลที่อายุน้อยและสุขภาพดี ทหารเกณฑ์บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าทำเหล่านี้กลายเป็นการลงโทษที่ไม่เหมาะสม จากการสั่งให้กระทำเป็นระยะเวลานานและบ่อยครั้งเกินไป ในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

⁶⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁶⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁶⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁶⁷ “ฟง” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าถูกส่งละเมิดทางเพศ (ดูด้านล่าง) ซึ่งอาจเป็นเหตุผลที่เขาไม่ได้อธิบายการลงโทษด้วยทำออกกำลังกายและผลลัพธ์ของการลงโทษอย่างละเอียด

⁶⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“ปิยะ” เล่าว่าเขาและเพื่อนทหารถูกบังคับให้ทำฟุ้งหลังถึงพันครั้งในช่วงกลางคืน “คนหนึ่งเป็นลม” เขาบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล “ต้องมีคนพาเขาไปห้องพยาบาล”⁶⁹

“เบญ” เล่าเหตุการณ์คล้ายคลึงกันในกองทัพไทย “ฟุ้งหลังไม่อยู่ในการฝึก เอาไว้ซ้อมอย่างเดียว” เขาเล่าต่อว่า

“โดนซ้อมให้ฟุ้งหลังตั้งแต่วันแรกเลย ผมว่าจากฝึก 70 วันเขาสั่งให้ฟุ้งหลังประมาณ 65 วันได้ ปกติจะโดนให้ซ้อมถึง 100 ครั้ง แต่มีครั้งหนึ่งที่เขาสั่งซ้อม 1,000 ครั้ง พอทำไปได้ประมาณ 250 ครั้งเพื่อนสามคนเป็นลมแล้วต้องถูกส่งไปห้องพยาบาล เขาก็เลยให้หยุด วันนั้นอากาศร้อนอ้าวมาก”

“แดง” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับทหารเกณฑ์อีกคนซึ่งเขาอธิบายว่ามีน้ำหนักเกิน เขาเล่าว่า “เพื่อนผมคนหนึ่งหนักประมาณ 85 กิโลโดนสั่งให้ฟุ้งหลัง 50 รอบภายในหนึ่งนาที พอมันทำไม่ไหว ครูฝึกก็สั่งให้ลงอีกรอบ มันทำหลายรอบมากจนเป็นลม”⁷⁰

การออกกำลังกายยังถูกนำมาใช้เพื่อลงโทษทหารเกณฑ์ในลักษณะหรือในสภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการละเมิดโดยคำสั่งเอง เนื่องจากทหารเกณฑ์มีแนวโน้มจะบาดเจ็บจากการกระต๋องกล่าว การละเมิดดังกล่าวรวมถึงการฟุ้งหลังด้วย “ลก” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่า “บางที่ตอนกลางคืนเขาสั่งให้ฟุ้งหลังพันครั้งจนทำผมลอก เวลาเขาสั่งซ้อมตอนกลางคืนเราไม่ได้ใส่เครื่องแบบหรือรองเท้าบูท”⁷¹

การลงโทษรูปแบบอื่นถูกนำมาใช้ในลักษณะที่ละเมิดสิทธิโดยตรง ยกตัวอย่างเช่นกรณีที่ทหารเกณฑ์สิบคนเล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่า พวกเขาเคยถูกลงโทษให้ “ปักหัว” “เบญ” ให้คำอธิบายทำนองว่า

⁶⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁷⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁷¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“ต้องเอาหัวไว้บนพื้น หลังกับขาต้องยื่นให้เป็นมุมสามเหลี่ยมกับพื้น แล้วเอามือไขว้หลังไว้ ต้องอยู่แบบนี้แล้วตัวตรง หลายครั้งเลย หัวต้องอยู่บนพื้นเลย ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นคอนกรีต ที่เคยโดนสั่งให้ทำนานสุดน่าจะสามสิบนาทีได้”⁷²

↑ ทหารเกณฑ์สิบคนบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าพวกเขาถูกลงโทษให้ทำท่า “ปักหัว” © วณะ วรรณยางกูร

แม้บางครั้งมีคำสั่งให้ “ปักหัว” บนพื้นหญ้า ท่านี้ก็กลายเป็นการละเมิดเมื่อทหารเกณฑ์ถูกสั่งให้ทำท่านี้ด้วยหัวเปลือยบนพื้นคอนกรีตที่ร้อนและขรุขระ หรือพื้นยางมะตอยภายนอกอาคาร จากทหารเกณฑ์ 10 คนที่บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเคยถูกสั่งให้ทำ “ปักหัว” หกคนจากหกค่ายทหารและห้าผลัดกล่าวว่าพวกเขาถูกบังคับให้ทำท่านี้ในสภาพแวดล้อมแบบนี้⁷³

ยกตัวอย่างเช่น “ปิยะ” ซึ่งกล่าวว่า “ปักหัวบนคอนกรีตนี้แย่มาก เราโดนสั่งให้ประมาณห้านาที บางทีก็สิบ ต้องทำกลางแดดเลย แล้วบางทีจะเป็นแผลเต็มหัว หัวของเราเปล่าๆ นี่แหละไม่เคยได้ใส่หมวกกันน็อก”⁷⁴

“สาโรช” เล่าประสบการณ์คล้ายคลึงกันกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล “เมื่อไหร่ที่โดนซ้อมปักหัวบนพื้นลาดยาง ทหารหลายคนจะมีแผลตามหัวเลย แบบซ้ำบ้าง บางทีก็เป็นแผลเลือดไหล”⁷⁵

⁷² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁷³ ทหารเกณฑ์อีกคนบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า ในระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐาน “เขายกเลิกทำปักหัวเพราะว่ามีทหารตายจากท่านี้ แล้วผลัดผมหลังจากนั้น” บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562. แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลไม่สามารถยืนยันการยกเลิกนี้ได้

⁷⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁷⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

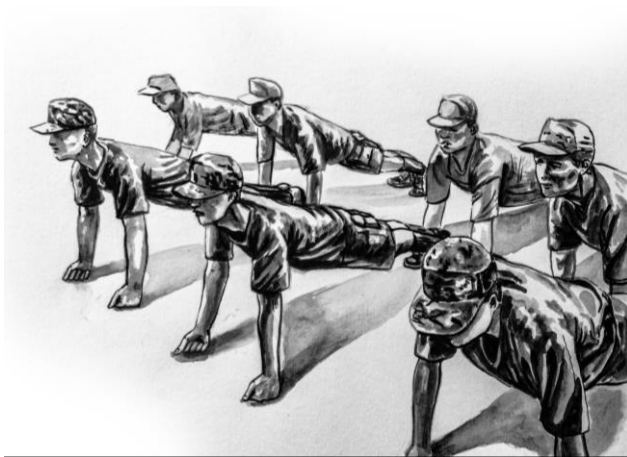
เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

เจ้าหน้าที่ทหาร “ยูทรี” ยอมรับว่าการลงโทษโดยทำ “ปักหัว” มีผลกระทบอันตรายต่อทหารเกณฑ์ เขาบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเขาพยายามห้ามปรามไม่ให้เจ้าหน้าที่ทหารใช้ทำนี้

“ในแง่หนึ่งมันก็เป็นการลงโทษที่ “ดี” เพราะมันเจ็บ [ทหาร] จะกลัวแล้วจะสั่งฟังสั่ง แต่มันไม่ใช่แค่นั้น ผมสอน [ผู้บังคับบัญชาในอนาคต] ว่าสมองส่วนเซเลบริมที่อยู่ด้านหน้าเป็นเรื่องการสื่อสาร การประสานงาน ความเข้าใจ ถ้ามีความเสียหายตรงส่วนนี้ ทักษะด้านนี้ก็จะได้รับผลกระทบไปด้วย เหมือนเวลาลงโทษเด็ก ได้ผลทันทีเลยก็จริงและเราสร้างความเสียหายระยะยาว ดังนั้นถ้าลงโทษแบบนี้ ถือว่าคุณเป็นผู้นำที่ดีไหม”⁷⁶

ทำออกกำลังกายอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการลงโทษคือ “ก้านเหล็ก/หมัดเหล็ก” โดย “รักซ์” อธิบายทำนี้ว่า

“ก้านเหล็ก” คือทำที่อยู่วัดพื้น แขนจะตั้งฉากแล้วข้อมือเปล่าๆ ลงพื้น ทำนี้ต้องทำทุกที่เลย บนพื้นคอนกรีตด้วย มีครั้งหนึ่งโดนสั่งซ่อมทำนี้บนพื้นร้อนๆ พวกเราเป็นแผลถลอก แผลไหม้ เลือดออกกันหมด”⁷⁷

ทหารเกณฑ์ทำทำ “ก้านเหล็ก” © วณะ วรรณยางกูร

“วัฒน์” เล่าว่า

“ที่ยากสุดเลยคือก้านเหล็ก พวกเราก็จะโดนซ่อมก้านเหล็กสี่ถึงห้าวันที่ บนพื้นคอนกรีตเลย จะโดนให้ซ่อมแบบนี้ อย่างเช่นตอนที่ยืนไม่เป็นระเบียบ ช่วงท้ายๆ ของที่ฝึกเขาก็สั่งซ่อมแบบนี้มากขึ้น มันแย่งเรื่องๆ ครั้งหนึ่งผมก็ทำก้านเหล็กอยู่แล้วผมทำไม่ไหวแล้ว ผมก็บอกครูฝึกว่าไม่ไหว แล้วเขาก็เตะหน้าผมเลย เตะโดนแว่นผมด้วย”⁷⁸

ทหารเกณฑ์ระบุว่าทำออกกำลังกายที่ใช้ในการลงโทษอื่นมักถูกสั่งให้ทำเป็นระยะเวลายาวนาน หรือสั่งให้ทำแบบที่เกินกำลังหรือทำให้บาดเจ็บได้ ทหารเกณฑ์ 11 คนอธิบายการลงโทษที่พวกเขาเรียกว่า “ท่ากบ” ให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่า เป็นท่าที่ต้องกระโดดขณะนั่งยองๆ บางครั้งต้องเอาแขนเกาะไหล่เพื่อนทหารหรือต้องถือตุ่มน้ำหนัก ทหารเกณฑ์หกคนเคยถูกลงโทษโดยการบังคับให้ทำท่าที่พวกเขาเรียกว่า “ปลาไหล” คือการคืบคลานไปตามพื้นโดยใช้หน้าท้องเป็นหลักขณะที่มือไขว่หลังไว้ บางครั้งบนพื้นยางมะตอย พวก

⁷⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁷⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁷⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

เขายังกล่าวเพิ่มเติมว่า บางครั้งผู้บังคับบัญชาแต่ละคนคิดว่าออกกำลังกายที่ใช้ในการลงโทษเอง เช่น การบังคับให้ทหารเกณฑ์ยกยาล้อรถหรือไม่ท่อนซุง

ท่าออกกำลังกายที่ใช้ในการลงโทษเหล่านี้มักทำให้ทหารเกณฑ์หมดสติ ทหารเกณฑ์สิบคนเล่าว่าพวกเขาเคยมีประสบการณ์หรือเป็นพยานกรณีที่ทหารเกณฑ์หมดสติหลายครั้ง เนื่องมาจากโดนลงโทษให้ออกกำลังกายเกินกำลัง (เหตุการณ์นี้ไม่จำกัดแค่เฉพาะในค่ายทหารเพียงแห่งเดียว ทหารเกณฑ์เหล่านี้เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานในค่ายทั้งหมดเก้าค่าย ระหว่างระยะเวลาห้าสัปดาห์) มีเพียงทหารเกณฑ์สามคนเท่านั้นที่ไม่มีประสบการณ์หรือพบเห็นการหมดสติระหว่างการท่าออกกำลังกายในช่วงการฝึกขั้นพื้นฐาน

จากที่ “ลภ” อธิบาย “ทหารเป็นลมสามถึงสี่คนทุกวัน เรามีห้องพยาบาลอยู่คนพวกนี้ก็จะถูกส่งไป”⁷⁹ “กร” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่า “คนที่เป๋นลมบ่อยๆ ส่วนมากเขาจะให้พัก แล้วก็กลับมาฝึกใหม่ แล้วก็เป๋นลมอีก”⁸⁰

การออกคำสั่งให้ทหารท่าออกกำลังกายไม่ถือเป็นการละเมิดสิทธิโดยตัวเนื้อหาของคำสั่ง และไม่ถือว่าเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยไม่จำเป็น อย่างไรก็ตาม ผู้เชี่ยวชาญทางทหารบางคนวิพากษ์วิจารณ์การลงโทษโดยท่าออกกำลังกาย อดีตเจ้าหน้าที่ทหารสองคนที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ปฏิเสธการใช้ท่าออกกำลังกายใดๆ ในการลงโทษทหารระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐาน

อดีตนายร้อย อักเซล สติน-นิลสันอธิบายว่า

“ระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐานมีการฝึกร่างกายเยอะ ทหารเกณฑ์ส่วนใหญ่มาจากชีวิตพลเรือนและไม่แข็งแรงสำหรับกองทัพ โดยเฉพาะในหน่วยสู้รบ การฝึกขั้นพื้นฐานจึงมีการฝึกร่างกายเยอะกว่าที่พวกเขาต้องการ แต่ในมุมมองของผม และในมุมมองของกองทัพบกนอร์เวย์ ไม่ควรมีการลงโทษทางร่างกาย ต้องไม่ออกกำลังกายเพราะเป็นการลงโทษ”⁸¹

อดีตนายทหารแคนาดาเน้นย้ำว่า

“การฝึกวินัยทางร่างกายและ/หรือทางอารมณ์ของทหารเกณฑ์ระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐานไม่เป็นที่ยอมรับในกองทัพสมัยใหม่... โดยการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ กองทัพและผู้นำกองทัพกำลังแสดงให้เห็นว่าทหารเกณฑ์เห็นว่าเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์ในลักษณะนี้ได้ และพฤติกรรมอย่างนี้ได้รับการยกเว้น”⁸²

⁷⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁸⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁸¹ บทสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 21 พฤศจิกายน 2562.

⁸² อีเมลถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2 พฤศจิกายน 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

จากมุมมองของกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การที่เจ้าพนักงานของรัฐลงโทษบุคคลได้ บังคับบัญชาโดยก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือทุกข์ทรมานทางร่างกาย ไม่ว่าจะผ่านการก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือความอ่อนเพลีย ถือเป็นการละเมิดต่อข้อห้ามเด็ดขาดต่อการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย

การทำให้อับอายและการละเมิดทางจิตใจ

นอกเหนือจากการละเมิดทางร่างกายและทางเพศ อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการ ผู้ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลระบุว่าถูกทำให้อับอาย ย่ำยีศักดิ์ศรี บางครั้งทางวาจา บางครั้ง โดยการถูกบังคับให้ทำการกระทำที่น่าอับอาย

“เบญ” บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “เขาก็ด่าทุกคน” แต่จากประสบการณ์ของเขา การทำให้อับอายเกินเลยกว่าทางวาจา⁸³ ครูฝึกและนายทหารชั้นประทวนมักใช้ระยะเวลาช่วงมีอาหารในการสร้างความอับอายให้กับทหารเกณฑ์ ทหารเกณฑ์สิบห้าคนที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลระบุว่าเคยถูกทำให้อับอายระหว่างมีอาหาร เช่นเดียวกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ที่เข้ารับการฝึกก่อนเดือนพฤศจิกายน 2559

“วิทย์” อธิบายว่าช่วงที่ทหารเกณฑ์รับประทานอาหาร “[เขา]จะให้ทำท่ายุ่งยากนานๆ ห้ามมีเสียงเด็ดขาด ห้ามคุยกัน ห้ามมีเสียงซอสน้อย ถ้ามีเสียงเขาจะให้ทุกคนหยุดกินทันที เป็นแบบนี้บ่อยมากครับ”

ทหารเกณฑ์หกคนเล่าว่าถูกบังคับให้รับประทานอาหาร “เหมือนหมา” โดย “ลก” อธิบายว่าหมายถึง “ต้องเอาภาดข้าววางไว้บนพื้น เอามือไขว้หลัง แล้วกินเท่านั้นแหละ[ใช้แค่ปากอย่างเดียว]”⁸⁴ ทหารเกณฑ์ทั้งหมดคนบอกว่าพวกเขาเคยถูกบังคับให้รับประทานไข่ต้มทั้งเปลือกหลายครั้ง สี่จากหกคนบอกว่าเคยถูกสั่งให้ผสมข้าวและกับข้าวในหม้อเดียว รวมถึงของหวาน และรับประทานให้หมด

ทหารเกณฑ์หกคนเล่าว่าถูก
บังคับให้ทานอาหาร
“เหมือนหมา”
© วณะ วรธยางกูร

⁸³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁸⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การลงโทษที่น่าอับอายระหว่างมื้ออาหาร

“ต่อ” อธิบายการลงโทษที่น่าอับอายหลากหลายรูปแบบ ในกรณีที่มีการประพฤติไม่ดีระหว่างมื้ออาหาร

“ถ้าเราเสียงดัง เราจะสั่งให้เรายกโต๊ะขึ้นมาระดับอกประมาณสี่ห้านาทีได้...บางทีโต๊ะก็ล้ม ครั้งหนึ่งโดนสั่งให้ทำแบบนี้แล้วก็กินต่อ หรือบางทีถ้าเราทำซนส้อมตกเขาจะสั่งให้หยุดกินเลย

“ถ้าไม่ตั้งใจไปโรงเรียนดีๆ ต้องเดินออกไปใหม่ หรือคลาน หรือหมอบบนพื้น บางทีเราต้องไปตักแกงกับข้าวที่เหลือ แล้วต้องคลานกลับมาที่โต๊ะแบบห้ามทำอะไรหก บางทีเขาจะบอกว่า “มีเวลากินห้านาที”

“บางทีถ้าเสียงดัง เราต้องหยุดกินหลังจากกินไปได้แค่สองสามคำ

“บางทีก็โดนสั่งให้ใช้มือกิน บางทีก็ให้กินบนพื้น ให้เอามือไขว้หลังไว้แล้วกิน เหมือนหมาโต๊ะจะกลมๆ บางทีเขาก็จะให้เรานั่งใต้โต๊ะแล้วเอามือขึ้นไปหยิบข้าวกิน แต่ไม่ให้มอง...

“บางทีเขาก็สั่งให้เราเอาข้าวกับกับข้าวทุกอย่างใส่ในหม้อใหญ่ๆ แล้วทุกคนก็กินจากหม้อนั้นด้วยกัน เขาบอกว่า ‘พวกเราจะได้รักกัน’ ผมคิดว่าทุกคนติดหัวดจากตอนนั้นแหละ”⁸⁵

ครูฝึก “สิน” ไม่ได้ปฏิเสธว่าการละเมิดเกิดขึ้นแต่ให้คำอธิบายดังนี้ “ที่โรงเรียน เราจะสั่งให้ทหารหยุดกินทันทีหรือทำอะไรก่อนกิน เขาเรียกว่า ‘เหงื่อแลกข้าว’”⁸⁶

การลงโทษให้อับอายที่ร้ายแรงอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งชัดเจนว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพ คือการบังคับให้ทหารเกณฑ์ลงบ่อเกรอะ “กฤษณ์” อธิบายเหตุการณ์ดังกล่าวว่า

⁸⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁸⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, พฤศจิกายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“ช่วงฝึกตีระฆังเวลามีเหตุฉุกเฉิน มีทหารสองคน คนหนึ่งเป็นมุสลิม ดีไม่ดี เขาเลยซ้อมด้วยการให้ลงบ่อเกรอะ เป็นบ่อที่อยู่ตรงพื้นหลังห้องน้ำ เป็นบ่อสี่เหลี่ยม ประมาณ 1x1 เมตร ครูเขาก็เปิดฝาแล้วบังคับให้ลงไป พวกนี้ต้องแก้ผ้าจนเหลือแต่กางเกงในตอนลง [หลังจากขึ้นมาจากบ่อ] ต้องยืนตากแดดประมาณสามสิบนาทีถึงหนึ่งชั่วโมงจนแห้ง คนที่เป็นมุสลิมเขาร้องให้เลยตอนจะลง เขายกมือบอกว่าเขากลัวว่าจะมีหมอยูอยู่ในบ่อ แต่เขาก็ต้องลง”⁸⁷

“สาโรช” เล่าถึงเหตุการณ์คล้ายๆ กันในช่วงที่เขาเข้ารับการฝึก

“วันหนึ่งช่วงเดือนที่สอง[ของการฝึก] ทหารสี่คนแอบหนีฝึกไปหลบในป่าแล้วถูกจับได้ เลยโดนสั่งให้ลงไปบ่อเกรอะแบบใส่แค่กางเกงใน ลงไปจนถึงคอ หลังจากนั้นก็ให้ไป[ยืน]ตากแดดตรงที่ทุกคนมองเห็น ทำแบบนี้สามครั้งถึงยอมให้พวกนี้ไปอาบน้ำเปลี่ยนชุด”⁸⁸

← รูปแบบการลงโทษที่ร้ายแรงและทำให้อับอายอีกชนิดหนึ่งคือการให้ทหารเกณฑ์ลงบ่อเกรอะ
© วณะ วรลยางกูร

“รักษ์” เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังว่าเขาเผชิญประสบการณ์คล้ายคลึงกันพร้อมกับทหารเกณฑ์อีก 12 คน เนื่องจากตะกร้าใส่เสื้อผ้าของพวกเขาไม่เรียบร้อย “ครั้งหนึ่งผมโดนสั่งให้โดดลงบ่อเกรอะ ต้องลงไปจนมิดหัว คนอื่นก็โดนเหมือนกัน วันที่ทั้ง 13 คนโดนเรียกก็โดน... ทุกคน[ถูกสั่งให้โดดลงไปในบ่อเกรอะ] ที่ละคน”⁸⁹

ทหารเกณฑ์ทั้งหมดห้าคนที่รับราชการในค่ายทหารสี่ที่ระหว่างสี่สัปดาห์แล้วมีประสบการณ์นี้หรือเป็นพยานว่าทหารเกณฑ์คนอื่นถูกลงโทษด้วยวิธีนี้⁹⁰ “สิน” ผู้รับราชการเป็นครูฝึกในช่วงเวลาที่รายงานฉบับนี้ศึกษา ยืนยันกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่ามีการลงโทษดังกล่าวอยู่จริง “ให้ทหารโดดลงบ่อเกรอะมีครับ แต่เฉพาะเวลาฝึกกฎร้ายแรง”⁹¹

นอกจากนี้ เขาให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าการลงโทษดังกล่าวไม่ใช่เฉพาะกับทหารเกณฑ์เท่านั้น โดยอธิบายว่า “ครั้งหนึ่ง[ครูฝึก]ก็โดนให้โดดบ่อเกรอะต่อหน้าทหารเพราะว่าเล่นยา”⁹²

⁸⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁸⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁸⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁹⁰ อดีตทหารเกณฑ์ที่เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานในช่วงก่อนช่วงที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลศึกษาสองคนเล่าถึงประสบการณ์เดียวกัน

⁹¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁹² อ้างแล้ว.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การลงโทษผู้บังคับบัญชาในลักษณะนี้ย่อมถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนเช่นเดียวกับการลงโทษทหารเกณฑ์ใหม่ การลงโทษดังกล่าวไม่อาจถูกรับรองว่าเกิดจากการกระทำความผิดใดๆ ได้ แม้ความผิดนั้นจะร้ายแรงก็ตาม

ข้อห้ามเด็ดขาดต่อการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายครอบคลุมความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน “ทางจิตใจ” และ “การปฏิบัติหรือการลงโทษที่ย่ำยีศักดิ์ศรี” อย่างชัดเจน การกระทำที่อธิบายข้างต้นนี้ถือเป็นการให้โทษ ย่ำยีศักดิ์ศรี และก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานทางจิตใจ การกระทำเหล่านี้จึงเป็นการละเมิดต่อข้อห้าม ซึ่งไม่มีข้อยกเว้นในทุกกรณี

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การขูดรีด การบีบบังคับ และรูปแบบการทุจริตอื่นๆ

แม้ว่าการทุจริตไม่ใช่ประเด็นการศึกษาหลักของรายงานฉบับนี้ แต่ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลร้องเรียนคล้ายคลึงกันว่าถูกขูดรีดและบีบบังคับ รวมถึงเผชิญกับการทุจริตรูปแบบอื่น ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระหว่างการฝึกขั้นพื้นฐานและช่วงหลังสำเร็จการฝึกและขึ้นกองร้อยแล้ว เนื่องจากการร้องเรียนเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก และรูปแบบการทุจริตเป็นการละเมิดต่อสิทธิมนุษยชนของทหารเกณฑ์ เราจึงอธิบายประเด็นโดยสรุปดังนี้

- การขูดรีด: ทหารเกณฑ์ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานที่พวกเขาเห็นว่าน่าอับอาย อดีตทหารเกณฑ์หลายคนต้องพาสุนัขของนายทหารเดินเล่น ทำความสะอาดบ้านของพวกเขา เลิร์ฟอาหาร ดูแลญาติผู้สูงอายุ และตัดหญ้าในสนาม บ่อยครั้งต้องทำตามคำสั่งของสมาชิกในครอบครัวของผู้บังคับบัญชาด้วย “ฟง” อธิบายว่า “ก็เหมือนเป็นทาสเขาครี”⁹³ ขณะที่ “กร” ได้รับคำสั่งให้ทำงานที่ร้านอาหารของภรรยาของนายทหาร บางคนต้องทำงานที่วัด ช่วยนายทหารเขียนรายงานส่งมหาวิทยาลัย และซักเสื้อผ้าให้นายทหาร
- การบีบบังคับ: ทหารเกณฑ์ทหารบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าพวกเขาต้องจ่ายเงินสำหรับสิ่งของจำเป็นหลายอย่างที่กองทัพควรจัดหาให้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย สิ่งของเหล่านี้ได้แก่เครื่องแบบ การซักผ้า บ้าย และแม้แต่อาหาร ครอบครัวของผู้บังคับบัญชาเป็นเจ้าของธุรกิจภายในค่ายทหาร ทหารเกณฑ์ที่ต้องการอาหารที่คุณภาพดีกว่า (หลายคนบ่นว่าอาหารที่จัดให้ไม่ดี) ไม่มีทางเลือกอื่นนอกจากซื้อตามร้านค้า “วัฒน” กล่าวว่าครูฝึกที่ค่ายทหารของเขาใช้โอกาสที่ทหารเกณฑ์ไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้โทรศัพท์มือถือในการให้เขาโทรศัพท์เพื่อโทรออก รวมถึง “ขนมถุงแพงมาก”⁹⁴ “จ๊วย” บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าบางครั้งครูฝึกขอ “ยืม” เงินจากทหารเกณฑ์และไม่คืนเงิน⁹⁵ ทหารเกณฑ์ไม่ได้รับอนุญาตให้พกเงินสด ดังนั้นค่าใช้จ่ายเหล่านี้จึงถูกหักจากเงินเดือน ทำให้ทหารเกณฑ์ได้เงินเดือนลดลงมาก
- การปฏิบัติพิเศษผ่านการติดสินบนและความสัมพันธ์ส่วนตัว: ทหารเกณฑ์หลายคนบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเมื่อพวกเขาสำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐานแล้ว พวกเขากลับไปอยู่บ้านระหว่างการรับราชการทหารส่วนที่เหลือ โดยให้เงินเดือนของตนเองแก่กองร้อยเป็นการแลกเปลี่ยน นอกจากนี้ ทหารเกณฑ์บางคนกล่าวว่าพวกเขาใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวของครอบครัวกับนายทหารระดับสูงเพื่อย้ายตนเองไปยังหน่วยงานที่ดีขึ้น เพื่อได้รับการปฏิบัติที่ดีขึ้น หรือเพื่อยุติการละเมิดสิทธิ

การทุจริตที่กล่าวมาข้างต้นและการทุจริตรูปแบบอื่นๆ อีกมากมายทำให้เกิดข้อกังวลด้านสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจน เป็นการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์ที่จะได้รับค่าจ้างที่ยุติธรรม และปราศจากการบังคับใช้แรงงาน พร้อมทั้งมีส่วนทำให้เกิดทหารเกณฑ์รู้สึกอับอายและถูกเพิกเฉยในฐานะมนุษย์

⁹³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

⁹⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

⁹⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นเป้าหมายในการโดนละเมิดสิทธิ

ทหารเกณฑ์ที่ระบุว่าตนมีความหลากหลายทางเพศหรือที่ถูกเข้าใจว่ามีความหลากหลายทางเพศ (ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ) มักเป็นเป้าหมายการละเมิดสิทธิ รวมถึงในรูปแบบของการละเมิดทางวาจา โดนลู่บไล้ร่างกายทั้งที่ไม่ต้องการ การบังคับให้นวด และการบังคับให้เล่นตลก การละเมิดสิทธิที่ทหารเกณฑ์เหล่านี้ต้องเผชิญส่วนใหญ่มีลักษณะทางเพศที่ร้ายแรง ตามหลักฐานจากเหตุการณ์การข่มขืนและการคุกคามทางเพศอื่นๆ (ดังที่กล่าวไปเบื้องต้น)

ทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการและอดีตทหารเกณฑ์สี่คนที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสัมภาษณ์ระบุว่าตนเองเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อย่างไรก็ตาม ทหารเกณฑ์คนหนึ่งระบุว่าแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าขณะที่ยังรับราชการเขาปิดบังวิถีทางเพศของตัวเอง หนึ่งในทหารเกณฑ์ที่รับราชการก่อนเดือนพฤศจิกายน 2559 ระบุว่าตนเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเช่นกัน ทหารเกณฑ์อื่นที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังให้ข้อมูลละเอียดเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ รวมถึงนักวิชาการที่ศึกษาประเด็นดังกล่าว

ทัศนคติของกองทัพต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศมักมีลักษณะเลือกปฏิบัติอย่างลึกซึ้งและสะท้อนให้เห็นถึงการเหมารวมที่ไม่เป็นเหตุเป็นผล ยกตัวอย่างเช่น ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศมักได้รับการยกเว้นไม่ต้องฝึกร่างกายเนื่องจากพวกเขาถูกมองว่ามีความอดทนน้อยกว่าทหารเกณฑ์อื่น อย่างไรก็ตาม ทัศนคติเหล่านี้มักมีผลในรูปแบบที่มุ่งร้ายและรุนแรงกว่า

การปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ

ธีรวัฒน์ ลินธุรส ผู้ศึกษาการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศในกองทัพไทยในวิทยานิพนธ์ปริญญาโท ยืนยันตรงกับข้อสรุปของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลในประเด็นดังกล่าว⁹⁶ เราได้เรียบเรียงส่วนหนึ่งของข้อค้นพบที่น่าสนใจของเขา

- ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศสามจาก 15 คนที่เขาสัมภาษณ์ระบุว่าเคยถูกข่มขืนโดยผู้บังคับบัญชา
- ผู้บังคับบัญชามักละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ ทั้งทางวาจาและทางร่างกาย ในบริเวณห้องน้ำและห้องอาบน้ำ
- การบังคับให้νωดในช่วงกลางคืนมักพัฒนาไปสู่การบังคับให้มีเพศสัมพันธ์ด้วย หรือการข่มขืน
- มีการดำเนินการป้องกัน สืบสวน หรือลงโทษโดยกองทัพน้อยมากหรือไม่มีเลย เพื่อหยุดยั้งการเลือกปฏิบัติและการละเมิดทางเพศต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ

นอกจากนี้ ธีรวัฒน์บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าการละเมิดสิทธิเหล่านี้มักก่อให้เกิดภาวะซึมเศร้า หรือความคิดจะฆ่าตัวตายในหมู่ทหารเกณฑ์ แม้หลังจากออกจากราชการแล้ว

การละเมิดทางวาจา

ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลจำนวนสิบคนที่เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานที่ค่ายทหารในหกจังหวัด รวมทั้งหมดสี่ลัด ระบุว่าผู้บังคับบัญชาละเมิดทางวาจากับทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ นอกจากนี้ ทหารเกณฑ์สองคนที่รับราชการก่อนช่วงเวลาที่ศึกษาในรายงานนี้ระบุการละเมิดทางวาจาเช่นเดียวกัน การละเมิดสิทธิดังกล่าวมักรวมถึงการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม เช่นการเรียกทหารเกณฑ์ว่า “ลูกสาว” หรือการพูดเหน็บแนมที่มีเนื้อหาทางเพศ⁹⁷ การละเมิดดังกล่าวนี้แพร่หลายอย่างชัดเจน แต่บ่อยครั้งที่การละเมิดทางวาจากับทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นส่วนหนึ่งในบริบทการละเมิดสิทธิที่ใหญ่กว่า การละเมิดทางวาจาจึงถูกอธิบายในบริบทนั้นๆ

การบังคับให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเต้นและสร้างความสนุกสนานแก่ทหารอื่น

⁹⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562; ธีรวัฒน์ ลินธุรส, *Situation of Tut and Gay Conscripts in the Thai Military*. วิทยานิพนธ์อยู่บนพื้นฐานการสัมภาษณ์ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ 15 คน.

⁹⁷ ยกตัวอย่างเช่นกรณีของ “แดง” และ “สาโรช,” บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายนและตุลาคม 2562, ตามลำดับ.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลทั้งหมดแก้แค้นระบุว่าผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศเดิน ร้องเพลง หรือเล่นตลกต่อหน้าพวกเขาและ/หรือต่อหน้าทหารเกณฑ์คนอื่น การมีอยู่ซึ่งการละเมิดนี้ได้รับการยืนยันโดน “สิน” ผู้รับราชการเป็นครูฝึกในช่วงเวลาที่รายงานฉบับนี้ศึกษา

จากประสบการณ์ของ “แดง”

“ช่วงพักหลังฝึกเสร็จ ครูฝึกก็จะเรียกพวกเราที่เป็น ‘ตุ๊ด’ สักคนให้ไปเต้นแล้วก็เล่นตลกให้ทหารคนอื่นดู⁹⁸ เป็นแบบนี้มากกว่าสิบครั้ง โดยเฉพาะช่วงที่เป็นวันหยุด เขาพูดว่าถ้าไม่ยอมทำจะไม่ให้อาบน้ำหรือกินข้าว

“เขาชอบพูดจาไม่ดีใส่ ชอบพูดว่า ‘ถ้าเดินสวยเดี๋ยวคืนนี้จะให้นอนกับคนนั้นคนนี้’ บางทีเขาก็ให้ทหารพูดใส่เราว่า ‘เดินสวยจังเลย คืนนี้มาเป็นเมียพี่นะ’ ผมรู้สึกแย่นะ รู้สึกว่าเราเข้ากองทัพบาเพราะเป็นหน้าที่เราไง แต่เดินมันไม่ใช่หน้าที่ ผมโกรธมากแล้วก็ตั้งคำถามตลอดว่าทำไมเราต้องโดนบังคับให้ทำอะไรแบบนี้”⁹⁹

“ฟง” อธิบายท่าเต้น “เมียนู” ที่เขาและทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศอีกคนหนึ่งถูกบังคับให้ทำว่า “เราโดนเรียกไปเป็นเสนาแล้วเพื่อนก็ต้องเต้นยั่วรอบตัว”¹⁰⁰

“ไอค์” ผู้ไม่ใช่ทหารที่มีความหลากหลายทางเพศระบุกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าเขาตกใจกับการกระทำดังกล่าวมาก “บางที่ตอนเย็น คนที่เป็นเกย์หรือตุ๊ดก็โดนเรียกออกไปเต้นหรือให้แสดงต่อหน้าทุกคน” เขาอธิบายเพิ่มเติมว่า “ผมรู้สึกว่ามันผิดมากเลยอะ เพราะเขาโดนแกล้งอยู่”¹⁰¹

“อิทธิ” หนึ่งในทหารเกณฑ์ที่ไม่ใช่ผู้มีความหลากหลายทางเพศบอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า “ทหารที่เป็นเกย์... ชอบถูกสั่งให้ขึ้นไปบนชั้นแล้วแก้ผ้าเต้น เป็นแบบนี้ประมาณสี่ห้ารอบ”¹⁰²

การบังคับให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศนวด ผู้บังคับบัญชา

ทหารเกณฑ์จำนวนห้าคนที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเล่าว่าผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศนวดพวกเขา เช่นเดียวกัน ทหารเกณฑ์สองคนที่รับราชการก่อน

⁹⁸ เราคงคำพูดของแดงที่ใช้คำว่า ‘ตุ๊ด’

⁹⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹⁰⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹⁰¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹⁰² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ช่วงเวลาศึกษาของรายงานฉบับนี้ระบุเช่นเดียวกัน การมีอยู่ซึ่งการละเมิดนี้ได้รับการยืนยันโดย “สิน” ผู้รับราชการเป็นครูฝึกในช่วงเวลาที่รายงานฉบับนี้ศึกษา

“เบญ” ซึ่งระบุว่าตนเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศระบุกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่า

“ครูฝึกเขาสั่งให้ผมนอนให้ บางทีช่วงที่เราว่างๆ หรือตอนฝึกแล้วครูฝึกเขาไม่ยอมสอน เราก็จะมีเวลานั่งคุยกันประมาณชั่วโมงหนึ่ง ครูฝึกเขาก็พูดกับทหารไปเรื่อยๆ แล้วก็เรียกให้ผมไปนอน”¹⁰³

ยังมีการสั่งให้นวดในช่วงกลางคืน “แดง” เล่าประสบการณ์ของเขา

“หลังฝึกเสร็จ พวกผู้ชายก็จะไปนอน ครูฝึกจะเรียกพวกเรา (ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ) ให้ไปนวดให้ตอนกลางคืน บางทีจำก็เป็นคนเรียก ผมโดนเรียกสี่ห้าครั้ง ถ้าจำชอบผมเขาก็จะเรียกผม ผมก็พยายามบอกปฏิเสธตลอด เขาจะพยายามลูบตรงหน้าอกหรือไหล่ผม แบบลูบได้ แล้วพูดว่า “ไปทำยังงัยมามีนมเหมือนผู้หญิงเลย ไปเสริมมารีเปลาเนี่ย” บางทีก็ “ผิวนุ่มเหมือนผู้หญิงเลย น่าจับ” ผมก็พยายามปัดๆ เขาไปแต่ผมก็จะโดนหอม บางทีก็โดนฟุ้งหลัง 50 ที ผมเลยรู้ว่าหน้าที่ของเราคือห้ามพูดว่าไม่ เขาสั่งอะไรมาเราต้องทำตามหมด”¹⁰⁴

ทหารเกณฑ์บางคน รวมถึงที่มีความหลากหลายทางเพศ บอกกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่าการนวดไม่ได้มีลักษณะทางเพศเสมอไป อย่างไรก็ตาม คำอธิบายที่ครูฝึก “สิน” ให้เหตุผลแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลถึงการปฏิบัติของผู้บังคับบัญชาต่อทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ และธรรมชาติของการนวด “ที่ไม่มีนัยยะทางเพศ” มีนัยยะสำคัญอย่างยิ่ง

มีทหารตูดนี้คือครับ เพราะจะมีอะไรสนุกให้ดู แล้วทหารพวกนี้ช่วยเรื่องงานเอกสารได้เยอะเลย คือถ้าพวกนี้บอกเราว่าเป็นก็จะดีกว่า เพราะเราจะได้เข้าใจว่าเขาคิดยังไง ครับ บางทีจะเรียกให้มานวดให้ แต่ไม่ใช่แบบทางเพศนะ พวกผม ทั้งจำทั้งครูฝึกเลย จะให้พวกที่นึ้มๆ อ่อนโยนแล้วหวานๆ หน่อยมานวดให้¹⁰⁵

การสัมผัสที่มีนัยยะทางเพศ

ทหารเกณฑ์ทั้งหมดสี่คนที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลระบุว่าเคยโดนผู้บังคับบัญชาสัมผัสในลักษณะทางเพศหรือเคยพบเห็นการสัมผัสดังกล่าว (เหตุการณ์เหล่านี้นอกเหนือไปจากกรณีการข่มขืนและการพยายามข่มขืนที่ได้กล่าวไปข้างต้น) ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งเข้ารับการฝึกก่อนช่วงการศึกษาของรายงานฉบับนี้เล่าว่าเขาเคยถูกสัมผัสเช่นเดียวกัน

“ฟง” บอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลถึงการละเมิดสิทธิที่เขาต้องเผชิญ

¹⁰³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹⁰⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹⁰⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“เวลาเราเข้าห้องน้ำ ครูฝึกเขาชอบเอา[อวัยวะเพศ]ให้เราดู เป็นแบบนี้ด้วยตอนอาบน้ำ เขาจะเอา [อวัยวะเพศ]ให้ดูแล้วบอกว่า “อยากได้ละสิ” แล้วเขาก็จะเล่นหัวนมแล้วก็จับกันเรา เราก็ได้แต่หัวเราะ คือพูดอะไรไม่ออก ทำอะไรไม่ได้เลย ต้องยอมรับเรื่องแบบนี้”¹⁰⁶

“อัน” อธิบายว่าครูฝึกพยายามบังคับให้ทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศสัมผัสกันและกันใน ลักษณะทางเพศ

“บางที่รุ่นพี่เขาจะให้คนที่ เป็นเกย์ลงลามคนอื่น “อะนี่คนนี่ของมึง ทำอะไรกับมันก็ได้” เหมือนเป็น สิทธิพิเศษ “เอาไอ้ฉันสิ” ทหาร[ที่มีความหลากหลายทางเพศ]คนนั้นก็ทำอะไรสักอย่างที่มี นลงลามคนที่รุ่นพี่”¹⁰⁷

ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีในการเคารพและนำไป ปฏิบัติ การละเมิดในรูปแบบเหล่านี้ไม่ได้รับอนุญาตหรือให้เหตุผลรับรอง ไม่ว่าในสถานการณ์ใด พวกเขาถูก เลือกว่าปฏิบัติอย่างร้ายแรงและถือเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างน้อยที่สุด เมื่อรวมกันแล้วถือเป็น การทรมาน ที่สำคัญคือในกรณีที่ทหารเกณฑ์ถูกพยายามข่มขืน พยายามทำเหมือนว่าข่มขืน หรือถูกข่มขืนจริง ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้น พวกเขาเผชิญกับการละเมิดเหล่านี้เนื่องมาจากเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศ

¹⁰⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹⁰⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็คือแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

4. สองบทสัมภาษณ์ ละเอียด

สองคำให้การต่อไปนี้ให้รายละเอียดการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ใหม่ในกองทัพไทย พวกเขาแสดงให้เห็นว่าครูฝึกและจำได้ใช้อำนาจที่มีเหนือทหารเกณฑ์ใหม่อย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่เพื่อทำการละเมิดในรูปแบบที่กล่าวมาในบทก่อนหน้านี้ แต่ยังใช้เพื่อการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นๆ เช่นกัน¹⁰⁸

กรณีของ “วัฒน์”

“เขาไม่ได้บอกอะไรเรื่องร้องเรียนเลยครับ

“เวลาซ่อมส่วนใหญ่จะเป็นโดนสั่งให้ลูกนั่ง วิดพื้น ท่ากบ ปลาไหล ปักหัว ทำจิ้งจิก¹⁰⁹ หรือทำกำปั้นเหล็ก ทำเปิดด้วย คือให้ย่อตัวแล้วเอาแขนยืดไปด้านหลัง ทำเปิดนี้จะโดนนานสุดครับ บางที่เป็นชั่วโมง ไม่โดดให้กลิ้งหรือโดดตบ ซ่อมทีหนึ่งก็ประมาณสิบนาที แต่บางทีเขาก็สั่งซ่อมเป็นร้อยๆ ครั้ง ก็จะนานกว่านั้นมาก

“คนที่ทำไม่ไหวแล้วก็จะโดนตะคอกใส่ว่า “พวก[แก]อ่อนมาก ไม่ได้เรื่อง” บางคนก็จับตัวจากท่าออกกำลังกายกำลังกายหนักๆ แขนหักก็มี แต่ไม่มีคนเป็นลม ถ้าโดนจับได้ว่าแกล้งเป็นลมจะโดนชมว่าให้ซ่อมหนักกว่าเดิม

“บางทีเขาก็ตบหน้าตบหัวเรา บางทีใช้หมวกกันน็อกด้วย บางทีถ้ามีคนเล่นมุข แล้วเขาคิดว่าเราล้อเลียนเขา เขาก็จะใช้หมวกกันน็อกฟาด

“ที่ยากสุดเลยคือกำปั้นเหล็ก พวกเขาก็จะโดนซ่อมกำปั้นเหล็กสี่ถึงห้านาที บนพื้นคอนกรีตเลย จะโดนให้ซ่อมแบบนี้อย่างเช่นตอนที่เย็นไม่เป็นระเบียบ ช่วงท้ายๆ ของที่ฝึกเขาก็สั่งซ่อมแบบนี้มากขึ้น มันแย่งเรื่องๆ ครั้งหนึ่งผมก็ทำกำปั้นเหล็กอยู่แล้วผมทำไม่ไหวแล้ว ผมก็บอกครูฝึกว่าไม่ไหว แล้วเขาก็เตะหน้าผมเลย เตะโดนแว่นผมด้วย

“ที่โดนซ่อมอย่างอื่นก็มีโดนให้ถอดเสื้อผ้าตอนพัก นั่งเป็นกลุ่มเล็กๆ ครับ กลุ่มผมมีประมาณสิบคน ไม่ได้ให้ถอดต่อหน้าทุกคนนะ มีจำกัดครูฝึกอยู่ประมาณสองสามคน ผมจำไม่ได้ว่าทำอะไร “ผิด” เลยโดนซ่อม แต่จำได้ว่าโดนสั่งซ่อมท่าออกกำลังกายทั้งที่ปีๆ แบบนั้นแหละ

“ที่โรงเลี้ยง ถ้าเราเสียงดังเกินไป บางทีเขาก็สั่งให้หยุดกินทันที บางคนก็ยังไม่ได้กินเลยจะหิวมาก หรือเขาก็จะให้เรากินเหมือนหมาบนโต๊ะเลย

¹⁰⁸ มีการคัดตอนบทสัมภาษณ์ทั้งสองให้สั้นลง โดยที่ตัดจุดไข่ปลาออกเพื่ออ่านได้สะดวก

¹⁰⁹ “วีระ” (บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562) ผู้เข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานก่อนตุลาคม 2559 อธิบายการลงโทษด้วยท่าออกกำลังกายนี้ว่า “เอามือไว้บนพื้น หมอบลง แล้วยืนขึ้น แล้วนอนหงายหน้า แล้วยืนขึ้น”

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“ผมเป็นเกย์ครับ แต่ผมต้องทำตัวว่าแมนเพราะผมกลัวจะโดนแกล้ง เขาไม่ได้ทำอะไรผมครับ แต่คนที่เขารู้ว่าเป็นเกย์เขาก็จะแกล้งตลอด เขาโดนเหยียดเพศกันเยอะ บางทีโดนเรียกชื่อแบบแกล้งๆ เข้ามาจับตัวบ้าง บางทีเขาก็เรียกให้ไปนวดเขา พวกผู้ชายที่กับจ๋าครับ ผมไม่รู้ว่ตอนที่เรียกให้ไปนวดนี้เขาโดนอะไรกันมั้ง ผมเห็นแค่ว่าตอนกลางคืนเขาจะถูกเรียกไป ยืนนานไปก็ยิ่งโดนเรียกบ่อยขึ้น ตอนท้ายคือทุกคืนได้เลย มีคนหนึ่งโดนเรียกตลอด เขาบอกว่าเขาแมนนะแต่เขาลักษณะน่าเอ็นดูนะ เขาก็ได้อะไรพิเศษกว่าคนอื่นหน่อย เช่นถ้าเขาจะได้นวด[ผู้บังคับบัญชา]ตอนที่คนอื่นกำลังตัดหญ้าหรือซักผ้า

“จ๋ากับครูฝึกเขาชอบบังคับให้เราช่วยตัวเอง ก่อนจะเข้าห้องอาบน้ำเขาก็จะสั่งให้ช่วยตัวเองก่อน ตอนเขาสั่งเขาพูดแบบเล่นๆ แลละ ช่วยตัวเองแล้วเอาน้ำมาให้ดูหน่อยสิ’ แต่มันชัดเจนเลยใจว่าเป็นคำสั่ง เราต้องทำใส่มือแล้วเอาน้ำ[อสุจิ]โชว์ให้เขาดูถึงจะเข้าห้องอาบน้ำได้

“บางทีเขาก็โดนสั่งให้หมอบในห้องอาบน้ำ ที่ไม่พอหรือครับ ทุกคนก็หมอบทักๆ กันไปนี่แหละ คือทุกอย่างมันอึดอัดมาก แต่เราก็ต้องทำเพราะมันเป็นคำสั่งไง

“บางคนโดนข่มให้โดดลงไปในบ่อน้ำที่สกปรกมาก แบบเหม็นมาก เคยเป็นบ่อปลามา ก่อน ผมจำไม่ได้ว่าทำไมโดน เขาก็โดนสั่งให้โดดลงไปแล้วขึ้นมา ประมาณสองสามคนที่โดน เลือกแบบมั่วๆ เลย ตอนแรกเขาก็สั่งให้ถอดถุงเท้ากับบูทออก แล้วก็สั่งให้โดนลงไปในบ่อเลย โดนประมาณสองสามครั้ง หลังจากลงไปแล้วก็คือไม่ให้อาบน้ำทันทีที่ต้องรอนิดหนึ่งก่อน

“ทหาร]ที่เป็นเกย์ชอบโดนสั่งให้แสดงให้ทหารคนอื่นดู

“ที่ผมรับไม่ได้เลยคือทุกคนโดนสั่งให้[ดื่ม]ได้กวดใหญ่ ขวด 1.5 ลิตรอะครับ โดนให้ดื่มทุกคนก่อนนอน แล้วเขาไม่ยอมให้แปรงฟันหลังจากนั้นด้วย [ตอนออกมา]ผมต้องไปหาหมอฟันเลย เพราะฟันผุเยอะมาก เขาไม่รู้เรื่องสุขภาพเลยอะ เขาบอกว่า[ดื่ม]แล้วจะได้มีแรง

ถ้ามีทหารคนไหนมองครูฝึกแบบแปลกๆ เขาจะเรียกออกไปยืนหน้าแถวเลย แล้วก็เตะแบบไม่ยั้ง แต่จะไม่เตะให้เห็นเป็นแผลครับ

มีคนหนึ่งที่เขาทำท่าว่าโดนเตะเจ็บมาก เขาล้มลงพื้นเลยโดนพาตัวไปโรงพยาบาล แต่ไม่มีแผลให้เห็นนะ หลังจากนั้นเขาโดนข่มตลอด

บางคนก็จะแฉ่งนายร้อยเรื่องโดนข่มอะครับ แต่เหมือนเขาคิดว่ามันเป็นเรื่องปกติใจ เขาบอกผมแบบนั้น¹¹⁰

กรณีของ “รักษ์”

“ตอนที่มาถึงค่ายใหม่ๆ เขาไม่ได้บอกอะไรเป็นทางการนะ เขาบอกแค่ “ถ้าไม่ได้บอกอะไร ก็เอาไปพูดต่อไม่ได้” เขาตั้งใจจะล้างสมองเรา หลายคนเขาไม่พร้อมหรอก ไม่รู้ว่าจะเจออะไร ไม่รู้จะเกี่ยวกับสิทธิของเขาเลย เขาเลยยอมทน ที่ผมเห็นคือคนที่เขาจบปริญญา[จากมหาวิทยาลัย]ชอบโดนถามว่า “มีปัญหอะไรไหม”

“ทุกอย่างคือการข่มครับ มี[ข่ม]สองแบบ แบบแรกคือทำให้เราเหนื่อย อีกแบบคือทำให้เจ็บ แบบแรกจะเป็นพวกทำออกกำลังกาย แบบสองคือข่มเลย ทำให้ข่มจะมีลูกนั่ง ปักหัว ทำกบ หรือทำ “กำปั้น

¹¹⁰ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เหล็ก” คือท่าที่อยู่ในท่าวิดพื้น แขนจะตั้งฉากแล้วข้อมือเปล่าๆ ลงพื้น ทำนี้ต้องทำทุกที่เลย บนพื้นคอนกรีตด้วย มีครั้งหนึ่งโดนสิ่งข้อมทำนั้นพื้นร้อนๆ พวกเราเป็นแผลถลอก แผลไหม้ เลือดออกกันหมด

“บางทีก็โดนสิ่งให้ทำรถไฟตอนที่เปียอยู่ โดนเฉพาะช่วงกลางคืนจะโดน

“ถ้าเราดื่อกี่จะโดนสิ่งให้ทำแบบนี้ แต่ถ้ามีคนตีกันหรือมีขโมยจะโดนข้อมหนักกว่านี้อีก

“ถ้าไปจ้างเขา หรือเขาหมั่นไส้อะไรเราขึ้นมา เขาจะหาว่าเราหาเรื่อง เราจะถูกแบ่งเป็นสี่กลุ่ม เขาจะเรียกคนหนึ่ง หรือบางทีก็เรียกทุกคนในกลุ่มให้ถอดเสื้อผ้าออกหมด ถ้าปิดไฟปุ๊บตรงนี้จะมืดมากแล้วเขาจะใช้เป็นที่ไว้ข้อมคน บางทีเขาก็ให้เราข้อมทำออกกำลังกายทั้งที่เปียๆ แบบนั้นแหละ เขาก็จะกระแทกเรามากๆ ต่อยเรามากๆ กฎข้อแรกของเขาเลยคือ ไม่ให้โดนหน้าหรือแขนขา ได้แค่เฉพาะช่วงตัว เขาไม่อยากให้มีใครเห็นรอย... ส่วนตัวผมเคยโดนข้อมแบบนี้ตอนที่เปียอยู่ บ่อยอยู่ครับ ครูฝึกเขาจะขออนุญาตจากก่อนจะข้อมพวกเรา ผมเคยโดนข้อมแบบนี้ครับ ตอนเปียๆ นี่แหละ โดนบ่อยครับ หน้าผมมันดูเหมือนหาเรื่องหน่อยๆ ผมเลยโดนข้อมบ่อย ผมโดนข้อมแบบนี้สองครั้งต่อวันได้

“เป็นทหาร[เกณฑ์]จะถูกสอนให้ตอบผู้บังคับบัญชาได้แค่สองอย่าง คือได้ครับ กับไม่ได้ครับ บางคนโดยเฉพาะพวกที่วิชาการน้อยๆ [จบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย] จะตอบมากกว่านั้น แล้ว[ผู้บังคับบัญชา]ก็จะตอบว่า “อยากได้เหตุผลหรือ” แล้วเขาก็จะตบหน้าหรือให้ออกกำลังกายมากกว่าเดิม ส่วนใหญ่จะโดนเป็นคนๆ ไปแต่บางทีก็โดนเป็นกลุ่ม

“มีวันหนึ่ง ประมาณ 13 คนโดนเรียกตัวไปเพราะตะกร้าผ้าเราไม่เรียบร้อย เขาบอกว่าห้าหกคน [จากที่โดนเรียก]ผมด้วย ตั้งใจหาเรื่อง ตอนกลางคืนหลังจากอาบน้ำเสร็จ เขาเลยให้เราไปห้องที่ใช้เรียนเรื่องการเป็นทหารที่ดี คืนนั้นเขาบอกทหารทั้งกองว่าห้องน้ำใช้ไม่ได้ แล้วเขาเตรียมถังไว้ให้ที่ตึกโรงนอน ถ้าใครอยาก[ปัสสาวะ]ให้[ปัสสาวะ]ลงในถังได้เลย พอตอนที่เขาเรียกเราไปข้อมเขาก็ปิดไฟ แล้วก็เอาน้ำออกมาวางไว้หน้าเรา ทุกคนเปียอยู่นะครับ แล้วเขาก็สั่งให้เราดื่ม[น้ำปัสสาวะ]จนเราอ้วกออกมา ถ้าเราไม่อ้วกเขาคงไม่สั่งให้เราหยุด ตอนนั้นเป็นจำคนหนึ่งกับรุ่นพี่อีกคนหนึ่ง ตอนนั้นเขาหัวเราะครับ หลังจากนั้นผมยังได้กลิ่น[ปัสสาวะ]ไปนานเลย ทุกครั้งที่เข้าห้องน้ำผมอยากอ้วกถูกรอบๆ ได้กลิ่น

“เขาสั่งให้เราเอามือไขว้ไว้ข้างหลังด้วย แล้วให้ขยับตัวไปข้างหน้า ให้ใช้แต่ตัว เหมือนถ้าเราโดนจับแล้วจะหนี เราได้คลานแบบนี้[บนพื้น] เขาไม่สนหรอกว่าเป็นพื้นหญ้าหรือคอนกรีต

“เขาสั่งให้เราอดกันตอนที่เปียอยู่

“[ผู้บังคับบัญชา]เตะเราด้วยครับ คืนนั้นคือโดนทุกอย่างที่จะคิดได้

“นายร้อยเขารู้ครับว่าเกิดอะไรขึ้น จำต้องบอกเขาว่าจะมีคนโดนซ้อม แต่เขาก็ไม่ได้ทำอะไร ผมไม่รู้
ว่าเขาบอกนายร้อยใหม่ว่าจะซ้อมเรายังไง เขาไม่ได้อธิบายหรือบอกว่าทำไมเราโดนซ้อมแบบนั้น

“ในห้องอาบนํ้า ก่อนจะอาบเขาจะสั่งให้หมอบต่อหลังกัน ให้เอาจมูกอยู่ระหว่างกันของคนด้านหน้า
ทุกคนไปครับ แล้วครูฝึกเขาจะให้เราหายใจเข้าทางจมูกตามที่เขาสั่ง แล้วก็สั่งให้ทำอีกหลายรอบ มันเป็นเรื่อง
ซ้ำๆ สำหรับเขารับ พอเลย[สัปดาห์]ที่สอง เขาสั่งให้ทำแบบนี้บ่อยมาก เฉพาะช่วงก่อนจะอาบนํ้า บางทีเขา
ก็ให้ทำท่า “รถไฟ” คือให้เอามือจับอวัยวะเพศของคนอื่นแล้วเดินรอบๆ อ่างนํ้า เขาให้เอามือลอดใต้เขาของ
อีกคน บางทีผมก็ทำท่าเป็นว่าจับอยู่ถาลบได้ เกิดขึ้นประมาณสามสี่ครั้งต่อ[สัปดาห์]ได้ มันมาเป็นช่วงๆ
เหมือนเป็นการซ้อม[แยก]รายวันอะ ตอนใกล้ๆ ฝึกเสร็จโดนทุบทุกวันครับ

“ถ้ามีทหารตีกันแล้วโดนจับได้ เขาจะให้จูบปากกัน แบบเอาลิ้นออกมาจูบ กัน บางทีถ้ามีคนตีกัน
เขาจะได้นอนกลิ้งในห้องอาบนํ้าด้วยกัน แบบโป๊นๆแหละ

“ตอนกลางคืนถ้าต้องฝึก ส่วนใหญ่คนก็จะอยู่ในโรงนอนนั่นแหละ มีเราสี่คนที่เขาสั่งให้เฝ้ายามโรง
นอนสองห้อง มีครั้งหนึ่งผมเฝ้าอยู่กับอีกคนหนึ่ง แล้วรุ่นพี่มาถามว่า “ชอบเลขคู่หรือเลขคี่” แล้วผมตอบไม่
ถูกใจเขา เขาเลยสั่งให้ผมเข้าไปในห้องที่ว่างๆ แลวนั้น แล้วเขาก็ถามว่า “ชอบหนังโป๊ญี่ปุ่นหรือฝรั่ง” แล้วเขา
ก็สั่งให้ผมช่วยตัวเอง ครั้งนั้นเป็นครั้งแรกครับ หลังจากนั้นก็โดนตลอดเลย

“เขาแจกกล่องถุงยางเล็กๆ ให้ทหารทุกคน เอาไว้กันโรคติดต่อ มีคืนหนึ่งรุ่นพี่มาถามคำถามผม
ตอนที่ผมเฝ้ายามอยู่ แล้วเขาก็เอาถุงยางผมไป ผมก็งงๆ เหมือนเขาเลือกผม[เพราะ]ผมตอบไม่ถูกใจเขา แต่
แทนที่จะเอาผมเข้าห้องแล้วให้ช่วยตัวเอง เขาแค่เอาถุงยางไปเฉยๆ แต่หลังจากนั้นเขาก็พาทหารคนหนึ่งที่ถูก
คนรู้ว่าเป็น ‘กะเทย’ เข้าห้องไป แล้วก็มึนเข้สกัน ผมไม่รู้ว่าคนนี้เขาถูกเรียกมาจากไหน

“ทหารบางคนที่เป็นเกย์ ดูออกเลยว่าอานาจมันไม่เท่ากัน ถึงครูฝึกหรือจ่าขอให้มีเข้สด้วย แต่มัน
ตอบปฏิเสธไม่ได้เลย เขาสั่งให้ทำอะไรเราก็ต้องทำ

“บางคนที่เป็นเกย์เขาก็ไม่อยากโดนแบบนี้ แต่เขาก็ต้องทำเพราะเขาจะได้รับการปฏิบัติแบบพิเศษ
โดยเฉพาะพวกที่โดนขังอยู่

“บางทีเราก็กินสั่งให้ใช้มือกินถ้าเราเสียดัง บางทีก็โดนสั่งให้ใช้มือกิน บางทีก็ให้กินบนพื้น ให้เอา
มือไขว้หลังไว้แล้วกิน เหมือนหมาอะ บางทีก็โดนสั่งให้ใช้มือข้างที่ไม่ถนัดกิน

“จะมีหม้อใหญ่ๆ ที่เขาเอาไว้ใส่ข้าวอยู่ บางทีเขาจะสั่งให้เราเอาข้าวกับกับข้าวทุกอย่างใส่ในหม้อ
แล้วทุกคนก็กินจากหม้อนั้นด้วยกัน

“บางทีก็โดนสั่งให้ยกโต๊ะข้างไว้ บางทีก็ให้คลานลอดใต้โต๊ะ เหมือนเป็นการฝึกทหารแบบหนึ่ง ฝึกหลบภัย

“เราโดนสั่งให้กินไข่ทั้งเปลือก ที่จริงการซ้อมแบบนี้ควรยกเลิกไปแล้วแต่ครูฝึกบางคนเขาก็ยังทำอยู่

“มีคำพูดหนึ่งในทหาร “พอไฟดับแล้วไม่มีใครรู้ว่าเกิดอะไรขึ้น” เหมือนกับตอนที่นายร้อยหันหลังให้

“เพื่อนผมคนหนึ่ง เขาเป็นเกย์ โดนซ้อมหนักมากจนหมดสติ แล้วรุ่นพี่คนหนึ่งที่มาอยู่ก็เตะหน้าเขาจนเลือดกบปาก แล้วจำค่อยมาบอกให้หยุด คนนี้โดนบังคับให้มีเช็กส์ด้วย

“ครั้งหนึ่งผมโดนสั่งให้โดดลงบ่อเกรอะ ต้องลงไปจนมิดหัว คนอื่นก็โดนเหมือนกัน วันที่ทั้ง 13 คนโดนเรียกก็โดน ทุกคน[ถูกสั่งให้โดดลงไปในบ่อเกรอะ] ทีละคน”¹¹¹

¹¹¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562. ขณะที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล บางครั้ง “รักษ์” หยุดพูด เมื่อลอย น้ำตาลอ ไม่สามารถพูดต่อได้ และหยุดพัก เราเสนอให้เขาหยุดการสัมภาษณ์แต่เขาปฏิเสธ

5. กลไกการให้ข้อมูล สืบสวน และร้องเรียน

“วัฒนธรรมของทหารไทยคือ เวลาเห็นอะไรแย่ๆ แล้วเราก็กินปิดหูปิดตา.”

เจ้าหน้าที่ “ยูทอร์” กล่าวกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล¹¹²

อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการอยู่เล่าให้แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลฟังถึงกลไกภายในกองทัพไทยในการป้องกัน ยุติ สืบสวน และลงโทษการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์ใหม่ นอกจากนี้ผู้บังคับบัญชาที่เราได้ให้สัมภาษณ์ยังได้ให้ข้อมูลที่คล้ายคลึงกัน

จากทหารเกณฑ์ทั้งหมดที่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสัมภาษณ์ ไม่มีคนไหนพูดถึงกลไกการให้ข้อมูลโดยสมัครใจ การสืบสวน หรือการร้องเรียน เมื่อแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลไกดังกล่าว ส่วนใหญ่ระบุว่าไม่ทราบว่าหรือไม่เคยได้รับแจ้งมีกลไกหรือไม่

ยกตัวอย่างเช่น “สาโรช” ที่เล่าว่า

“ไม่มีคนให้ข้อมูลเรื่องกลไกการร้องเรียนนะครับ ผมรู้ว่ามีนโยบายห้ามลงโทษโดยถูกเนื้อต้องตัว แต่ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้นเลย จำคนหนึ่งพูดกับเราแบบ[กวนๆ] ว่า”มีกฎหมายไม่ให้ผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารเกณฑ์แบบโดนตัว แต่ถ้า[ผม]ไม่สนใจกฎนี้ พวก[คุณ]จะทำอะไรผมได้”¹¹³

มี “ต่อ” เพียงคนเดียวที่ให้ข้อมูลที่ใกล้เคียงกับกลไกการร้องเรียนมากที่สุด แต่เขาระบุว่ากระบวนการดังกล่าวไม่เป็นทางการ

¹¹² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹¹³ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“มีนายร้อยประจำกองผม วันแรกเขาบอกเราว่า “เราไม่มีนโยบายซ้อมทรมานหรือลงโทษโดยไม่ให้ออกกำลังกายเกินกว่าเหตุ ให้มาบอกกับผมได้ถ้ามีอะไรผิดปกติ” ทหารเกณฑ์บางคนทำผ้าเช็ดตัวหรือของใช้อย่างอื่นหาย [นายร้อย] เขาก็จะตรวจดูให้ โดยเฉพาะวันแรกที่เขาเอาของใช้ให้เราทั้งหมด

“ครูฝึกบางคนบอกว่า “ถ้ามีใครถูกให้ทำอะไรเกินคำสั่ง ให้เขียนแจ้งใส่กระดาษได้ไม่ต้องใส่ชื่อ แล้วเอากระดาษสอดไว้ใต้ประตูห้องทำงานของนายร้อย แล้วเดี๋ยวเขาจะตรวจดู” แต่ผมไม่รู้ว่าใครแจ้งอะไรไปไหม”¹¹⁴

ทหารเกณฑ์คนอื่นได้อธิบายคล้ายคลึงกันว่ามีกลไกการร้องเรียนการละเมิดในภาคทฤษฎี แต่เพิ่มเติมว่าไม่มีการปฏิบัติจริง ยกตัวอย่างเช่น “ปิยะ” ที่กล่าวว่า

“วันแรกมีพลตรีที่เป็นผู้บังคับบัญชาของกองร้อยทั้งหมดมาคุยกับพวกเรา เขาบอกว่าจะไม่มีการลงโทษโดยถูกเนื้อต้องตัว เขามายืนยันเลยว่าไม่มีแบบนี้ ผมจำได้ว่า เขาบอกว่าให้ไปคุยกับเขาได้ แต่เพราะทุกอย่างต้องผ่านลำดับชั้นการ เราต้องไปหานายร้อยก่อน”¹¹⁵

เมื่อนักวิจัยของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลสอบถามว่ามีการปฏิบัติตาม “กลไก” ดังกล่าวไหม “ปิยะ” หัวเราะแล้วกล่าวว่า “ผมไม่รู้ว่าใครไปแจ้งกับเขาไหมนะ ไม่มีใครกล้าหรอก”¹¹⁶

เจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงที่ให้สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลอธิบายว่า

“ถ้ามีปัญหาระหว่างทหาร[เกณฑ์]กับผู้บังคับบัญชาของกองร้อย แต่ก่อนจะมีช่องโหว่หรือทางตัน เพราะทางเดียวที่จะติดต่อคนที่ตำแหน่งสูงขึ้นไปได้ต้องผ่านผู้บังคับบัญชาของกองร้อยก่อน อันนี้เป็นแต่ก่อน เดี่ยวนี้ผู้บังคับบัญชาของพันมาคุยกับทหาร[เกณฑ์]โดยตรงทุกวัน ทหาร[เกณฑ์]จะได้ร้องเรียนได้โดยตรง ถ้าครูฝึกคนไหนรุนแรงไม่ทำตามคำสั่ง จะถูกสอบสวนโดยผู้บังคับบัญชาและโดนลงโทษ”¹¹⁷

ทหารเกณฑ์บางคนบอกแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่ามีนายร้อยประจำอยู่ตามกอง โดยเฉพาะระหว่างการฝึกทางทหาร แต่ไม่มีผู้ให้สัมภาษณ์คนไหนระบุว่าเขาเคยร้องเรียนการละเมิดหรือทราบดีว่ามีทหารเกณฑ์เคยร้องเรียนการละเมิดกับเจ้าหน้าที่ แม้ว่าจะเผชิญกับการละเมิดที่น่าหวาดกลัว เหตุผลหลักในการไม่ร้องเรียนการละเมิดเหล่านี้คือ ความกลัวว่าจะโดนโต้ตอบโดยกองทัพ ดังที่ “ปิยะ” อธิบายก่อนหน้านี้ “อัน” กล่าวว่า “ในทางทฤษฎีก็ร้องเรียนได้ครับ แต่ในความเป็นจริงไม่ได้หรอก เพราะทุกคนกลัวกันมาก”¹¹⁸

¹¹⁴ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹¹⁵ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹¹⁶ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹¹⁷ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹¹⁸ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562. ดูเพิ่มเติม บทสัมภาษณ์ของแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกับ “เบญ” และ “วิทย์,” กันยายนและตุลาคม 2562 ตามลำดับ

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

เจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงที่สัมภาษณ์กับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังระบุอีกว่า “ครูฝึกหลายคนเคยโดนสอบสวน ลดขั้น หรือไล่ออกจากตำแหน่งจากการประพฤติไม่ดีกับทหาร[เกณฑ์]หรือประพฤติไม่ดีอื่นๆ หลายคนก็โดนดำเนินคดีในศาลทหาร ศาลทหารมีสถิติคดีพวกนี้อยู่”¹¹⁹

อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้ให้สถิติหรือให้ข้อมูลใดเพื่อพิสูจน์ว่าประเด็นดังกล่าวเป็นข้อเท็จจริง แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเขียนจดหมายถึงทางการไทย รวมถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก พรพิพัฒน์ เบญญศรี เพื่อสอบถามข้อมูลดังกล่าว แต่ยังไม่ได้รับคำตอบที่แน่ชัดจนปัจจุบัน

นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงยังรับรู้ถึงความพึงพอใจส่วนบุคคลเป็นส่วนสำคัญในการทำตามระเบียบข้อบังคับ

“ระเบียบข้อบังคับมีไว้เพื่อรับรองว่าทหาร[เกณฑ์]ได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ แต่ครูฝึกเองบางทีก็ตั้งใจแก้ทหาร[เกณฑ์]ใหม่ มันอยู่ที่ตัวบุคคล กฎก็คือกฎ แต่คนปฏิบัติก็คือคนปฏิบัติ ต้องแยกให้ออกระหว่างกฎระเบียบและนโยบายของกองทัพซึ่งตั้งมาดีแล้ว กับพฤติกรรมส่วนบุคคลซึ่งบางทีผิดกฎ”¹²⁰

นายทหารชั้นประทวนที่กำลังรับราชการ “ใหม่” ระบุข้อมูลคล้ายคลึงกันกับแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“มันอยู่ที่ตัวบุคคลมากกว่าครับ จำกับนายร้อยแต่ละคนเขามีวิธีควบคุมดูแลต่างกัน ผมมั่นใจว่าผมควบคุมดูแลทั่วถึงแล้ว จับตาดูครูฝึกอย่างใกล้ชิด ผมบอกให้เขาเคารพสิทธิทหาร[เกณฑ์]ในฐานะคนหนึ่ง แต่ผมพูดแทนคนอื่นไม่ได้ มันอยู่ที่ตัวบุคคล”¹²¹

ไม่ว่าทหารเกณฑ์จะได้รับการปฏิบัติด้วยความเคารพ ถูกละเมิดเพียงบางกรณี หรือถูกละเมิดอย่างร้ายแรง การปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์โดยกองทัพไทยย่อมขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาแต่ละบุคคล รวมถึงนายทหารชั้นผู้น้อยด้วย รูปแบบการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์เช่นนี้ได้รับการกล่าวถึงโดยทหารเกณฑ์ที่ให้สัมภาษณ์หลายคน¹²² อย่างไรก็ตาม ไม่อาจยอมรับรูปแบบดังกล่าวได้ในทุกกรณี ประเทศไทยในฐานะรัฐมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการดูแล พร้อมทั้งมีพันธกรณีตามกฎหมายต้องละเว้นจากการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นๆ ต่อบุคคลที่อยู่ใต้การควบคุมของรัฐ พร้อมกันนี้ รัฐยังมีหน้าที่ในการรับประกันไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากวิถีทางเพศและการแสดงออกซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขา ความรับผิดชอบดังกล่าวมิได้หยุดอยู่เพียงแต่กับครูฝึก จำ หรือเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงกว่าที่ประจำภายในค่ายทหาร แต่รวมถึงเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงและนักการเมืองซึ่งมีหน้าที่รับใช้ทหารเกณฑ์เช่นกัน

¹¹⁹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

¹²⁰ อ้างแล้ว.

¹²¹ บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562.

¹²² เช่นในกรณีของ “น้ำ” (บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, ตุลาคม 2562).

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเขียนจดหมายถึงหลายหน่วยงานของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะถึงผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก พรพิพัฒน์ เบญญศรี เพื่อสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับกลไกการร้องเรียน¹²³ ในจดหมายตอบกลับ พลอากาศเอก เฉลิมชัย ศรีสาขายุทธชี้แจงต่อแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลว่ากองทัพไทย “การปฏิบัติต่อทหารกองประจำการมีระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่วางไว้อยู่แล้ว ผู้ใดละเมิดต่อทหารกองประจำการยอมมีโทษทางอาญาและวินัยแล้วแต่กรณีไป”¹²⁴ อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้ระบุข้อมูลใดในประเด็น กลไกการสืบสวนและร้องเรียน พร้อมทั้งไม่ได้ระบุข้อมูลสถิติข้อร้องเรียนของทหารเกณฑ์ มาตรการทางวินัย หรือมาตรการลงโทษครูฝึกหรือผู้บังคับบัญชาที่ปฏิบัติอย่างโหดร้ายต่อทหารเกณฑ์ตามที่ร้องขอโดยแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

จากเหตุนายทหารกราดยิงประชาชนในเดือนกุมภาพันธ์ 2562 เป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บหลายสิบคน พลเอก อภิรัชต์ คงสมพงษ์ ผู้บัญชาการทหารบก แถลงข่าวให้สัญญาว่าจะเปิดช่องทางรับเรื่องร้องเรียน เพื่อให้ผู้บังคับบัญชาสามารถร้องเรียนกรณีการปฏิบัติมิชอบถึงตนได้โดยตรง ขณะที่กำลังเขียนรายงานฉบับนี้ ไม่มีข้อมูลเพิ่มเติมใดเกี่ยวกับช่องทางการร้องเรียนดังกล่าว¹²⁵

ปัจจุบัน กองทัพไทยไม่มีกลไกใดซึ่งบังคับใช้ในทางปฏิบัติ เพื่อให้ทหารเกณฑ์ใหม่สามารถแจ้งเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการละเมิดไปยังผู้บังคับบัญชา เพื่อลดช่องว่างนี้ ต้องมีการจัดตั้งกลไกที่มีประสิทธิภาพ เป็นกลาง และเข้าถึงได้ โดย กลไกดังกล่าวต้องมีอำนาจปฏิบัติงานจริง พร้อมทั้งมีแนวทางรับประกันความปลอดภัยของผู้ร้องเรียนจากการถูกข่มขู่ คุกคาม หรือโต้ตอบโดยผู้ถูกกล่าวหา

¹²³ จดหมายจากแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลถึงพลเอก พรพิพัฒน์ เบญญศรี, ASA 39/1281/2019, 29 ตุลาคม 2562.

¹²⁴ จดหมายจากพลอากาศเอก เฉลิมชัย ศรีสาขายุทธ รองเสนาธิการทหาร กองทัพไทย ถึงแอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 7 มกราคม 2563.

¹²⁵ Pravit Rojanaphruk, “Army chief vows to hear grievances, refuse to quit over mass shooting,” *Khasod English*, 11 กุมภาพันธ์ 2563.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

6. กฎหมายสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศ

วินัยและการลงโทษทางทหารโดยสาร์ตละแล้วไม่ได้ละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่นเดียวกัน ภายใต้กรอบการทำงานของทหาร ผู้บังคับบัญชาเองไม่ได้มีอำนาจในการละเมิดสิทธิทหารภายใต้บังคับบัญชาแต่อย่างใด เช่นเดียวกับมนุษย์คนอื่น นายทหารทุกคน รวมถึงทหารเกณฑ์ ต้องได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิมนุษยชนของตนอย่างสมบูรณ์ กล่าวโดยสังเขป เจ้าหน้าที่ไทยมีพันธกรณีต้องเคารพ ปกป้อง และเติมเต็มสิทธิมนุษยชนของชายหนุ่มเหล่านี้เมื่อพวกเขาสวมเครื่องแบบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชนตามที่ให้รายละเอียดรายงานฉบับนี้รวมถึงการละเมิดสิทธิได้รับอาหารอย่างเพียงพอ¹²⁶ สิทธิในสุขภาพทางกายและจิตใจตามมาตรฐานสูงสุด¹²⁷ สิทธิได้รับค่าจ้างอย่างยุติธรรม¹²⁸ รวมถึงการขอห้ามการบังคับใช้แรงงานหรือการเกณฑ์แรงงาน¹²⁹ อย่างไรก็ตาม ภายใต้ขอบเขตที่จำกัดของรายงานฉบับนี้ เรามุ่งเน้นศึกษาสิทธิในเสรีภาพจากการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำยีศักดิ์ศรี โดยศึกษาควบคู่ไปกับสิทธิในความเท่าเทียมและเสรีภาพจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะในกรณีของทหารเกณฑ์ที่มีความหลากหลายทางเพศ

¹²⁶ ดูเพิ่มเติม ข้อ 11(1) แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR), ได้รับการรับรองโดยมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ 2200A (XXI) ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2509, มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2519. ประเทศไทยเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ตั้งแต่ปี 2542

¹²⁷ ข้างแล้ว, ข้อ 12(1).

¹²⁸ ข้างแล้ว, ข้อ 7(a).

¹²⁹ ข้อ 8(3)(a) แห่งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR), ได้รับการรับรองโดยมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ 2200A (XXI) ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2509, มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2519. ประเทศไทยเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศฉบับนี้ตั้งแต่ปี 2539

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น: ข้อห้ามเด็ดขาด

การทรมานถูกนิยามไว้ในข้อ 1(1) ของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี ถือเป็นคำนิยามที่มีผลทางกฎหมายกับประเทศไทยที่เป็นรัฐภาคี การกระทำที่ถือเป็นการทรมานภายใต้คำจำกัดความตามข้อ 1(1) ต้องตรงตามข้อกำหนดครบทั้งสี่ข้อหรือมีองค์ประกอบทั้งหมดต่อไปนี้

- (1) เจตนา
- (2) ทำให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจ
- (3) ความมุ่งประสงค์จะลงโทษ บังคับขู่เข็ญ ช่มชู้ให้กลัว เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลหรือคำสารภาพ หรือเป็นการกระทำบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใด และ
- (4) รู้เห็นเป็นใจโดยเจ้าพนักงานของรัฐ หรือของบุคคลอื่นซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการ¹³⁰

ทหารเกณฑ์ไทยถูกบังคับให้เข้าร่วมการฝึกขั้นพื้นฐาน แม้ในประเทศไทยชายหนุ่มบางคนสามารถ “อาสาสมัคร” เข้ารับราชการ ในความเป็นจริง โดยส่วนใหญ่การเลือกอาสาเป็นแนวทางในการลดระยะเวลาการเข้ารับราชการภายใต้กรอบข้อบังคับ ทหารเกณฑ์อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของผู้บังคับบัญชาเกือบสมบูรณ์¹³¹ ดังที่ “แดง” ทหารเกณฑ์ที่ระบุว่า “เป็นเกย์กล่าวถึงประสบการณ์การโดนล่วงละเมิดทางเพศโดยผู้บังคับบัญชาว่า “ผมก็พยายามบ้าง เขาไปแต่ผมก็จะโดนทำโทษ... ผมเคยรู้ว่าหน้าที่ของเราคือห้ามพูดว่าไม่ เขาสั่งอะไรมาเราต้องทำตามหมด”¹³² กล่าวโดยสังเขป การปฏิบัติที่โหดร้ายตามที่ให้รายละเอียดในรายงานฉบับนี้ชัดเจนว่า กระทำโดยเจ้าหน้าที่ต่อบุคคลที่อยู่ในภายใต้การควบคุม กระทำโดยเจตนาและมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษ บังคับขู่เข็ญ และช่มชู้ให้กลัว อย่างน้อยที่สุดกระทำบนพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ในกรณีของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ

เนื่องจากมีสามในสี่องค์ประกอบของการทรมานปรากฏให้เห็นในทุกการกระทำ คำถามว่าทหารเกณฑ์ในกองทัพไทยถูกทรมานหรือไม่ขึ้นอยู่กับว่า ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมาน ไม่ว่าจะทางกายหรือทางจิตใจ ที่พวกเขาต้องเผชิญถือว่า “สาหัส” หรือไม่

¹³⁰ ดูเพิ่มเติม คำแปลภาษาไทย อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี http://www.ripd.go.th/ripdnew/images/ripd_1/International_HR/2557/CAT.pdf

¹³¹ ข้อกฎหมายเกี่ยวกับการทรมานในธรรมนูญกรมกำหนดว่าเหยื่อการทรมานคือ “บุคคลที่อยู่ในการคุมตัวหรือภายใต้การควบคุม” ของผู้กระทำผิด (ถือเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ), ข้อ 7.2.e. แม้จะไม่มีระบุไว้ในเอกสารอื่น ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ ข้อค้นพบการทรมานทั้งหมดรวมถึงเหยื่อที่อยู่ในการคุมตัวหรือภายใต้การควบคุมของผู้กระทำผิด

¹³² บทสัมภาษณ์, แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, กันยายน 2562.

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การกระทำบางอย่าง โดยสละแล้วก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างเห็นได้ชัดจนกฎหมายระหว่างประเทศพิจารณาว่า เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานที่ “สาหัส” จากข้อเท็จจริงว่าการกระทำนั้นเกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้ ตามที่ได้กล่าวไปก่อนหน้านี้ กฎหมายระหว่างประเทศถือว่าการข่มขืนทุกกรณีที่เราเห็นเป็นใจโดยเจ้าพนักงานรัฐถือเป็นการทรมาน

บางรูปแบบการละเมิดสิทธิทางเพศแบบกลุ่มในที่สาธารณะที่เกิดกับทหารเกณฑ์อาจก่อให้เกิด “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส” ด้วยตัวการกระทำเอง ในทางกลับกัน ผลกระทบที่สะสมของบางรูปแบบการปฏิบัติที่โหดร้าย (หรือการกระทำซ้ำ) ย่อมเป็นผลให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัส

เมื่อพิจารณาปัจจัยเหล่านี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีความเห็นว่าบทลงโทษและการละเมิดสิทธิอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชาสั่งให้ทหารเกณฑ์ในกองทัพไทยปฏิบัติ โดยมีเจตนาและความตั้งใจ สามารถและถือว่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานอย่างสาหัสแก่ทหารเกณฑ์ การกระทำเหล่านี้จึงถือเป็นการทรมาน

EXPERT OPINION ON CONSCRIPTS' EXPERIENCES

เพื่อช่วยเหลือการประเมินคำถามเรื่องการทรมาน แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลได้ถามมุมมองของเมติน บาโซลู ศาสตราจารย์ด้านจิตเวชศาสตร์และผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและบำบัดพฤติกรรมอิสตันบูล (DABATEM) ผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์บำบัดผู้รอดชีวิตจากการทรมานและศึกษาวิจัยการทรมานหลายสิบปี หลังจากตรวจสอบรายละเอียดการละเมิดทางเพศแบบกลุ่มในที่สาธารณะ ศาสตราจารย์บาโซลูเขียนตอบแอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนลดังนี้

ประสบการณ์ความเจ็บปวดทั้งหมดของทหารเกณฑ์ ตั้งแต่การโดนซ้อม การลงโทษทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศ กระทั่งรูปแบบการละเมิดทางเพศที่ทำให้อับอายและการข่มขืน เห็นได้อย่างชัดเจนว่าถือเป็นการทรมานตามเหตุผลดังต่อไปนี้

- ก. เห็นได้ชัดเจนจากคำให้สัมภาษณ์ของทหารเกณฑ์ว่าการปฏิบัติที่โหดร้ายเหล่านี้เกิดขึ้นในสภาพสังคมที่มีลักษณะกดขี่ บังคับทุเบียด และเอาผิด ซึ่งอนุญาตให้ทหารเกณฑ์สามารถควบคุมสถานการณ์อันเจ็บปวดเหล่านี้ได้น้อยมากหรือไม่สามารถควบคุมได้เลย นอกจากนี้ ยังเห็นได้ชัดเจนตามข้อเท็จจริงว่าพวกเขามีประสบการณ์ความกลัวและความไร้อำนาจอย่างรุนแรง ความกลัวและความไร้อำนาจเกิดจากการขาดการควบคุมหรือไม่สามารถหลีกเลี่ยงการปฏิบัติที่โหดร้ายได้ ระหว่างที่อยู่ใต้การควบคุมของผู้อื่น ถือเป็นลักษณะตามองค์ประกอบของการทรมานจากมุมมองทางจิตวิทยา¹³³ งานวิจัยแสดงให้เห็นว่า การประเมินการข่มขู่ต่อความเป็นอยู่ทางร่างกาย และ/หรือทางจิตใจ และการตอบสนองต่อความรุนแรงของความกลัวและความไร้อำนาจที่เกี่ยวข้อง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการตัดสินความเครียดเฉียบพลันและเรื้อรัง¹³⁴
- ข. การปฏิบัติที่โหดร้ายที่ทหารเกณฑ์ต้องเผชิญมีแนวโน้มเพิ่มผลกระทบทางจิตใจแก่ต่อทหารเกณฑ์ด้วยตนเอง และมีผลกระทบสะสมในระยะยาว เมื่อพิจารณาถึงลักษณะการปฏิบัติที่โหดร้ายที่ได้ให้รายละเอียด ผลกระทบสะสมมีแนวโน้มที่จะผ่านเกณฑ์ “ความเจ็บปวดหรือความทุกข์ทรมานสาหัส”
- ค. การละเมิดทางเพศหลากหลายรูปแบบมีแนวโน้มก่อให้เกิดผลกระทบสะสมต่อประสบการณ์ที่กระทบทางจิตใจของทหารเกณฑ์... ในบริบทที่ทราบว่าการข่มขืนเกิดขึ้น การกระทำดังกล่าวมีแนวโน้มเพิ่มความหมายด้านการข่มขู่และผลกระทบทางจิตใจให้กับการกระทำ อย่างน้อยที่สุด การละเมิดทางเพศมีแนวโน้มต่อต้านหลักของทหารเกณฑ์เอง จึงอาจนำไปสู่ความรู้สึกขัดกับจรรยาบรรณทางสังคมหรือจริยธรรมของทหารเกณฑ์ รวมถึงอาจนำไปสู่ความรู้สึกละอายใจและอับอายรุนแรง ความละอายใจและความอับอายถือเป็นความน่าวิตกกังวลอย่างยิ่งในทุกวัฒนธรรม (และแม้กระทั่งต่อทุกชนิดสิ่งมีชีวิต) งานวิจัยแสดงให้เห็นว่าความรู้สึกเหล่านี้มีผลกระทบทางจิตใจเทียบเท่ากับการถูกทรมานทางร่างกาย¹³⁵

ต้องเน้นย้ำว่า การทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี (และการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น) เป็นข้อห้ามเด็ดขาด ในทุกกรณีและไม่มีข้อยกเว้น ภายใต้กติการะหว่างประเทศ

¹³³ Metin Başoğlu, “A theory- and evidence-based approach to definition of torture” ใน M. Başoğlu (ed.), *Torture and Its Definition in International Law: An Interdisciplinary Approach* (New York: Oxford University Press, 2560), หน้า 3-48.

¹³⁴ ดูเพิ่มเติม M. Başoğlu, M. Livanou and C. Crnobaric, “Torture versus other cruel, inhuman and degrading treatment: Is the distinction real or apparent?”

64 *Archives of General Psychiatry* 277 (2550); M Başoğlu, “A Multivariate contextual analysis of torture and cruel, inhuman, and degrading treatments: Implications for an evidence-based definition of torture,” 79(2) *American Journal of Orthopsychiatry* 135 (2552).

¹³⁵ อิมลิ่งแอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล, 29 พฤศจิกายน 2562. ดูเพิ่มเติม Metin Başoğlu, “A Multivariate contextual analysis,” อ้างแล้ว..

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้อินเตอร์เนชันแนล

ว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ซึ่งประเทศไทยเป็นรัฐภาคี เสรีภาพจากการถูกทรมานหรือปฏิบัติที่โหดร้ายต้องถูกปกป้องแม้ใน “สถานการณ์ฉุกเฉินซึ่งคุกคามความอยู่รอดของชาติ”¹³⁶

ข้อห้ามเด็ดขาดนี้ยังถูกบัญญัติในอนุสัญญาเจนีวา ซึ่งประเทศไทย (และทุกรัฐในโลก) เป็นรัฐภาคี กำหนดว่าแม้ในนิยามสงครามหรือสถานการณ์ฉุกเฉินระดับชาติที่ร้ายแรงที่สุด กองกำลังติดอาวุธใดพึงไม่กระทำการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น¹³⁷ การทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่นยังถือเป็นอาชญากรรมสงครามและอาชญากรรมต่อมนุษยชาติภายใต้ธรรมนูญกรุงโรมแห่งศาลอาญาระหว่างประเทศ¹³⁸

ความเสมอภาคและเสรีภาพจากการเลือกปฏิบัติ

ข้อกำหนดแรกแห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเริ่มต้นว่า “มนุษย์ทั้งปวงเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในศักดิ์ศรีและสิทธิ”¹³⁹

ภายใต้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ การเลือกปฏิบัติ ซึ่งเป็นการมุ่งเป้าปฏิบัติต่อบุคคลบางกลุ่มแยกจากบุคคลอื่นบนพื้นฐานของอัตลักษณ์จริงหรือที่รับรู้ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ชาติพันธุ์ เพศ วิถีทางเพศ อัตลักษณ์หรือประสบการณ์ทางเพศ ความสมบูรณ์พร้อมของร่างกาย เป็นต้น ถือว่าผิดกฎหมายและไม่เป็นธรรมโดยสิ้นเชิง แม้ในสถานการณ์ฉุกเฉิน เมื่อรัฐพึงใช้มาตรการบางอย่างที่ส่งผลให้เกิดข้อยกเว้นต่อพันธกรณีสิทธิมนุษยชน มาตรการดังกล่าวต้องไม่มีลักษณะเลือกปฏิบัติ¹⁴⁰

¹³⁶ ICCPR, ข้อ 4.1. ดูฉบับภาษาไทย http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/images/rlpd_1/pdf/ICCPR_TH.pdf

¹³⁷ ดูตัวอย่าง ข้อ 17 แห่งอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 3 เกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก; อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 4 เกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในยามสงคราม, ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2492, มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2593, ข้อ 31. ดูเพิ่มเติมข้อ 5, 27, 32 และ 37.

¹³⁸ ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ, ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 2541 (A/CONF.183/9), มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2545 (ต่อมามีการแก้ไข), ข้อ 7(1)(f) (การทรมาน) และ 7(1)(k) (การปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรมอื่น ทั้งสองนับเป็นอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ); ข้อ 8(1)(ii) (“การทรมานและการปฏิบัติที่ไร้มนุษยธรรม” เป็นอาชญากรรมสงคราม). ดูเพิ่มเติมเว็บไซต์ศาล <http://www.icc-cpi.int>.

¹³⁹ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, มติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ 217 A(III), ได้รับการรับรองเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491. ดูฉบับภาษาไทย <http://humanrights.mfa.go.th/upload/pdf/udhr-th-en.pdf>

¹⁴⁰ ดูเพิ่มเติม ICCPR, ICESCR, ข้อ 4(1).

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

7. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลพบข้อมูลว่ากองทัพไทยมีแบบแผนการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์ที่ชัดเจน และต่อเนื่อง รวมถึง

- ทหารเกณฑ์ทุกคนที่ให้สัมภาษณ์กล่าวว่าเขามีประสบการณ์หรือเป็นพยานว่าผู้บังคับบัญชาใช้ความรุนแรงกับทหารเกณฑ์
- ทหารเกณฑ์ทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ เว้นเพียงคนเดียว กล่าวว่าเขามีประสบการณ์หรือเป็นพยานว่าผู้บังคับบัญชาลงโทษทหารเกณฑ์ด้วยท่าออกกำลังกายที่เป็นอันตรายและเกินกำลัง
- ทหารเกณฑ์ทุกคนที่ให้สัมภาษณ์ เว้นเพียงสองคน กล่าวว่าเขามีประสบการณ์หรือเป็นพยานว่าผู้บังคับบัญชากระทำการที่เป็นการใช้ความรุนแรงทางเพศต่อทหารเกณฑ์

ผู้บังคับบัญชาในกองทัพไทย ซึ่งรวมถึงเจ้าหน้าที่ทหาร ที่สัมภาษณ์แก่แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล ยอมรับว่าการปฏิบัติที่ใช้ความรุนแรง รวมถึงการใช้ความรุนแรงทางเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์ที่เป็นเกย์โดยเฉพาะเจาะจงและเลือกปฏิบัติ สื่อไทยมีรายงานการละเมิดสิทธิบางรูปแบบซึ่งรายงานฉบับนี้ได้นำเสนอไป

ถึงเวลาแล้วที่รัฐบาลไทยต้องยอมรับว่าเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนร้ายแรงภายในค่ายทหาร พร้อมทั้งดำเนินการเพื่อยุติการละเมิดสิทธิ ทั้งนี้รวมถึงการพัฒนาการฝึกผู้บังคับบัญชาผู้มีหน้าที่ดำเนินการภายในค่ายทหาร สร้างกลไกการร้องเรียน ตรวจสอบ และสอบสวน รวมถึงรับประกันให้มีการรับผิดชอบในกรณีที่เกิดการละเมิดสิทธิ

ที่สำคัญ เจ้าหน้าที่ทหารและพลเรือนไทยต้องทำลายวัฒนธรรมการลดทอนความเป็นมนุษย์ที่ดูเหมือนจะแพร่หลายในกองทัพ ควรมีการสร้างวัฒนธรรมความเคารพต่อศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์ทุกคน โดยไม่คำนึงถึงอายุ โศก ชาติทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ การแสดงออกหรือประสบการณ์ทางเพศ รวมถึงความสามารถทางร่างกายและปัญญา ศาสนา หรือชาติพันธุ์

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ข้อเสนอแนะหลัก: จัดตั้งคณะกรรมการการ

ตรวจสอบ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลเรียกร้องให้รัฐสภาไทยจัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบ (“คณะกรรมการฯ”) เพื่อสอบสวนและรายงานการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย พร้อมทั้งสร้างมาตรฐานการจำเป็นในการยุติการละเมิดสิทธิของทหารเกณฑ์

การจัดตั้งคณะกรรมการฯ เป็นการรับประกันว่ากองทัพไทยไม่ใช่หน่วยงานเดียวที่รับผิดชอบต่อการสอบสวนหน่วยงานตนเอง และรับประกันให้มีการสอบสวนที่เป็นอิสระ เป็นกลาง มีประสิทธิภาพ และทันทั่วทั้ง พร้อมทั้งกำหนดให้เจ้าหน้าที่ทั้งทหารและพลเรือนมีส่วนเกี่ยวข้องในการสอบสวน

ตามที่ระบุไว้ในภาคผนวก คณะกรรมการฯ ต้องเป็นอิสระ เป็นมืออาชีพ และมีทรัพยากรเพียงพอในการปฏิบัติงาน พร้อมกันนี้ คณะกรรมการฯ ต้องมีอำนาจในการสัมภาษณ์บุคคลใดก็ตามแต่เห็นสมควร รวมถึงทหารเกณฑ์และผู้บังคับบัญชาที่เคยหรือกำลังรับราชการทหาร พร้อมทั้งมีอำนาจในการได้มาซึ่งเอกสารที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการฯ ต้องอ้างอิงจากหลักสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศทั้งในวิธีการปฏิบัติงาน ข้อค้นพบ การรายงาน และข้อเสนอแนะ คณะกรรมการฯ ต้องจัดทำรายงานให้เปิดเผยต่อสาธารณะ และจัดให้มีข้อเสนอแนะที่กว้างขวาง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมาย ระเบียบแบบแผน นโยบาย การปฏิบัติ การฝึกอบรม และวัฒนธรรมการลดทอนความเป็นมนุษย์ภายในกองทัพไทย เพื่อยุติการละเมิดสิทธิของทหารให้หมดไปโดยสิ้นเชิง

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

มาตรการเร่งด่วน

ระหว่างที่กำลังมีการจัดทำรายงานเฉพาะการและรายงานสมบูรณ์โดยคณะกรรมการฯ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้ทางการไทยปฏิบัติตามมาตรการโดยเร่งด่วน เพื่อยุติหรือลดจำนวนการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ให้มากที่สุด มาตรการเหล่านี้ดำเนินการได้โดยไม่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ใช้งบประมาณสูง หรือกระทบเชิงโครงสร้างพื้นฐานใด¹⁴¹ ได้แก่

- ออกคำสั่งห้ามการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ทุกรูปแบบ รวมถึงรูปแบบของการละเมิดที่ระบุไว้ในรายงานฉบับนี้ พร้อมทั้งชี้แจงว่าผู้ใดละเมิดคำสั่งพึงถูกดำเนินการในกระบวนการยุติธรรม โดยไม่คำนึงถึงยศ

¹⁴¹ มาตรการบางส่วนจัดขึ้นจากการสนทนากับเจ้าหน้าที่ทหารไทย “ยูทอร์” อดีตนายพลระดับสูงจากแคนาดา และอดีตนายร้อย อักเซล สติน-นิลสัน เราขอขอบคุณเป็นอย่างสูง

คำสั่งนี้ต้องแจ้งไปยังผู้บังคับบัญชาและทหารเกณฑ์ทั้งหมด และติดประกาศไว้ในบริเวณที่เห็นได้ชัด ภายในค่ายทหาร โดยเฉพาะในค่ายที่มีการฝึกขั้นพื้นฐาน

- ห้ามไม่ให้ครูฝึกมีอำนาจสั่งการทหารเกณฑ์ ยกเว้นในกรณีที่มีผู้บังคับบัญชายศสูงกว่าอยู่ในบริเวณที่มองเห็นและได้ยินคำสั่งนั้น
- สั่งให้นายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนประจำการระหว่างมื้ออาหารในโรงเลี้ยง
- อนุญาตให้ทหารเกณฑ์อาบน้ำโดยลำพัง ในกรณีจำเป็น ให้มีนายทหารชั้นสัญญาบัตรพร้อมนายทหารชั้นประทวนอยู่บริเวณหรือภายในห้องอาบน้ำระหว่างทหารเกณฑ์กำลังอาบน้ำ
- รับประกันให้มีการตรวจตราบริเวณโรงเลี้ยง ห้องอาบน้ำ และโรงนอนของทหารเกณฑ์ใหม่ตลอดเวลา เพื่อสามารถตรวจสอบได้ทันทีหากมีข้อสงสัยว่ามีการละเมิดสิทธิ
- แก้ไขกฎระเบียบที่ควบคุมทหารเกณฑ์ไม่ให้ใช้โทรศัพท์มือถือ เพื่ออนุญาตให้พวกเขาติดต่อกับครอบครัวได้ในเวลาสั้นๆ หลายครั้งต่อสัปดาห์โดยไม่มีผู้บังคับบัญชาควบคุม

สร้างช่องทางให้ครอบครัวของทหารเกณฑ์ที่กำลังเข้ารับการฝึกขั้นพื้นฐานติดต่อกับครอบครัวได้กับเจ้าหน้าที่ทหารระดับสูงขึ้นไป ซึ่งมีความรับผิดชอบในการควบคุมดูแลทหารเกณฑ์ เพื่อแจ้งความกังวลหรือรายงานการละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นช่องทางอีเมลหรือบนสื่อสังคมออนไลน์

การลงข้อสนธิสัญญา กฎหมาย และสถาบัน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้รัฐสภาไทย

- รับประกันว่าร่างพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการทรมานและการบังคับให้สูญหาย สอดคล้องกับอนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือที่ย่ำแย่ศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมิให้บุคคลถูกบังคับให้สูญหายแห่งสหประชาชาติ พร้อมทั้งผ่านร่างเพื่อบังคับใช้เป็นกฎหมาย
- ให้สัตยาบันต่อพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ
- จัดตั้งกลไกระดับชาติเพื่อป้องกันการทรมานให้มีอำนาจหน้าที่ในการเข้าเยี่ยมสถานที่คุมขังอย่างสม่ำเสมอและโดยไม่ต้องแจ้งให้ทราบล่วงหน้า สอดคล้องกับพิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาต่อต้านการทรมานฯ

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

รับประกันว่ากลไกระดับชาติเพื่อป้องกันการทรมานมีอำนาจในการเข้าเยี่ยมและรายงานเกี่ยวกับค่ายทหารที่มีการฝึกขั้นพื้นฐานหรือการฝึกทางทหารอื่น (โดยเคารพต่อความมั่นคงแห่งชาติ) ในลักษณะเดียวกันกับที่กลไกมีอำนาจในการเข้าเยี่ยมสถานที่คุมขัง

มาตรการระยะยาว

นอกเหนือไปจากมาตรการเร่งด่วนที่ระบุก่อนหน้านี้ แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ เพื่อเป็นแนวทางมาตรการป้องกันการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ และการละเมิดสิทธิโดยทั่วไป ภายในกองทัพไทย

วินัยและการลงโทษ

- ควรมีการแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และการปฏิบัติของทหารอย่างสิ้นเชิง เพื่อห้ามไม่ให้มีรูปแบบการลงโทษที่เจ็บปวดและเกินกำลัง และทดแทนด้วยมาตรการดังเช่นการฝึกอบรมเพื่อแก้ไขวินัย
- กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ถูกแก้ไขต้องถูกเผยแพร่ในทุกเหล่าทัพ เพื่อรับประกันว่าผู้บังคับบัญชาทุกคนรับทราบ
- ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ถูกแก้ไขในการฝึกอบรม การตรวจตรา การสอบสวน หรือเมื่อมีความ
- จำเป็นต้องใช้มาตรการทางวินัยหรือการเรียกร้องสิทธิ

สิทธิของทหารเกณฑ์และแนวทางการเยียวยา

- ทหารเกณฑ์ทุกคนพึงรับทราบสิทธิในการร้องเรียนหรือรายงานการละเมิดสิทธิ ผ่านวิธีการแจ้งที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้า ทางออนไลน์ หรือทางเอกสาร การแจ้งต้องกระทำโดยทันที อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ มีการตรวจสอบข้อร้องเรียนทันที อย่างเป็นกลางและมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพึงรับทราบถึงสิทธิได้รับการเยียวยาเมื่อพบว่าข้อร้องเรียนได้รับการพิสูจน์
- ทหารเกณฑ์ทุกคนพึงรับทราบช่องทางในการรายงานหรือแจ้งข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิ ผ่านวิธีการแจ้งที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ ไม่ว่าจะเป็นต่อหน้า ทางออนไลน์ หรือทางเอกสาร

การฝึกอบรมผู้บังคับบัญชา

- นายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมต้องเข้ารับการฝึกอบรมพิเศษ รวมถึงในประเด็นสิทธิมนุษยชน วิธีการสอนและอบรมโดยไม่เน้นการลงโทษ เพศสภาพและเพศวิถี และวิธีการรักษาพยาบาลฉุกเฉิน
- อนุญาตให้นายทหารฝึกอบรมทหารเกณฑ์ได้ก็ต่อเมื่อนายทหารชั้นสัญญาบัตรและนายทหารชั้นประทวนนั้นสำเร็จการฝึกอบรมพิเศษ สามารถฝึกอบรมทหารเกณฑ์ผู้สำเร็จการฝึกขั้นพื้นฐานได้ สมบูรณ์อย่างน้อยสองผลัด ผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวดจนแน่ใจว่าเข้าใจความจำเป็นในการเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีและคุณค่าของทหารเกณฑ์ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

- ในการเป็นครูฝึกของทหารเกณฑ์ใหม่ นายทหารต้องเข้ารับการฝึกเป็นระยะเวลาสามเดือนและผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวด เพื่อรับประกันว่าเข้าใจความจำเป็นในการเคารพและปกป้องศักดิ์ศรีและคุณค่าของทหารเกณฑ์ทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

กลไกการร้องเรียนภายใน

- จัดตั้งหน่วยพิเศษภายในกองทัพไทยที่มีอำนาจ ได้รับการฝึกอบรม และพร้อมจัดการกับข้อร้องเรียนของทหารเกณฑ์ (หรือนายทหารอื่นๆ) โดยทันทีและอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้ตรวจการ หน่วยงานนี้ต้องอยู่นอกเหนือโครงสร้างบัญชาการของกองทัพไทย ทหารเกณฑ์ทุกคนสามารถรายงานหรือแจ้งข้อร้องเรียนเข้าไปที่หน่วยงานนี้ได้ทันที อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ โดยสามารถกระทำต่อหน้า ทางออนไลน์ หรือทางโทรศัพท์
- ทหารเกณฑ์ทุกคนต้องสามารถร้องเรียนหรือรายงานได้ทันที อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ โดยตรงต่อเจ้าหน้าที่ทหารในหน่วยของตนผู้มีหน้าที่จัดการกับรายงานและข้อร้องเรียน

กลไกการร้องเรียนภายนอก

- ทหารเกณฑ์และนายทหารอื่นๆ พึงได้รับอนุญาตให้ร้องเรียนอย่างปลอดภัยและเป็นความลับแก่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ทหารเกณฑ์และนายทหารอื่นๆ พึงสามารถรายงานการกระทำผิดใดๆ ต่อกระบวนการยุติธรรมฝ่ายพลเรือน หรือข้อร้องเรียนพึงได้รับการตรวจสอบอย่างมีประสิทธิภาพ

อุปกรณ์ โครงสร้างพื้นฐาน และสถาปัตยกรรม

- เพื่ออำนวยความสะดวกให้ทหารเกณฑ์สามารถแจ้งข้อร้องเรียนการละเมิดสิทธิได้ทันที ทหารเกณฑ์ทุกคนพึงเข้าถึงโทรศัพท์มือถือของตนได้หลายครั้งต่อสัปดาห์ ทหารเกณฑ์ที่ได้รับมอบหมายในแต่ละกองร้อยควรพกพาโทรศัพท์มือถือติดตัวตลอดเวลาเพื่อบรรลุจุดประสงค์นี้
- นายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน และครูฝึกต้องสวมกล้องถ่ายติดตัว (กล้องถ่ายตำรวจ) ระหว่างที่อยู่กับทหารเกณฑ์ ยกเว้นในสถานการณ์ที่อาจละเมิดสิทธิในความเป็นส่วนตัวของพวกเขา ภาพจากกล้องเหล่านี้ต้องถูกเก็บบันทึกอย่างปลอดภัย ในกรณีจำเป็นสามารถเข้าถึงได้เพื่อใช้ตรวจสอบในกลไกการร้องเรียนภายในและภายนอก
- กองทัพไทยควรปรึกษาศาสนิก ผู้เชี่ยวชาญจากกองทัพประเทศอื่น และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น (รวมถึงสมาชิกของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ) เพื่อออกแบบห้องอาบน้ำใหม่เพื่อรับประกันให้มีความเป็นส่วนตัวมากขึ้น

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

ภาคผนวก: คณะกรรมการการตรวจสอบ

องค์ประกอบ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ

- จัดตั้งโดยรัฐสภาไทย โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ควบคุมจัดการ หรืออย่างน้อยที่สุด ควบคุมจัดการโดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือน
- รวบรวมผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของคณะกรรมการฯ รวมถึงกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กฎหมายพลเรือนและทหาร การฝึกอบรมทางทหาร จิตวิทยา การสอบสวนเหยื่อผู้มีความเสี่ยง การสอบสวนเกี่ยวกับการทรมานและการปฏิบัติที่โหดร้าย รวมถึงนิติเวชศาสตร์ ซึ่งสำเร็จการฝึกอบรมตามพิธีสารอิสตันบูล
- รวบรวมผู้แทนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งหมด รวมถึงกองทัพไทย ภาคประชาสังคม กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร อดีตทหารเกณฑ์และทหารเกณฑ์ที่กำลังรับราชการ ครูฝึกและเจ้าหน้าที่ทหาร และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งประเทศไทย

หลักการพื้นฐาน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ ปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัดตามหลักสิทธิมนุษยชน ตามที่ระบุไว้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศที่ประเทศไทยให้สัตยาบัน ได้แก่

- ศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ทุกคน
- ความเท่าเทียมและหลักการไม่เลือกปฏิบัติ รวมถึงบนพื้นฐานของวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ประสิทธิภาพและการแสดงออกทางเพศ
- เสรีภาพจากการทรมาน การปฏิบัติหรือลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือย่ำแย่ ศักดิ์ศรี

อำนาจหน้าที่

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- สอบสวนการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย โดยเฉพาะการละเมิดสิทธิทางร่างกายและจิตใจซึ่งถือเป็นการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้าย พร้อมทั้งการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะต่อบุคคลที่เป็นเกย์ การคอร์รัปชันที่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีที่มีการเสียชีวิต ให้มีการสอบสวนข้อวินัยบาปกรรมและการเสียชีวิตโดยเกี่ยวกับบาดแผลทางจิตใจ
- เตรียมข้อเสนอแนะให้มีการดำเนินคดีกับผู้ต้องสงสัยว่ากระทำการทรมานหรือการปฏิบัติที่โหดร้ายอื่น โดยเฉพาะบุคคลที่มีความรับผิดชอบโดยบังคับบัญชา

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

- ระบุสาเหตุหลักของการละเมิดสิทธิ การเลือกปฏิบัติ และการคอร์รัปชัน รวมถึงจากกฎระเบียบ ข้อบังคับ และการปฏิบัติของทหาร การฝึกอบรมผู้บังคับบัญชา โครงสร้างอำนาจ และวัฒนธรรมการลดทอนความเป็นมนุษย์ที่แพร่หลาย
- จัดเตรียมรายงานรายงานเฉพาะการภายในสามเดือน โดยรวบรวมมาตรการโดยละเอียดและปฏิบัติได้จริงเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิและการเลือกปฏิบัติ ขณะเดียวกันก็ดำเนินการสอบสวนให้ครบถ้วนสมบูรณ์
- จัดเตรียม นำเสนอ และตีพิมพ์รายงานสมบูรณ์ภายในระยะเวลาหนึ่งปี โดยรวมถึงข้อมูลดังต่อไปนี้
 - คำอธิบายวิธีการปฏิบัติงาน
 - บทวิเคราะห์โดยละเอียดของการละเมิดสิทธิและการเลือกปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย รวมถึงผลลัพธ์และสาเหตุหลักของประเด็นดังกล่าว
 - ข้อเสนอแนะโดยละเอียดเกี่ยวมาตรการที่จำเป็นในการยุติการละเมิดสิทธิ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย นโยบาย วิธีการฝึกอบรมของทั้งผู้บังคับบัญชาและทหารเกณฑ์ การควบคุมดูแลภายในและภายนอก อุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐาน และประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง
 - ติดตามกับรัฐสภา รัฐบาล กองทัพ และสถาบันอื่นเพื่อรับประกันว่าข้อเสนอแนะได้รับการยอมรับและถูกบังคับใช้จริง

อำนาจ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ มีอำนาจดังต่อไปนี้

- ปฏิบัติงานอย่างเป็นกลางและเป็นอิสระ ปราศจากอิทธิพลหรือการแทรกแซงที่ไม่เหมาะสม เปิดเผยข้อมูลและดำเนินคดีต่อการแทรกแซงใดๆ รวมถึงทางสอดส่องทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือการแฮ็กข้อมูล
- สัมภาษณ์บุคคลใดตามแต่เห็นสมควร โดยไม่คำนึงถึงยศหรือสถานะ รวมถึงมีอำนาจในการยื่นคำร้องขอหมายศาลเพื่อเรียกให้บุคคลนั้นให้ข้อมูล
- มีอำนาจในการได้มาซึ่งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน รวมถึงมีอำนาจในการยื่นคำร้องขอหมายศาลเพื่อเข้าถึงเอกสารนั้น โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งชาติ ยกตัวอย่างเช่น ไม่อนุญาตให้เข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ปฏิบัติการทางทหาร
- เข้าเยี่ยมค่ายทหารที่มีการฝึกขั้นพื้นฐาน และพูดคุยกับทหารเกณฑ์และผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นความลับ โดยคำนึงถึงความมั่นคงแห่งชาติ
- ใช้มาตรการเพื่อปกป้องบุคคลที่ให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการฯ (กล่าวถึงก่อนหน้านี้)

ทรัพยากร

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ ได้รับการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรอื่นอย่างเพียงพอ และได้รับความสนับสนุนโดยหน่วยงานเทคนิคเมื่อจำเป็นในการปฏิบัติงาน

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

การคุ้มครองพยาน

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้คณะกรรมการฯ หรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นตามเหมาะสม ใช้มาตรการเพื่อปกป้องบุคคลที่ให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการฯ (และในกรณีจำเป็นให้รวมถึงครอบครัวและคนใกล้ชิดของพวกเขา) จากการได้ตอบโต้ที่อาจเกิดขึ้น โดยกระทำดังนี้

- รับประกันทางกฎหมายว่าข้อมูลที่พยานพูดหรือสื่อสารต่อคณะกรรมการฯ ไม่อาจถูกใช้เพื่อดำเนินคดีกับพวกเขาด้วยข้อหาหมิ่นประมาททางแพ่งและอาญา หรือข้อหาอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมถึงมาตรา 112 และ 116 แห่งประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
- เปิดช่องทางให้บุคคลสามารถให้ปากคำแก่คณะกรรมการฯ โดยไม่ระบุชื่อ และใช้มาตรการใดๆ เพื่อรับประกันและป้องกันการไม่เปิดเผยตัวตน
- จัดให้มีการปกป้องทางกายภาพแก่พยานใดๆ ที่ต้องการการคุ้มครอง
- ดำเนินคดีผู้ใดที่ข่มขู่ คุกคาม หรือประทุษร้ายพยาน ไม่ว่าในกรณีก่อนหน้า ระหว่าง หรือหลังจากที่พยานให้การ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่น
แนลเป็นขบวนการระดับโลก
เพื่อสิทธิมนุษยชน
เมื่อมีความยุติธรรม
ต่อคน ๆ หนึ่งย่อมเป็น
เรื่องสำคัญต่อบุคคลทั้งปวง

ติดต่อเรา

info@amnesty.org

+44 (0)20 7413 5500

ร่วมสนทนา

www.facebook.com/Amnesty

@Amnesty

เราก็เป็นแค่ของเล่นเขา

การละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล

“เราก็คือแค่ของเล่นเขา”:

การละเมิดทางร่างกาย จิตใจ และทางเพศต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย

ทุกปี เกือบหนึ่งในสามของชายไทยที่อายุถึงเกณฑ์ต้องเข้ารับราชการทหารตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติรับราชการทหาร แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลพบว่าทหารเกณฑ์เหล่านี้มักเผชิญกับความรุนแรงทางร่างกาย ความอับอาย และการละเมิดทางเพศซึ่งมักถือเป็นการทรมานโดยกองทัพไทย

“เราก็คือแค่ของเล่นเขา” ให้รายละเอียดรูปแบบการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์ที่แพร่หลายและปฏิบัติมายาวนาน ทหารเกณฑ์เล่าว่าพวกเขาถูกล่วงละเมิดทางร่างกายให้ออกกำลังกายเกินกำลัง รวมถึงถูกบังคับให้ทำท่าที่มักทำให้หมดสติและบาดเจ็บ พวกเขาเล่าถึงการปฏิบัติอีกหลากหลายรูปแบบที่ถูกออกแบบเพื่อสร้างความอับอาย รวมถึงการถูกบังคับให้ลงป่อเกราะหรือให้รับประทานอาหารโดยใช้แค่ปาก “เหมือนหมา”

ทหารเกณฑ์เล่าถึงการละเมิดทางเพศที่แพร่หลาย รวมถึงเหตุการณ์การข่มขืน ทหารเกณฑ์ที่ระบุว่าตนเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศหรือถูกเข้าใจว่าเป็นผู้มีความหลากหลายทางเพศมักตกเป็นเป้าหมายการละเมิดสิทธิเนื่องมาจากวิถีทางเพศและการแสดงออกทางอัตลักษณ์ทางเพศของพวกเขา

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลไทยจัดตั้งคณะกรรมการการตรวจสอบเพื่อสอบสวนและรายงานการปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์ในกองทัพไทย รวมถึงนำเสนอมาตรการที่จำเป็นในการยุติการละเมิดสิทธิทหารเกณฑ์และวัฒนธรรมการลดทอนความเป็นมนุษย์ กองทัพไทยต้องใช้มาตรการป้องกันเพื่อยับยั้งไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิในอนาคต รวมถึงให้ผู้บังคับบัญชาชั้นสูงควบคุมดูแลครูฝึก และให้มีเจ้าหน้าที่ทหารตรวจตราในช่วงกลางคืน